

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Dragi tovariš Tito!

To pismo Ti pošiljamo, dragi tovariš Tito, s skupščine ZZB NOV Slovenije, ko bivši borci obravnavamo svoje probleme in uspehe ter načrtujemo delo in naloge naše organizacije za njen nadaljnji razvoj.

Letošnja pomlad je za nas, borce, dvakrat jubilejna. 9. maja bomo praznovali dvajseto obletnico osvoboditve in prav tako dvajsetletnico naše socialistične graditve. Obe jubilejni obletnici pomenita za nas vse velika odločilna mejnika; prvokrat v naši zgodovini smo začeli svobodno živeti in prvokrat svobodno ustvarjati. Sadovi pridobitev naše revolucije so bogati, postoterenjeni za nas in za mladi rod, ki je posvečen srečnejši prihodnosti.

To pismo, dragi tovariš Tito, naj bo izraz naše iskrene hvaležnosti.

Ko se spominjamo na štiri leta dolgo bojno pot, pot boja za osvoboditev naših poteptanih narodov, po kateri si nas Ti modro vodil, nam svetoval in nas usmerjal k najsvetlejšemu cilju, so se naše želje združile v enotno hotenje in naše pesti v eno samo nezlomljivo udarno pest. Sledili smo volji Partije, ki je bila s Teboj na čelu edini kapiot naše revolucionarne ustaje.

V tem znamenju smo premagali fašistično in nacistično pošast, sovražnika, ki nas je bil obsodil na smrt. Zmagali smo, toda čakali so nas porušeni domovi, uničene tovarne in mrtvi stroji. Toda pomlad svobode nam je vlila čudovitih moči, zgrabili smo za delo. Z neutrudljivim poletom smo se lotili ustvarjanja, iz nič smo začeli graditi in dosegli smo zavidljive uspehe. Mimo nas se je zvrstilo dvajset let. Težave, ki so nas ovirale, smo premagovali z granitno voljo, z izkušnjami iz boja, z neomajnim in neskaljenim tovarištvom in z disciplino. Uspehi so na dlani: naša domovina, država naših bratskih narodov je enakovredna, upoštevana in spoštovana v družini vseh miroлюбni narodov in držav. Ne dvomno, če nas ne bi zanesljivo vodil Ti, teh sadov in uspehov ne bi nikoli dosegli.

Letošnjega marca smo slovenski komunisti, med katerimi je častno število bivših borcev, imeli svoj 5. kongres, katerega je preveval duh 8. kongresa ZKJ. Na kongresu smo kritično ocenili naše družbeno dogajanje, tenkovestno smo proučili sončne in senčne strani našega prizadevanja. Vsekakor je delo ZZB NOV Slovenije z vse svojo vse-

bino naslonjeno na smernice obeh kongresov.

Naše vrste, vrste slovenskih komunistov, izpopolnjujejo predstavniki generacije, ki ni neposredno okusila strahot nacističnih okupatorjev. Zato je naša naloga, da tej generaciji posredujemo vrednote, ki smo jih pridobili z velikimi žrtvami našega revolucionarnega boja. Globoko smo prepričani, da smo prav mi, borci, moralno odgovorni za nenehno uveljavljanje in uresničevanje idealov revolucije, ideje enotnosti politike ZK, borčevskih in drugih družbenopolitičnih organizacij. Naša naloga je, da naša dediščina, naša svobodna domovina, pride v vredne roke generacije, ki bo naš dedič in naslednik.

V dvajseti pomladi graditve socializma se ZZB Slovenije na zaveda samo svojih uspehov, ampak tudi dolžnosti za prihodnost. Vse naše delo mora biti usmerjeno koristim socialističnega razvoja Jugoslavije kot celote in njenih posameznih delov. Z združenimi močmi in z vključevanjem mladega rodu v to naše veliko delo, bomo dosegli cilje, ki smo si jih zastavili tudi na tej skupščini ZZB NOV Slovenije.

Delegati II. skupščine ZZB NOV Slovenije

OB PRVEM MAJU: BODIMO PRIJATELJI!

»Bodimo prijatelji!« pravi beli deček rumenopoltemu vrstniku in mu podaja desnico. Vsi ljudje na svetu, ne glede na nacionalno, rasno in versko pripadnost ter druge razlike, naj bi si tako podali roke. Mlada generacija naj bi pokopala predsodke starega sveta in razpela mostove prijateljstva med vsemi narodi, velikimi in majhnimi, da bi se ljubili in drug drugemu pomagali, ne pa pobijali med sabo. — Ta fotografija, katere avtor je Karl Wenrich z Dunaja, je dobila eno izmed nagrad na mednarodnem fotografskem natečaju, ki ga je lani razpisala revija »Monde combattant«, glasilo svetovne federacije bivših borcev.

Poročilo predsednika Janka Rudolfa na II. redni skupščini ZZB NOV Slovenije

Naloga današnje skupščine je predvsem oceniti delo organizacij v pretekli mandatni dobi ter na podlagi te ocene sprejeti potrebne sklepe za bodoče delo. V času od prve skupščine, leta 1962, ko smo v republiki (tako kot že prej v okrajih) združili tri organizacije v skupno zvezo združenj borcev, pa do danes so bili doseženi nekateri pomembni uspehi, ki jih je vredno omeniti zlasti zato, ker gre za izkušnje, ki bodo gotovo koristile tudi pri delu v prihodnje. Hkrati s kritično oceno dela pa moramo odkrito govoriti tudi o vseh slabostih, ker edinole tako jih bomo lahko odpravljali.

Tovariš JANKO RUDOLF, narodni heroj, čigar ime je najtesneje povezano z organizacijami bivših borcev. Bil je prvi predsednik ZVVI. Vrsto let je bil podpredsednik Glavnega odbora Zveze borcev NOV in tudi ZVVI Slovenije, leta 1962 pa je bil izvoljen za predsednika Zveze združenj borcev NOV Slovenije. Pod njegovim vodstvom se je ZZB okrepila in konsolidirala, pereči problemi borcev so se začeli reševati sistematično, izvenarmadna vzgoja se je prilagodila sodobnim potrebam itd. Njegovo delo je v organizacijah borcev zapustilo globoko sled! Ko odhaja s položaja predsednika ZZB NOV Slovenije, mu v imenu vseh borcev, vojaških vojni invalidov ter rezervnih oficirjev in podoficirjev izrekamo najtoplejšo zahvalo in mu želimo obilo uspehov na novi dolžnosti!

Tovariš FRANC LESKOŠEK-LUKA, narodni heroj, zgodovinska osebnost naše revolucije — med drugim je bil skoraj celo desetletje sekretar Centralnega komiteja komunistične partije Slovenije (1937—1946) in prvi komandant Glavnega štaba slovenskih partizanskih čet (1941—1942) — je od 23. IV. 1965 predsednik Zveze združenj borcev NOV Slovenije. V imenu vseh bivših borcev, vojaških vojni invalidov ter rezervnih oficirjev in podoficirjev mu izrekamo dobrodošlico z iskreno željo, da bi bilo njegovo delo na položaju predsednika naše zveze čimbolj plodno in uspešno!

Najprej bi rad podčrtal dvoje vprašanj iz dejavnosti, ki jo na kratko imenujemo skrb za borce. Pomembno je, da smo stvar zlasti načelno razčistili, kajti uspešno delo na tem področju je mogoče le, če so nam stvari do kraja jasne. Treba je namreč ponoviti znano dejstvo, da bivši borci, kot na kratko imenujemo vse kategorije udeležencev revolucije — ne glede na to, ali so bili v oboroženih enotah, na organiziranem ali aktivnem delu v zaledju ali pa v zaporih, internacijah in ujetniških taboriščih, ter so tako delovali v posebnih razmerah in okoliščinah — niso vojni obvezniki v klasičnem smislu, ki so bili pozvani pod orožje ter po vojni terjajo povračilo za to udeležbo, temveč so prostovoljci, ki so se sami odločili priključiti se vseživskemu odporu in vsak po svojih močeh prispevati k njegovemu uspešnemu koncu. Zategadelj je bila takoj po končani vojni — in je tudi še sedaj glavna pozornost bivših borcev usmerjena v aktivno delo na vseh področjih družbenega življenja; jasna je tudi njihova odločitev prizadevati si za povojno ekonomsko in družbeno politično izgradnjo domovine. Torej: odnos bivših borcev do vseh zadev, ki se tičejo naše družbene skupnosti, je bil in je tudi danes vseskozi aktiven.

Skrb za borce

Iz tega izvira tudi poseben odnos družbene skupnosti do bivših borcev, zlasti še invalidov in drugih, ki so bili zaradi udeležbe v revoluciji tako ali drugače prizadeti. Ves sistem invalidskega in drugega socialnega varstva bivših borcev je zgrajen na načelih, da bi tem kategorijam naših članov omogočili čimbolj enakovredno vključevanje v našo družbeno skupnost. Drugo, prav tako važno, je načelno stališče, da je socialistična družbena skupnost

dolžna priskočiti na pomoč vsem tistim bivšim borcem, ki so zašli v težave, pa čeprav le-te niso, ali pa so le v manjši meri, včasih

celo samo posredno, posledica udeležbe v osvobodilni vojni. To načelno stališče se mi zdi posebej (NADALJEVANJE NA 7. STRANI)

Besede in dejanja

»Novi proizvodi« zaradi novih cen

V desetih dneh, odkar je obveljal odlok Zveznega izvršnega sveta o zamrznjenju cen, so nekateri tovarne in trgovska podjetja preko noči prijavila »nove« proizvode, ki bi naj bili s skrbno obravnavo — novi in zato z višjo ceno. Samo v Srbiji, kakor je pred dnevi povedal predstavnik republiškega zavoda za cene, je našla grosistična trgovina 569 takšnih proizvodov. Vse zagrebške prodajalne so prijavile 350 novih modelov čevljev, a samo modna hiša »Na-ma« okoli 2000 različnih »novih« proizvodov.

Delavska enotnost — 15. IV. 1965

Reprezentanca in skrb za kadre

V trgovskem podjetju »Adria« v Beogradu so ugotovili, da so za reprezentanco porabili desetkrat več sredstev kot za strokovno usposabljanje članov kolektiva. Reprezentanca je požrla 2.827.472 dinarjev, a za strokovno izobrazbo delavcev so dali samo 279.521 dinarjev. Podobne stvari se dogajajo tudi drugje. V podjetju »Vošar« so na primer porabili 3.145.137 za reprezentanco, a za strokovno izobrazbo kadrov 845.068 dinarjev. V podjetju »Metalservis« je tako razmerje 4.349.243 proti 603.418 dinarjev itd.

Politika — 16. IV. 1965

Pokvarjena jajca

Več kot 1.700.000 jajc, vskladiščenih v hladilnicah Beograda in Novoga Sada, je postalo neuporabnih. Točneje, ko so odprli vrata skla-

dišč, so namesto svežih jajc našli klopotce. Kdo je kriv za nastalo škodo, ki presega 20 milijonov dinarjev, bo ugotovilo gospodarsko sodišče SR Srbije.

Ljubljanski dnevnik — 16. IV. 1965

To bi bil velik prihranek

Lani smo zaposlili blizu 30.000 novih delavcev. Bi lahko iz tega podatka zaključili, da nas je to stalo 30 milijard? Vsekakor bi jih prihranili, če bi vse delo opravili z istim številom zaposlenih.

Delavska enotnost — 15. IV. 1965

Zmanjševanje uvoza

Po zbranih podatkih je znašala v letošnjem prvem četrtletju vrednost uvoza je 82,03 milijarde deviznih dinarjev nasproti 93,17 milijarde v istem četrtletju lanskega leta, tako da znaša zmanjšanje 12 %.

Delo — 19. IV. 1965

Stanje v gospodarstvu

Bilanca gospodarstva v prvih treh mesecih — v primerjavi z istim razdobjem leta 1964 — kaže takole: industrijska proizvodnja je večja za 12 odstotkov; izvoz je za 5,4 milijarde večji, uvoz za 11 milijard manjši; investicije so v prvih dveh mesecih večje za 22 odstotkov, a v marcu celo za 27 odstotkov kot v ustreznem razdobju 1964; nominalni osebni dohodki so povprečno za okoli 48 odstotkov višji kot v prvem tromesečju leta 1964; cene pa so se v marcu ponovno zvišale.

Borba — 20. IV. 1965

Todor Živkov, prvi sekretar CK KP Bolgarije in predsednik vlade je izjavil, da je v korist miru na svetu in socialistične skupnosti treba nuditi pomoč vietnamskemu ljudstvu, zaradi česar bo »Bolgarija v primeru potrebe dovolila prostovoljcem iz Bolgarije, da gredo v DR Vietnam in se bojujejo proti imperialističnim napadalcem«.

V sporočilu, ki sta ga izdali sovjetska in partijsko-vladna delegacija DR Vietnam, ki je bila v Moskvi, je Sovjetska zveza potrdila pripravljenost, da DR Vietnamu še nadalje nudi neobhodno pomoč za odbijanje napadov ZDA in da bo, če se bo agresija ZDA še okrepila, sovjetska vlada v primeru neobhodnosti in na zahtevo vlade DR Vietnam odobrila sovjetski državljani, da pojdijo v Vietnam. Če bi hoteli rešiti vietnamski problem, je nadalje rečeno v sporočilu, bi morali agresivne akcije ZDA proti DR Vietnamu takoj prekiniti, ameriška vojska, uradniki in vsa orožja, ki so bili v državi, morajo umakniti iz Južnega Vietnam. Poudarili so tudi, da morajo vprašanje Južnega Vietnam rešiti sami Južnovietnamci na podlagi programa Fronte nacionalne osvoboditve.

Sporazum o enotnih akcijah proti Čombeju v Kongu so dosegli na posvetovanju med predstavniki raznih struj osvobodilnega gibanja — posvetovanje je bilo v Kairu, širšo konferenco o tem pa bodo sklicali še na osvobojenem ozemlju v Kongu.

Prvič po dvajsetih letih je prišlo do kitajsko-japonskega srečanja — v Džakarti, kjer je bila prisotna desetletnica Bandunske konference, sta se srečala predsednik kitajske vlade Ču En Lai in posebni odposlanec japonskega premiera Kavašima.

Dogodki tedna

Nad 12.000 vojakov južnovietnamskih sil na vsem ozemlju Južnega Vietnam je od 1. januarja do 1. aprila letos prešlo na stran osvobodilnih sil.

Na povabilo zvezne skupščine in zveznega odbora SZDLJ je prispela na osemdnevni uradni obisk v našo državo delegacija madžarskega parlamenta.

Indijski premier Šastri je odpovedal uradni obisk v ZDA, potem ko je predsednik Johnson nepričakovano in na dokaj neobičajen način zahteval, naj bi ta obisk, ki je bil določen za 2. in 3. junij, odložili do jeseni.

S posebno resolucijo je stalni komitee ljudskega kongresa LR kitajske pozval kitajsko ljudstvo, naj »izvrši priprave v zvezi s pošiljanjem svojih sorojakov, da se bodo borili skupno z vietnamskim ljudstvom, kolikor bi ZDA nadaljevale s krepitvijo agresije in kolikor bi vietnamsko ljudstvo potrebovalo tako pomoč...«.

Na zadnjih volitvah za zvezne in republiške poslance je v vsej državi glasovalo 93,1 odstotka volivcev — od 5.811.128 volivcev, vpisanih v volilne imenike, je volilo 5.408.916 volivcev, za predložene kandidate pa se je izreklo 5.249.914 volivcev.

Državni sekretar za zunanje zadeve Koča Popović in angleški zunanji minister Michael Stewart, ki je bil na obisku v Beogradu — sta podpisala konzularno konvencijo med SFRJ in Anglijo. Med drugim bodo takse za vizume ukinjene na recipročni vrednosti. Stewart je ob koncu izjavil, da končuje svoj obisk z večjim razumevanjem Jugoslavije za njene probleme in stališča v različnih vprašanjih.

V Alžiru sta predsednika Tito in Ben Bela podpisala skupno jugoslovansko-alžirsko sporočilo o političnih razgovorih, ki sta jih vodila med uradnim in prijateljskim obiskom predsednika Tita v Alžiriji. Na posebni tiskovni konferenci sta oba predsednika izjavila, da sta zelo zadovoljna z obiskom in da sta obe delegaciji v vseh omenjenih vprašanjih dosegli popolno enotnost gledišč. Predsednika Tita je alžirska univerza proglasila za častnega doktorja prava, ekonomskih in političnih ved. Ob tej priložnosti je imel Tito govor, v katerem je analiziral mednarodne probleme. Predsednik Tito je po zaključku uradnega obiska ostal še nekaj dni na zasebnem obisku v Alžiriji, v ponedeljek pa je prispel v Kairo na uradni obisk, kjer bo ostal do petka, 30. aprila.

Ogromna sredstva, ki bi jih lahko sprostil z razorožitvijo, bi prišla dobro kot pomoč nerazvitim deželam — je med drugim sporočil generalni sekretar OZN U. Thant udeležencem 20. zasedanja ekonomske komisije ZN v Zenevi. V Zenevi s posebnim zanimanjem pričakujejo proučevanje vprašanja napredka trgovine med razvitimi in nerazvitimi deželami in izvajanje pripravilanske svetovne konference o trgovini in razvoju. Predsednik italijanske vlade Aldo Moro in italijanski zunanji minister Fanfani sta bila na uradnem obisku v ZDA — o razgovorih med italijanskimi in ameriški državnik je bilo v sporočilu poudarjeno, da sta Johnson in Moro izrazila željo, da bi se ustvarili pogoji za trdno in mirno rešitev vietnamske krize, ob spoštovanju svobode, pravičnosti in varnosti.

V New Yorku je začela spet delati razorožitvena komisija OZN, ki je prenehala delo leta 1950, zdaj pa se je sestala na zahtevo SZ — komisiji prisostvuje 114 predstavnikov, predsednik pa je predstavnik ZAR. Generalni sekretar OZN U. Thant je odprl to konferenco in se zavzel za to, naj bi se tudi čimprej sestala ženevska konferenca o razorožitvi.

Bolgarska telegrafska agencija je zanikala vesti, ki so krožile v tujini, češ da so v Bolgariji izsledili zarotniško skupino, ki je hotela vreči sedanjo vlado — potrdila pa je, da so priprli nekaj ljudi, ki so kršili zakone države in proti njim uvedli preiskavo; med priprtili je tudi vojaški komandant Sofije.

Kitajska je dokončno in javno zavrnila in obsodila poziv 17 nevezanih držav, naj bi se začela pogajanja o mirni ureditvi vietnamskega problema, brez poprejšnjih pogojev — kitajski tisk je obsodil to miroljubno pobudo kot poskus, da bi »legalizirali ameriško agresijo proti Vietnamu«.

»Bratski pozdrav delovnim ljudem SFRJ, ki ustvarja socializem! Živelo večno, neomajno prijateljstvo med sovjetskimi in jugoslovanskimi narodi!« — je med drugim izrečeno v prvomajskem proglasu CK KP Sovjetske zveze.

Zvezni in gospodarski zbor zvezne skupščine sta na zadnji seji v sedanjem sestavu med drugim sprejela resolucijo o novi politiki v stanovanjskem gospodarstvu, 9. maj — dan zmage nad fašistično Nemčijo pa proglasila za državni praznik. Na isti seji so imenovali za novega državnega sekretarja za zunanje zadeve SFRJ Marka Nikežiča.

Zupan Zahodnega Berlina Willy Brandt je po vrnitvi iz Washingtona, kjer ga je sprejel predsednik ZDA Johnson, izjavil — da lahko prihodnji mesec pričakujejo skupno sporočilo zahodnih sil o problemu nemške združitve.

Ob tabornem ognju

Izraz je izraz, bo dejal kdo. Samo da ga razumemo, kaj bi radi z njim povedali...

Res je vseeno, če rečemo poslopje ali zgradba, tla ali pod, ogledalo ali zrcalo, vrata ali duri in podobno. Ni pa vseeno pri izrazih, kot sta v naslovu, s katerima hočemo povedati o vseh tisočih, ki jih je okupator v letu 1941 izgnal v Srbijo in drugam. Ali so bili to res izseljenci, kot se dostikrat sliši na naših zborovanjih ali bere v časopisih in knjigah?

Izraz »izseljenci« je pravilen za tiste naše ljudi, ki so za čas avstro-ogrsko monarhije ali bivše Jugoslavije odhajali s treburhom za kruhom v Ameriko, Francijo, Nemčijo in drugam, ker doma zanje ni bilo dela. Seveda so odhajali tja prostovoljno in se tudi vračali, če niso bili zadovoljni.

Kaj pa tisoči Slovencev, ki jih je okupator Srbijo naprej zaprl, nato pa zastražene odpeljal v živinskih vagonih v Srbijo in drugam. Nemci so nas imenovali »preseljenci«, Srbi »izbeglice«, mi pa smo vsakomur zatrjevali, da smo izgnanci, saj so nam zaplenili vso imovino, odvzeli gotovino in dragocenosti, če jih je kdo imel pri sebi. Nasilno so nas strpali v zapor in nasilno poslali iz domačih krajev. Bili smo prvi, ki smo čutili okupatorjevo železno pest takoj po njegovem prihodu. Na nas se je zrušila njegova jeza, saj nas je že vnaprej določil za žrtve s pomočjo

DOPISNIKI NAM POROČAJO • DOPISNIKI NAM POROČAJO

• JESENICE

Na redni letni skupščini predsedstva ZZZ NOV občine Jesenice so govorili tudi o anketi, ki so jo izvedli lani in je zajela člane ZB, ZVI in ZROP. Menili so, da ni razveseljivo dejstvo, da je lani 134 borcev pred 9. 9. 1943 prejelo dodatek k plači. O stanovanjskem vprašanju so povedali, da je 118 članov ZB vložilo prošnje za stanovanja. Upajo, da bodo vse prošnje ugodno rešili leta 1965 in 1966. Letos načrtujejo 50 stanovanj.

Lani so sistematični zdravniški pregledi zajeli člane šestih KO

ZB na jeseniškem območju, letos pa se bodo razširili še za pet krajevnih organizacij.

V postopkih za priznavanje posebne delovne dobe so jeseniški borci zabeležili primere, ko so nekateri skušali z brutalnimi napadi in grožnjami izsiliti ugodne rešitve.

Jeseniški borci pripravljajo, poleg ogledov taborišč, proslavo v okviru partizanskega tedna. S proslavljanjem partizanskega tedna meseca julija bodo počastili 20. obletnico osvoboditve in 30. obletnico stavke na Jesenicah.

aR

Pismo z Jesenic

V 14. številki »TV 15« sem prebral pismo, katerega vam je poslala tovarišica Ana Kosi iz Središča ob Dravi 25. Vsebinska pisma me je zelo pretresla. Ako po padlem možu res prejema le 1.200 dinarjev na mesec, razumem, da je bila prisiljena odgovoriti vaš časopis.

Ker mi je »TV 15« zelo prišel k srcu, tako da bi mi bila njegova odpoved velika žrtve, sem se odločil, da bom za tovarišico Kosi poravnal celoletno naročnino.

Karel Zorko,
C. Železarjev 11/II
Jesenice

Jože Lesar

Za dan volitev je prispela k nam iz Kočevske Reke žalostna vest, da je tam umrl tovariš Jože Lesar.

Kmalu bo preteklo 30 let, kar sva se seznanila in takoj sgrabila za delo. Takrat je bilo na Kočevskem kaj malo našega, slovenskega, zato pa je tembolj pamtelo sovraštvo, ki so ga razpihovali nekateri kočevski kulturbundovci. Ti so bili že od nekdaj zelo vročekrvni ravno v tej vaši. Jože Lesar je bil Kovač, proletarec, in se ni bal nalog, ki jih je prejel za boj z njimi. Njegova hiša nam je postala dragoceno oporišče v tem, takrat za nas neenakem boju. Sprejemal je slovenske visokošolce in na mnogo načinov pomagal pri narodnoobrnem delu.

Začela se je vojna in Lesar je vedel, kje je njegovo mesto. Težko je gledal nacistične zastave, toda sam je kljub grožnjam ni razobesil. Po odhodu Kočevčarjev pa se je vključil v OF in v njenih okvirih sodeloval v mnogih akcijah. Postal je sekretar vsakega odbora, kasneje tudi raznih komisij.

Dočakal je konec vojne in v njegovi kovačnici je še vedno gorel ogenj. Domovina je potrebovala njegove dela vajene dlani, posebno se Kočevska. Nato je zbolel, toda še z bolniške postelje se je zanimal za dogodke okoli sebe.

Omahnili je ravno na dan, ko je Kočevska Reka pokazala svojo državljansko zavest in pohtela množično na volitve...

Marjan Tratar-Uč

Zahvala kurirjem »TV 15«

Ob 20. obletnici osvoboditve in ob odkritju spominske plošče v Občicah na Dolenskem, kjer je med NOV delovala kurirska postaja TV 15, se v imenu ranjencev, ki smo se zdravili v Slovenskih centralnih vojaških partizanskih bolnišnicah v Kočevskem Rogu, zahvaljujem vsem kurirjem TV 15 za njihovo požrtvovalno delo.

Od junija do konca leta 1943 sem se zdravil v partizanski bolnišnici »Stari log«. Že ob prihodu v bolnišnico sem izvedel, da lahko pišem domov in zelo sem bil presenečen, ko sem že čez nekaj dni dobil od doma odgovor.

Vedno, kadar vzamem v roke naš priljubljeni list »TV 15«, se spominam na tiste težke čase, ko smo ranjenci, polni bolečin, zelo želeli novic od doma. Tako nam je bilo vsako pismo ali paket, ki so nam ga prinesli kurirji TV 15, v veliko uteho, saj smo tako veliko lažje prenašali bolečine.

Franc Konda-Mirko

• PTUJ:

Stanovanjski sklad občine Ptuj je članom ZB letos namenil 20 milijonov dinarjev; ta sredstva bodo v obliki kreditov razdelili tistim, ki bodo gradili svoja stanovanja. Ker je na območju ptujске občine še okrog 30 borcev, ki so v rednem delovnem razmerju in živijo v neurejenih stanovanjskih razmerah, bodo krediti ptujskim borcem zelo dobrodošli. Stanovanjski problem nekaterih borcev bodo rešili tudi tako, da bodo v izpraznjena stanovanja vselili borce, ki še niso uspeli dobiti ustreznega stanovanja.

F. H.

Protestirajo proti pisanju »Tribune«

Na nedavni redni letni skupščini predsedstva ZZZ NOV Jesenice so med drugim razpravljali tudi o vsebini 7. številke »Tribune«, glasila študentske ljubljanske univerze. Delegati so ogorčeno protestirali proti prostiaškemu pisanju o preteklih volitvah, katerega je priobčil list »Tribuna«. Obsodili so tudi zlonamerni način obravnavanja določenih gospodarskih in političnih vprašanj.

ki jih je »Tribuna« obravnavala v svoji 7. številki. Zahtevali so, naj predsedstvo ZZZ NOV Slovenije njihova stališča posreduje komiteju ZK ljubljanske univerze z namenom, da se zmotna stališča »Tribune« razčišči.

Popravek

V prispevku »Sodeloval sem z Djurom Djakovičem, ki ga je napisal po pripovedovanju Ivana Krampla D. Miklavca, opozarjam na naslednje napako:

Prvo srečanje Ivana Krampla z Djurom Djakovičem ni moglo biti konec aprila 1926, temveč šele konec oktobra 1928, če je bilo to srečanje resnično takrat, ko je Ivan Krampl pomagal Djurom Djakovičem in dvanajstim komunistom, delegatom na IV. kongresu KPJ, ki je bil v Dresdenu. Kongres se je namreč začel neugotovljenega dne konec oktobra 1928 in se končal v prvi polovici novembra istega leta.

Prav tako opozarjam, da je bil priimek umorjenega sekretarja Rdeče pomoči Hecimovič, ne pa Hacimovič.

IVAN KREFT

Poizvedba

9. IX. 1943 je bila ob prihodu enot NOV v Novem mestu izvršena splošna mobilizacija. Z orožjem sem se javil mobilizacijski komisiji. Zaradi svoje starosti sem dobil nalogo, naj orožje oddam in ostanem na terenu. Zaradi uveljavljanja pokojninskega zahtevka prosim vse takrat navzoče, naj podajo izjavo, iz katere bo razvidno, da sem na ukaz komisije prejel orožje in do konca vojne delal na terenu v Novem mestu.

Jože Siljan, Laško 67

Dve milijardi dinarjev za stanovanja borcev

Predsedstvo zveznega odbora Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije je na svoji seji 20. aprila sklepalo o razdelitvi dveh milijard dinarjev za stanovanja borcev. Ta denar je dodelil Zvezni izvršni svet Zvezi za leto 1965, da bi hitreje uredili stanovanjske probleme udeležencev narodnoosvobodilne vojne.

V skladu z ukrepi zadnjega plenuma ZZZ NOV bodo ta sredstva uporabljena za večje angažiranje financiranja stanovanjske graditve za borce iz krajevnih virov (proračunov občin, stanovanjskih skladov, prispevkov gospodarskih organizacij, osebnih sredstev itd.). V urejanju stanovanjskih problemov borcev bodo imeli prednost udeleženci NOV pred

9. septembrom 1943 in vojaški vojni invalidi brez stanovanja.

Ob upoštevanju števila udeležencev NOB do konca leta 1943, sedanjega stanovanjskega položaja borcev in možnosti, da bi uporabili še druga sredstva v republikah, so od dveh milijard dodelili ZZZ Srbije 570 milijonov, Hrvaške 540, Bosne in Hercegovine 440, Slovenije 290, Makedonije 130 in Črne gore 120 milijonov dinarjev.

Predsedstvo je obravnavalo tudi izpolnjevanje sklepov tretjega plenuma zveznega odbora ZZZ NOV, ki se nanašajo na delo in naloge združenj rezervnih oficirjev in podoficirjev.

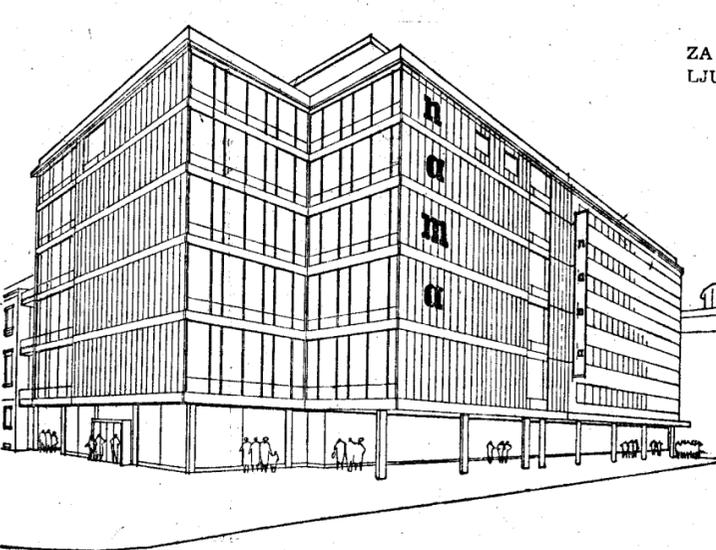
ZA DVAJSETO OBLETNICO OSVOBODITVE
LJUBLJANE ODPIRA

Veleblagovnica nama

V LJUBLJANI

NOVO IN SODOBNO UREJENO
TRGOVSKO HIŠO

NA TITOVI CESTI 1

V šestih etažah bo kupcem na voljo preko 10.000 artiklov za osebno potrošnjo, za opremo stanovanj, za sport in rekreacijo itd. Vse, kar potrebujete za sebe, za družino, za dom in gospodinjstvo, boste lahko kupili pod eno streho in po ugodnih cenah v največji in najmodernejši trgovski hiši v Ljubljani.

20% popust pri nakupu s tujo valuto. Obročno odplačevanje. Dostava na dom.

že pripravljenih seznamov, ki so jih pripravili petokolonaši. Bili smo nezazeleni, ker bi bili ovira za nacistične raznarodovalne načrte. Nasilje nad nami je pospešilo rast osvobodilnega gibanja.

Zato z izrazi kot so »izseljenci«, »preseljenci« ali »odseljenci« pač premalo označimo žrtve in trpljenje ljudi, ki so se po osvoboditvi večinoma vrnili praznih rok, toda z voljo do dela in z upanjem v boljše življenje. Samo izraz »izgnanci« je za te ljudi pravilen in prav bo, če ga bodo odslej uporabljali vselej in povsod.

Izseljenci ali izgnanci?

Izgnanci iz Slovenije so v ogromni večini izgubili prav vse premočino premoženje. Po vrnitvi so morda našli le kak manjši vreden in izrabljen kos pohištva. Družine so si morale tako rekoč od začetka nabavljati predmete za vsakdanjo uporabo. Le malo jih je bilo, ki so se lahko vselile v opremljena stanovanja ter dobile tisto, kar so jim leta 1941 odvzeli. Vsi so sicer prijaviли vojno škodo, v kateri je bila zajeta tudi štiriletna plača uslužbenec, ne poznam pa primera, da bi kdo kaj dobil. Zato pa ni bilo lahko življenje teh družin v prvih povojnih letih, zlasti tistih, kjer se je pri družinskih članih pojavila še kaka bolezen kot posledica slabega življenja v izgnanstvu.

V Srbiji in drugod so bili izgnanci pod stalnim nadzorstvom okupatorskih in kvizlinskih oblasti, bolj kot domačini. Zato so se toliko težje vključevali v NOB zlasti v prvih letih, posebno tisti, ki so imeli številne družine in ki so živeli v krajih z močnimi okupatorskimi posadkami. Z redkimi izjemami med nami, ki so navadno kaj kmalu prejeli plačilo izdajalcev, smo vsi v težkih časih drug drugega bodrili in spodbujali. Čakali smo spremembe od spomladi na jesen in od jeseni na spomlad. To je bilo čisto hudo, saj so se dogajali med nami celo samomori iz obupa.

Jeseni 1944 pa smo vsi podprli novo ljudsko oblast. Pomagali smo pri obnovi v Srbiji, sodelovali v organih oblasti, tovarnih in drugod. Mnogi so odšli v Bolgarijo kot spremljevalci osirotelih srbskih otrok in so se zato vrnili domov kasneje kot drugi.

Vsem se šteje izgnanstvo v pokojninsko dobo le enkratno, čeprav so mnogi izgubili vse in tudi zdravje. Mnogi niso pri upokojitvi imeli 40 let, zato imajo zdaj znižano pokojnino. Meni osebno so dali z novo odločbo samo 36.341 dinarjev pokojnine, bil pa sem učitelj.

Prav bi bilo, če bi se tudi izgnancem priznalo nekaj več kot enojno štetje, saj bi jim nekaj tisočakov pomenilo neko pomoč in priznanje za prestano trpljenje.

VACLAV POVH

Spoštovani naročniki!

Čas hiti in niti mesec dni nas več ne loči od dneva, ko bomo zavrteli boben in izvlekli imena srečnih naročnikov, ki bodo prejeli eno izmed pripravljenih nagrad. Kdo pride pri zbiranju v poštev, smo vam že sporočili: tisti, ki bo imel do 10. maja poravnano celoletno (staro) naročnino 800 dinarjev, tudi tisti, ki ne bodo do tega časa vplačali razlike 400 dinarjev med prejšnjo in novo letno naročnino.

Potrudili smo se, da za vas zberemo kar največ primer- nih nagrad. Pazljivo prečitajte tale naš seznam, mi pa bomo skušali k le-tem dodati še kakšno nagrado.

1. nagrada: motorno kolo »Colibri«
2. nagrada: motorno kolo »Colibri«
3. nagrada: električni štedilnik »Gorenje«

Naslednje nagrade so po vrstnem redu:

tri nagrade: kolekcija izdelkov »Tonosa« Savlje
deset nagrad: ženska obleka
tri nagrade: ženski plašč

osem nagrad: moški pulover »TPS«

osem nagrad: ženski pulover »TPS«

dve nagradi: otroški pulover »TPS«

deset nagrad: kolekcija tobačnih izdelkov

kitara

pet nagrad: blago za moške obleke

šest nagrad: blago za ženske obleke

pet nagrad: površniki »Marsovec«

pet nagrad: moške srajce

dve nagradi: biro omarica

dve nagradi: posteljni vložek »Jogi«

sedemdnevni oddih v IZRC v Strunjanu

desetdnevno bivanje v domu ZZZB NOV Slovenije

v Gozd-Martuljku

omarica tipa »Minioffice«

knjižna zbirka založbe Borec

dve nagradi: pisalna garnitura

Nagrade so torej lepe in vabljive, zato pohitite z vplačil- nom naročnino, če tega še niste storili.

Kdor še ni naročen na naš list, naj se nanj čimprej na- roči in hkrati plača naročnino, da bo tako dobil pravico biti med tistimi, ki jih bo izbiral zreb.

UPRAVA »TV 15«

OBJAVLJAMO SPOMINE NEKDANJEGA PRIPADNIKA JURISNEGA BATALJONA 31. DIVIZIJE TOVARIŠA ZDRAVKA VIDRIHA. NA DELOVANJE TEGA BATALJONA V ZADNJIH MESECIH VOJNE. TAKRAT SO PRIMORSKI BORCI DOŽIVELI HUDE PREIZKUŠNJE IN UTRPELI VELIKE ŽRTVE. V TEH BOJIH JE JURISNI BATALJON 31. DIVIZIJE ODIGRAL VELIKO VLOGO IN ZADAL SOVRAŽNIKU MNOGE IZGUBE

Jurišni bataljon na Krasu

PRVIČ NA KRAS

Januarja 1945 je sovražnik začel hudo pritiskati na osvojenjo ozemlje na Trnovski planoti. Zato se je štab 31. divizije odločil, da bo poslal naš bataljon v sovražnikovo zaledje na Kras. Tam naj bi z nenadnimi napadi na sovražne kolone povzročil oslabitev pritiska na osvojenjo ozemlje.

Januar je bil mrzel, debele smreke v Trnovskem gozdu so se šibile pod snegom. Dne 12. januarja 1945 smo se poslovili od Gradnikove brigade in načelnika divizijskega štaba Vojska ter jo ubrali proti Vipavski dolini in dalje na Kras. Čeprav so nas uradno ime-

DRUGIČ NA KRAS

Časa za daljši počitek ni bilo. Skupaj z Gradnikovo smo kmalu odšli na položaje pod vas Trnovo. Tam smo odbijali britski dve ita- lijskih in enega esesovskega ba- taljona. Od tam nas je pot vodila na Cerkljansko, da bi se tam za si- lo odpočili. Toda brž je prišlo po- velje za ponoven odhod v Vipavsko dolino in na Kras. Pred nami je bi- le enaka naloga kot prvič: povzro- čiti oslabitev pritiska sovražnika proti Trnovski planoti. Poleg tega smo morali posvetiti domobrancem, ki so v Vipavski dolini postajali vedno bolj predzrni.

ZADNJA OFENZIVA NA PRIMORSKEM

Slo je za biti ali ne biti. Ostati živ in dočakati svobodo, ki bi jo že

nikoli več videl svojega Cerknega in ne moje Vipavske doline. Na Krasu je za vedno omahnil v boju s sovražnikom.

Previdno smo prekoračili ce- sto med Ajdovščino in Gorico. Tu- di rečica Vipava nam ni delala preglavic. Zjutraj smo se znašli v Renčah. Tu so nam postregli, kot znajo samo gostoljubni, par- tizanski ljudje. Okrepčani in spo- čiti smo šli dalje, čez Zelezna vrata na Kras ...

TRETJIČ NA KRASU

Prva naša postojanka je bila v Skrbini. Vsa Vipavska dolina in

Sola je bila obkoljena, ko je ura na zvoniku odbila polnoč. Za kozake ni bilo umika. Tega so se dobro zavedali, zato so se divje borili. Nam se je pa mudilo, ker smo vedeli, da podnevi na tem položaju ne bi mogli zdržati. Poskušali smo zažgati poslopje. Kmalu so zažigalni naboji opravili svoje. Začel je goriti rob strehe. Pri nas je zavladalo kratkotrajno veselje. Kozaki so namreč ogenj pogasili. Tedaj se je začelo daniti. Samo to je kozake rešilo popolne uničenja.

Nejevoljni smo zapuščali vas, toda tako je moralo biti. Ko smo se umikali, smo slišali iz šole vpitje in krike ranjenecov. Kozaki se tudi po našem odhodu niso dolgo upali iz poslopja. Sele ko so se prepričali, da smo se res umaknili, so na hitro mobilizirali v vasi nekaj voz, nanje naložili mrtev in ranjene ter za vedno zapustili Gorjansko.

V vasi je zavladalo veselje. Popoldne so gorjanska dekleta prihitala v Sveto in nas povabila na miting. Kdo se ne bi odzval jake- mu vabilu. Niti štiriindvajset ur ni preteklo od napada na Gorjan- sko, pa smo že tam plesali.

Čeprav je bilo lepo, se je bilo vendar treba posloviti. Sli smo novim bojem nasproti.

ZADNJI BOJ S ČETNIKI ...

Naslednjega dne sem obiskal ranjenega Janka, ki je ležal v ne- kem skrivališču. Oči je imel upre- te v nizek strop, kuhala ga je vro- čina. Ko me je spoznal, se je rah- lo nasmehnil. Upal je, da rana ni huda, čeprav so mu bile dejansko že ure štete. Prosil me je, naj po- zdravim njegove domače in naj še kdaj pridem, potem pa izgubil za- vest. Odsel sem, nisem ga videl nikoli več. Ko smo že korakali po tržaških ulicah, je prišla za nami žalostna novica, da je Janko ra- nam podlegel.

Tiste dni ni bilo časa za po- čitek. Vse je kazalo, da teko zad- nji dnevi vojne. Četniki pa so se kljub temu drzno obnašali. Odlo- čili smo se, da jih napademo. Ča- kali smo jih ves dan nad Vojšči- co. Ni jih bilo, zato smo zvečer v vasi priredili miting, zgodaj zju- traj pa odšli proti Selu na Krasu. Ustavili smo se tik nad cesto. Tarzan in Veljko sta šla v vas, da bi tamkaj poizvedela, kdaj prihaja v vas sovražniki.

Nenadoma se je pojavila na drugem koncu vasi četniška ko- lona. Njihov poveljnik je odredil počitek. Četniki so v gružah po- sedli ob cesti in čakali, kdaj bodo šli naprej. Tedaj je prihital njih- ov kurir in rekel:

»Ovde nema ništa novog!«

To smo slišali tudi mi, ki smo bili le nekaj metrov proč, v bre- gu nad cesto. Kmalu smo jim po- kazali, da je vseeno nekaj nove- ga ...

Po njih smo hkrati udarili z vsem orožjem, z devetimi mitra- ljezi in 80 brzostrelkami. Niso imeli časa za umik. Bradači so se valjali po cesti in ob njej, drugi so se skrivali med mrličji in za njimi. Že je Tarzan ukazal juriš. Prvi je s svojim vodom jurišal Emil. Preskočil je kamen in stre- ljal, ko ga je zadel četniška kro- gla. Njegovi fantje so jurišali na- prep, medtem ko je njihov vod- nik, mlad fant, doma nekje od Bilj, oblezal mrtev. Roman mu je vzel brzostrelko in torbico, drugi so odnesli njegovo truplo na var- no.

Ko smo se najmanj nadejali, so za našimi hrbi počili strelji. Tarzan je zakričal, naj nehajo streljati, ker je mislil, da strelja- jo naši, ki so bili tam v zasedi. Toda streljali so četniki, ki so nas obkolili. V treh smereh smo hi- teli v hrib, vsaka naša kolona se je prebijala zase. Z vzpetine nas je obstreljevala težka breča. Od- ločen juriš in četniško mitralje- ško gnezdo je utihnilo.

Spet smo hiteli v drug hrib, ko smo se iz oči v oči srečali z drugo skupino četnikov. Odločili so trenutki. Prvi je ustrelil vod- nik Peter Tušar. Četniki so od- skočili. To smo izkoristili in na- daljevali naš vzpon. Z vzpetine smo gledali, kako četniki jurišajo v prazno.

Dne 28. aprila smo prišli v Zgo- nik, zadnjo postojanko nad Tr- stom. Naprej smo šli naslednjega dne. Prebijali smo se med Opči- nami in Prosekom. Zvečer smo bili že v Kontovelu, previdno smo se pomikali mimo svetilnika v Barkovljah. Trst in sinje morje, ki ga večina med nami ni videla še nikoli, sta bila pred nami. I. maja smo bili v središču mesta.

Maja 1945 v Trstu. V zadnji vrsti stoje (od leve na desno): Zdravko Vidrih, Peter Tušar, Halina Podrekar, Franc Sodje. V prvi vrsti: Huter, Lado Lipovšek. Imen za borca v sredini zadnje vrste ter na desni v prvi vrsti se pisec ne spominja

novali »jurišna četa«, smo bili po številu, udarni sili in moči dejansko »jurišni bataljon«.

Po napornem pohodu smo se ustavili najprej pri gostoljubnih Kraševcih v vasi Skrbina. Kraj je bil kot nalašč za počitek pred bojem. Toda za počitek že ni več preostalo časa. Zvedeli smo, da gre od Lipse sem močna sovražna kolona.

Skupine naših borcev so se previdno premikale v smer, odkoder je prihajal sovražnik, toda ta je to opazil in prvi začel stre- ljati. Začel se je spopad. Močan ogenj štirikrat močnejšega so- vražnika nas je celo prisilil h kratkotrajnemu umiku, toda ta umik je bil le prevara. Začeli smo položajni boj. Čevli našega orožja so se močno ogrele. Napadi in protinapadi so se vrstili več ur. Blížal se je mrak, partizanski za- veznik. Tedaj je naš komandant ukazal juriš. Bataljon se je po- gnanil iz kritij kot en moč. Nemški policisti take odločnosti in izur- jenosti z naše strani niso prič- kovali. Toda kljub temu so se še upirali, saj so bili tudi es- esovci ...

Drago je s svojo desetino bran- nil naše položaje. Lojze pa je pu- stil Nemce pred čevli svojega vo- da. Esesovci so jurišali in zbežali mimo trupel svojih padlih najaz'. Toda že se naš prvi mitraljevec omahnil za zidom. Nemec se je pogнал proti njegovemu pomočni- ku, toda tudi sam je obležal za kraško ogrado.

Na cesti so se preživeli Nemci skrivali za konji in vozovi. Krva- va je bila za silo s snegom pokri- ta cesta. Pričakovali smo, da se bo vsak hip sovražnik pogнал v beg. Nemški poveljnik, ki se je proslavil na ruski fronti, tudi sam ni vedel, ali naj ukaze umik ali pa naj prepusti svojo enoto uni- čenju. Zato se je beg začel brez ukaza. Nemci so začeli urnih nog bežati proti Temnici ...

Na cesti je ostalo razdejanje. Med polnimi vozovi in pobitimi konji so ležala trupla esesovskih policistov. Našteli smo 72 mrtvih. Nemško poročilo govori tudi o 60 ranjenih. Pobitih je bilo 19 konj in 6 mul, zaplenili smo tudi mno- go orožja, streliva in opreme.

Toda v našem zboru ni bilo šest hrabrih borcev, skoraj samih mitraljezcev. Naše veselje nad zmago ni bilo popolno. Kljub temu smo se ponosni vračali preko Vipavske doline. Oblekli smo se v nemške uniforme, ki smo jih bili zaplenili. Te so povzročile po- nekod pravi preplah, najbrž naj- hujšega v štabu Gradnikove bri- gade. Kako tudi ne, saj je dobil obvestilo, da prihaja od Lokev proti Cepovanu nemška kolona.

lahko z roko dosegel, ali za vedno ostati v teh temnih gozdovih. Nihče ni pričakoval, da bo sovražnik v tem svojem zadnjem naporu tako okruten in dosleden. Cilj njegove ofenzive je bil uničiti IX. Korpus. Sneg je že skoneel. Položaji so pogosto menjali gospodarja. Zdad smo hrib ali vas držali mi, takoj zatem pa že sovražnik, ali tudi obratno. Tako se je ponavljalo iz dneva v dan. To je bil čas nepre- stanih bojev, izsub, nemrsanih no- či, dolgih pohodov, mrežanja in praznih zledov. Bil je tudi čas, ko si od Vipavske doline pa tja čez Kozje stene in do Cerknega videl grozne prizore, o drugih pa slišal. Preživeli so jurišali čez trupla mrt- vih. Mnogo, mnogo mrličev je troh- nelo po gozdovih ...

V teh bojih se je znašel tudi naš jurišni bataljon. Sto mladih, v mno- gih juriših prekletih fantov, do zob oboroženih z avtomatičnim orož- jem, s svojo desetino oostrostrelcev in smučarskim vodom. Bataljon, ki ga je tedaj že vodil novi koman- dant Franc Kovacic-Tarzan, resnič- ni naslednik Lehana. Bataljon, ki je imel edino partizansko, mlado Pol- ljakinjo Halino. Na položajih nad Idrijo, kjer je nemški policijski pes napadel naša mitraljezca, ko mu je odpovedalo orožje, kjer je bil kurir Joško hudo ranjen v nogo, ko je hitel k Tarzanu. Kier je na vzpeti- ni nad Koveševem obležalo šest mrtvih jurišnikov, raztgnanih od nemške mine, si je naš razoroženi mitraljevec Stanko priboril novo orožje. Z njim je omahnil v smrt in tam je tudi Tarzan zaplenil novo nemško brzostrelko, ki smo mu jo vsi zavidali. Prav tam nas je našo povelje divizijskega štaba:

»Jurišni bataljon naj se pre- makne na Predmejo.«

Nihče od nas ni vedel, zakaj tako hitimo v to do tal požgano, znano partizansko vas. Časa za ubganje tudi ni bilo. Ob visokih smrekah smo stopali hitro, toda previdno skozi Trnovski gozd. V mirnem času bi za pot potrebo- vali le nekaj ur, takrat pa smo hodili mnogo dlje, saj smo si morali pot krčiti skozi številne sovražne zasede. Dvakrat smo se z njimi udarili. Tudi od Cola sem je bilo slišati streljanje. Nemci so pritiskali proti Križni gori. Dome- naveli smo, da gremo brigadi na pomoč. Ustavili smo se ob požga- ni hiši in čakali. Komisar Veljko je sklical sestanek. K nam sta prišla Vida Tomšičeva in Jože Borštnar. Obvestila sta nas o sklepu, da gre naš bataljon proti Trstu. Kdo bi verjel, da je to res ... Prejeli smo rezervno orož- je, nabojce, eksploziv in opremo in težko otovorjeni krenili na pot. V temi smo šli mimo Cavnna, pod nami je bila Vipavska dolina z mojim rojstnim krajem. Ne vem kolikokrat mi je tja ušel pogled, tja, kjer sta živila moj oče in mo- ja mati, sestre ... Iz globokega razmišljanja me je predramil Jan- ko, ki je stopal za menoj.

»Lepa je ta tvoja Vipavska do- lina. Po vojni te obiščem, glej da mi jo boš pokazal,« je rekel. »Prav rad,« sem mu odgovoril. Toda te svoje obljube nisem mogel nikoli izpolniti. Janko ni

PRODAJNI SERVIS

Mladno hiše

LJUBLJANA · MARIBOR

POMLADNE DAMSKE OBLEKE

ALMA v vseh velikostih

in dveh modnih barvah samo din

3800

Odkritje spominske plošče v Vinici

Preteklo soboto so borci pete prekmorske brigade slavili svojo pomembno obletnico. Zbrali so se v Vinici pri Crnomlju in nji- hov komandant je odkril spo- minsko ploščo na hiši Otona Zu- panciča; tako so preživeli borci 5. prekmorske brigade počastili spomin na svoje mrtve tovariše ter na dan, ko so stopili na slo- venska tla.

To je bilo 17. aprila 1945.

Ko so se borci brigade v so- boto pripeljali v Vinico (povedali so, da je cesta od Crnomlja do Vinice še vedno taka, kot je bila pred dvajsetimi leti), so jih do- mačini lepo sprejeli. Fantje so se spomnili dni izpred dvajsetih let ... Bilo je lepo, vse v cvetju. Danes je že zrasel nov rod, ki je prekmorce iskreno pozdravil.

Odkritja spominske plošče so se udeležili preživeli borci pete prekmorske brigade, predstavi- ni ljudske oblasti in družbeno- političnih organizacij ter številni domačini.

Nekdanji komandant brigade Stane Mahne je v svojem sveča- nem nagovoru povedal:

»Peta prekmorska brigada je bila ustanovljena 23. decembra 1944 v Splitu. Ob ustanovitvi je štela 3200 borcev, pretežno slo- venskih fantov iz Gorenjske, Do-

lenjske, Stajerske in Primorske, ki jih je bil nasilno mobiliziral nemški in italijanski vojni stroj. Borci pete prekmorske brigade so prispeli v domovino iz zbirnih baz v Gravini, Bariju in Mono- polju v Italiji. Njihova borbena pot v domovini se je pričela 17. marca 1945, ko so krenili iz Dalmacije čez Velebit v Liko.

Ze nekaj dni kasneje so sode- lovali v obširnih akcijah 8. kor- pusa NOV, ki je napadel Bihac — nemško-ustaško postojanko v zahodni Bosni — in pričel z ope- racijami za osvoboditev vzhodne Like. 24. marca je brigada ob so- delovanju 10. dalmatinske bri- gade napadla utrjeno postojanko Bilaj. Od 1. do 5. aprila je bri- gada vodila ostre boje v okolici Gospiča in sodelovala tudi pri njegovi osvoboditvi. Po bojih z Gospič je brigada pospešila po- hod proti Sloveniji. Borcem se je 17. aprila uresničila njihova največja želja, ko so pri Vinici, v popoldanskih urah, stopili na slovenska tla. Po tednu dni bo- jev — prekmorci so s svojimi akcijami preprečili ponoven vdor sovražnika v Belo krajino — se je brigada razformirala. Borci so se v drugih slovenskih brigadah borili do osvoboditve.«

Z. C.

Na proslavi v Vinici so s kulturnim programom sodelovale tudi pionirke

Vojaska znanost in tehnika Vojaska znanost in tehnika Vojaska znanost in tehnika

... kdaj so pri nas uvedli čine?

Vse do 1943. leta smo v enotah NOV in POJ imeli le nazive desetar, vodnik, komandir čete, komisar čete, komandant bataljona, komisar bataljona, komandant brigade itd., z ukazom vrhovnega komandanta z dne 1. maja 1943. leta pa so uvedli tudi čine desetar, mlajši vodnik, vodnik in starejši vodnik kot podoficirske čine, zastavnik, podporočnik, poročnik, kapetan, major, podpolkovnik, polkovnik, generalmajor, generallajtnant in generalpolkovnik pa kot oficirske čine.

Leto dni kasneje so tudi politični komisariji in njihovi pomočniki dobili čin oficirja, z odlokom z dne 15. novembra

Ali veste ...

1946. leta pa so jim priznali komandne čine, ki so ustrezali njihovi stopnji.

Do 1946. leta so oficirji in podoficirji nosili oznake svojega čina na rokavih, kasneje pa so uvedli epotele. Naknadno je prišlo še do nekaterih manjših sprememb. Tako so naziv generallajtnant spremenili v generalpodpolkovnika, uvedli pa so še najvišje generalske čine — čin armijskega generala. Ze 1955. leta so med drugim ukiniteli epotele, namesto njih pa predvideli sedanje oznake činov.

... kdo so bili atamani?

Atamani so bili kozjaški starešine, razen tega pa so se atamani imenovali tudi voditelji raznih vstaj. Zunanji znaki atamanskega dostojanstva pri donskih kozjakih so bili zastava, palica in pečat. Po zadušitvi bulavinskega upora 1723. leta in s čedalje večjo krepitvijo carskega absolutizma pa so je oblast atamanov močno zmanjšala.

Sibirski kozaki so imeli posebno vojaško kolonialno organizacijo v obsegu polka, ki mu je poveljeval ataman. V vojnem času je vsaka vojaška enota imela na čelu tako imenovanega pohodnega atamana.

Beseda, ataman je, bržkone nemškega izvora (Hauptmann). Isti pomen je pri Malorusih imela beseda otaman, pri Poljakih pa hetman.

... da je atomski top kalibra 230 mm enakovreden 5000 navadnim topovom srednjega kalibra?

Prvi atomski top kal. 230 mm, katerega granata je imela moč 14 KT TNT, so preizkusili 1953. leta v Nevadi. Top, ki je imel sprva 32, kasneje pa 40 km doseg, je tehtal 85 ton. Razen tega pa imajo v ZDA še atomske topove kal. 203 in 175 mm ter breztrajni top kal. 155 mm.

Atomski top kal. 280 mm po svoji moči nadomešča 5.000 klasičnih topov srednjega kalibra, učinek 14 kilotonske granate pa je enak eksploziji 125.000 granat kal. 105 mm.

Prednost atomske artilerije glede na klasično je ne samo v njenem strahovitem učinku, temveč tudi v tem, da strelja zelo natančno in ob vsakem vremenu. Ni pa rentabilna za obstreljevanje manjših ciljev, težavno jo je prevažati in pripraviti za delovanje so dolgotrajnejše kot pa pri klasični artileriji.

V dnevnem časopisju smo že sredi januarja zasledili vesti, da namerava zahodnonemška vlada vzdolž svojih vzhodnih meja postaviti atomsko minsko polje

Če bi tako polje aktivirali, bi nastali dve radioaktivni coni: prva (cona hude radioaktivnosti) bi bila globoka kakih 45 kilometrov, druga (cona zmerno radioaktivnosti) pa celo 110 kilometrov.

Uresničitev tega načrta je

možna na dva načina. Po prvem lahko mine, ki jih vkopljejo v zemljo, napolnijo z jedrskim razstrelivom (uransko ali plutonijevo). Učinek take mine bi bil približno isti, ko če bi na zemeljski površini eksplodirala atomska bomba.

Vojaški strokovnjaki predvidevajo tudi možnost, da bi v primeru nenadnega izbruha vojne lahko bile naprave za izstreljevanje in prevažanje jedrskega orožja uničene že v prvih urah vojne. V tem primeru bi država, ki bi se ji to pripetilo,

ostala brez svojega poglavitnega udarnega orožja. Po mnenju zahodnonemških vojaških strokovnjakov pa se je moč tej nevarnosti izogniti tako, da zakopljejo v zemljo jedrsko razstrelivo, ki ga lahko vžgo tudi iz daljave — prek podzemnih kablov ali pa po radiu.

To pa lahko store še na drugačen način: v zemljo zakopljejo bojne radioaktivne snovi, zraven njih pa še ustrezno količino klasičnega razstreliva. Ko ga vžgo, bo njegova eksplozija razpršila po neposredni okolici bojne radioaktivne snovi. Zemljišče bo s tem zastrupljeno in vsako gibanje, zlasti pa dolgotrajnejše zadrževanje na takem območju, utegne biti življenjsko nevarno.

Bojne radioaktivne snovi, kot je znano, pridobivajo kot odpadne snovi v jedrskih reak-

torjih ali pa tako, da ustrezne snovi izpostavijo radioaktivnemu sevanju. To pa pomeni, da prav vse države, ki imajo jedrske reaktorje, lahko izdelujejo bojne radioaktivne snovi ne glede na to, v kakšne namene sicer uporabljajo te reaktorje. Pomankljivost bojnih radioaktivnih snovi je pa v tem, da njihova radioaktivnost neprestano slabi in da jih zato ni moč neprestano imeti po skladiščih ali v minah.

Atomske mine so v taktičnem oziru sila primerne za podporo posameznih komunikacij. V primeru, da bi jih uporabili v večjem številu, pa utegnejo postati zelo nevarne prebivalstvu daleč naokrog. Zato je vzpostavljanje takih atomskih minskih polj, kot jih predvideva zahodnonemški načrt, v bistvu nehumano in zasluži ostro obsodbo.

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM

Fotografija, ki jo priobčujemo, kaže skupino naših borcev, ko zajemajo vodo. Po uniformah in zlasti po pokrivalih sodeč je nastala kmalu po kapitulaciji Italije nekje na Primorskem, kjer so se številni bivši interniranci in zaporniki priključili našim enotam ter še nekaj časa nosili civilne obleke. Morda pa je nastala tudi sredi leta 1944 nekje na Štajerskem, kjer se je takrat pridružilo našim enotam mnogo novincev.

»TITAN«
Kamnik

- IZDELUJEMO:
- VDOLBNE KLJUČAVNICE ZA VRATA — NAVADNE, DOZIČNE IN CILINDRIČNE.
 - OBEŠANKE — NAVADNE IN CILINDRIČNE.
 - APARATE ZA GOSPODINSTVO — MESOREZNICE, MLINČKE ZA KAVO, MAK IN OREHE.
 - FITINGE — ČRNE IN POCINKANE.
 - ODLITKE IZ TEMPER LITINE.

POSKUSITE IN ZADOVOLJNI BOSTE S KVALITETO NAŠIH IZDELKOV,

V VSAKI ETAŽI ZA VSAKOGAR NEKAJ

B
ETAŽA

- ročne ure, zlatnina
- usnjeni izdelki
- na zalogi biadilniki EKA 85 litrov
- novost za gospodinjstvo: vsakovrstni odeljalniki za posodo in jedilni pribor — izdelani po načrtih Zavoda za napredek gospodinjstva
- vsak dan od 14. ure naprej demonstracije gospodinskih aparatov in potrebščin ter priprava raznih jedi

C
ETAŽA

- damske uvožene nogavice
- velika izbira damskih in moških pletenin
- velika izbira spomladanskih plaščev, oblek, bluz in kril
- uvožene kravate in šali
- velika izbira moškega perila
- moške srajce
- oprema za dojenčke, pletenine, perilo

D
ETAŽA

- tkanine iz čiste svile, satena, popelini, zefirji, batisti, šifoni, damasti in posteljno perilo
- vse vrste preprog in tekačev
- stanovanjsko dekorativno blago
- velika izbira emalirane in pocinkane posode
- šivalni stroji

Za vse blago nudimo potrošniški kredit

Potrošnike obveščamo!
P-Supermarket je od 1. aprila dalje odprt od 8. do 21. ure. — Zjutraj eno uro prej kot doslej!

SP SUPERMARKET
LJUBLJANA, PASAŽA NA AJDOVŠČINI

Angleški strokovnjaki so zaradi poskusov z atomskim orožjem spremenili pokrajino v avstralski notranjosti, ki velja za eno najbolj pustih predelov na zemeljski obli, v velik poligon, ki meri nad 1600 kvadratnih kilometrov. To je tako imenovano poskusno oporišče — »Woomera«, ki je bilo sprva namenjeno le preizkušanju raket in usmerjevanih izstrelkov, kasneje pa so začeli delati tam tudi poskuse z atomskimi bombami.

Novati naselje, ker se je zadnjih 15 let število prebivalcev znatno pomnožilo, tako da živi v »Woomeri« zdaj 2000 prebivalcev. Globlje v puščavskem svetu je še nekaj naselij, vsa pokrajina pa ima skupen naziv »Poskusna postaja Woomera«. To ime se zadnje čase tudi čedalje pogosteje omenja v listih in časopisih.

Nad tri četrtine opreme in drugega materiala ter dele atomske bombe, ki so jo po tem sestavili na raziskovalni postaji, so pripeljali z letali. Vsak dan pristane na letališču nedaleč od poskusne postaje po šest velikih transportnih letal.

V tej strašni puščavi, kjer vladata veter in suša že tisoče let, je zemlja tako pusta in prazna, da bi je niti strašna sila atomske bombe ne mogla še bolj opustošiti.

usmerjati po radiu. Nekateri teh raketnih izstrelkov so že prototipi bodočega orožja. V drugo skupino pa spadajo naprave za proučevanje motorjev prvih izstrelkov ter njihovih kontrolnih mehanizmov in instrumentov.

pilotov uporabljajo kot premično tarčo za raketne izstrelke.

Woomera, največji poligon za raziskavo jedrskega orožja

Naziv »Woomera« izvira iz

avstralske besede za palico, ki je avstralski domačini pritrjujejo na svoja kopja, da zanesljiveje merijo in da zadevajo čimbolj oddaljene cilje.

Tako so se naselili belci v puščavi, ki sodi med najstrašnejše dele sveta, saj se tam povzpne živo srebro dnevno na 50 stopinj Celzija v senci, ponoči pa pade pod ledišče.

V sami »Woomeri« in v

posamezni usmerjevani izstrelki, ki jih preizkušajo v »Woomeri«, dosežejo hitrost nad 3200 km na uro. Stroški za njihovo proizvodnjo znašajo nekaj deset milijonov za vsak izstrelak, čeprav gre za izstrelke, ki letijo skupno morda komaj pol minute.

V okolici letališča so razpostavljeni različni instrumenti, s katerimi kontrolirajo polet vsake večje rakete in ki posredujejo podatke o lastnostih raket. Te naprave so montirane v velikih tovornih avtomobilih ali pa v lesenih barakah nedaleč od letališča. Letališče in prostor za vzletanje raket sta izven »Woomere«, vse je urejeno, da naselja ne ogroža nobena raketa, pa čeprav bi se znatno oddaljila od prvotno načrtane smeri.

SLAVKO TARMAN

Vojaška znanost in tehnika

Vojaška znanost in tehnika

Kako je Keitel podpisal kapitulacijo

KONSTANTIN SIMONOV

Keitel prihaja podpisovat kapitulacijo

Karlsborst. Ogledujemo si slavnostno dvorano, ki je določena za podpisovanje. Ni velika, saj obsega le kakih dvesto kvadratnih metrov. Na stenah vidimo zastave: našo, ameriško, angleško in francosko. Pod njimi je dolga miza, za katero bodo sedli predstavniki zavezniških najvišjih poveljstev. Pravokotno do nje so postavili še tri druge mize. Najmanjša izmed teh je blizu vrat. Namenili so jo za

nemško delegacijo, medtem ko je srednja miza rezervirana za naše in zavezniške generale, tretja miza pa za novinarje.

Podpisovanje kapitulacije je bilo predvideno že za ob dveh popoldne, dejansko pa je do tega prišlo šele ponoči. Naposled so v dvorano začeli prihajati zavezniški predstavniki Žukov, Višinski, Tedder, Spaatz in de Lattre de Tassigny. Novinarji in vojaki, ki naj bi tudi bili nav-

zoči pri podpisovanju, so pohiteli na svoja mesta.

Tedaj pa je prišlo do nespo-razuma, na katerega račun smo se kasneje večkrat smejali. Nekateri izmed naših generalov, ki so bili vstopili med zadnjimi, so se usedli za malo mizico, ki je bila še prosta. Neki dežurni oficir je nato pristopil in jim nekaj zašepetal. Naši generali, ki so sedli za mizo, namenjeno Nemcem, so nenadoma planili pokonci, ko da bi jih pičil gad. In se preselili k drugi mizi.

»PRIPELJITE NEMŠKO DELEGACIJO!«

Ponašanje komandantov, ki naj bi bili soprodpisniki kapitulacije, je bilo zelo različno. Spaatz je bil neprodiren. Žukov pa nasmejan. Tedder, prijetne zunanosti, se je veselo pogovarjal z Žukovim. Vendar se mi je dozdevalo, da je on edini, ki v to svečano okolje vnaša nekaj ironije. De Lattre je vzbujal videz dolgočasnega človeka, ki je bil prispel zadnji in ki si je želel čimprej biti na tekočem.

Vrvenje v dvorani je ponehalo. Žukov je vstal, se obrnil proti oficirjem ob vratih in suho dejal:

»Pripeljite nemško delegacijo!«

In tako so vstopili Keitel, Friedeburg in Stumpff, spremeljali pa so jih njihovi pritočniki. Keitel je imel le tri korake do svoje mize. Ustavil se je pred naslonjačem v sredini, z roko, v kateri je držal feldmaršalsko palico, pa je napravil ostro kretanje naprej in nazaj, ko da bi telovadil. Nato je odmaknil naslonjač, se usedel vanj, predse pa je spustil svojo palico. Friedeburg in Stumpff sta se usedla zraven njega, pritočniki pa so se postavili izza njih.

Žukov je vstal in rekel nekaj, česar nisem razumel. Njegove besede so prevedli v nemščino. Keitel je pritrdilno kimal. Roke, na katerih je imel rokavice, je držal pred sabo na mizi. Stumpff je bil povsem miren. Friedeburg je togo sedel, toda v njegovi nepomičnosti je bilo opaziti veliko pobitost. Keitel se sprva sploh ni zganil in je strmel predse, nato pa se je obrnil proti Žukovu in ga pozorno gledal. Njegov pogled se je še večkrat vrnil nanj. Dozdevalo se mi je, da ga opazuje prav radovedno, da, radoved-

no. Ko da bi se spoznal z nekom, za katerega se je že dolgo zanimal.

»PROSIMO NEMŠKO DELEGACIJO, NAJ ZADVIŽE BREZPOGOJNO KAPITULACIJO!«

Za srednjo mizo so začeli podpisovati listino. Najprej Žukov, Tedder in Spaatz, nato pa še de Lattre, ki je bil Nemcem najbliže. Keitelov obraz je bil grozen. V pričakovanju, da pride tudi on na vrsto, je sedel zravnan in nepomično. Oficir, ki je stal izza njega, je jokal, ne da bi se mu premaknila kaka mišica na licu. Keitel je stegoval roke po mizi in stiskal pesti. Glava mu je čedalje bolj uhajala nazaj, ko da bi želel pod vekami zadržati solze, ki so mu silile v oči.

Nato se je oglašil Žukov: »Prosimo nemško delegacijo, naj podpiše brezpogojno kapitulacijo!«

Tolmač je prevedel njegove besede. Keitel, ki je že pred tolmačevim pojasnjevanjem razumel, za kaj gre, mu je z ostro kretanje dal vedeti, naj mu prinese listino, da bi jo podpisal. Toda Žukov, ki je še vedno stal, je z roko pokazal na mizo, kjer so sedeli zavezniki, in ostro ukazal:

»Pridite sem podpisat!«

Keitel je vstal, ki se mu približal, se usedel v naslonjač, ki je bil še prost, snel rokavico in podpisal nekaj izvodov listine. Nato se je vrnil nazaj za svojo mizo, si nataknil rokavico in se postavil v prejšnjo držo.

»NEMŠKA DELEGACIJA LAHKO ODIDE!«

Naposled sta listino podpisala še Stumpff in Friedeburg. Keitel se je napol obrnil proti zaveznikom, jih opazoval in o nečem tako napeto premišljeval, da ni opazil, kako se z desno roko, še vedno v rokavici, drgne po licu in bradi.

»Nemška delegacija lahko odide!« je spregovoril Žukov.

Nemci so vstali. Keitel je s svojo palico napravil enako kretanje kot ob vstopu, se obrnil in odšel. Drugi so odšli takoj za njim. Zaprl so vrata. Napetost, ki je bila prej pritiskala nad dvorano, se je nenadoma razblinila. Podobno ko tedaj, če nekdo dolgo zadržuje zrak v pljučih, nato pa ga v enem samem sunku potisne ven. Globoko smo se oddahnili. Kapitulacija je podpisana. Vojne je konec.

Kronika nacističnih zločinov

Avgusta 1943. — Danska vlada se je uprla, da bi uvedla izredno stanje. General Hanneken je zato proglasil obsedeno stanje in zasedel København. Dansko vojsko so razorožili, vojna mornarica pa je delno ušla v Anglijo ali pa sama potopila ladje.

September—oktober 1943. — Začelo se je preganjanje Židov. Nad 6000 so jih Danci na skrivaj prepeljali na Švedsko. Nemcem jih je padlo v roke le 7 odstotkov.

Julija 1944. — Zaradi splošne stavke so morali Nemci razpustiti enote danskih esesovcev v okrilju Schalburgove organizacije, obenem pa so razpustili tudi dansko policijo. Približno 2000 policistov so poslali v Buchenwald.

5. maja 1945. — Nemške zasedbene enote so kapitulirale. Po podatkih danskega ministrstva za posebne zadeve iz leta 1945 so Nemci obsodili na smrt in justificirali 112 Dancev. V taborišnih jih je umrlo 115. Med sabotažnimi akcijami, stavkami in represalijami so jih postrelili 815, izven odporniškega gibanja pa je izgubilo življenje 1800 danskih vojakov in civilistov. Okrog 6800 ljudi so internirali v taborišča na Danskem, več tisoč pa so jih poslali v Terezín, Buchenwald, Dachau itd.

Mnogo zla so povzročili kolaboracionisti, ki so pomagali loviti protifašiste: Schalburg-Korps, Hipokorps in Sommer-Korps. Delovale so po direktnih nemških navodilih.

FRANCIJA

3. septembra 1939. — Nemčija ni odgovorila na ultimatum v zvezi z napadom na Poljsko. Francija ji je napovedala vojno.

14. maja 1940. — Preko Belgije in Luksemburga so nemške čete vdrle na francosko ozemlje.

4. junija 1940. — Zaključitev operacij v Dunquerqueu. Angleški ekspedicijski korpus in del severne francoske armade sta se umaknila na brodovje.

10. junija 1940. — Italija je napadla Francijo.

17. junija 1940. — Maršal Petain je zaprosil za premirje.

18. junija 1940. — De Gaulle je po londonskem radiu pozval Francoze k nadaljevanju borbe. Izjavil je, da je Petainova vlada nezakonita.

24. oktobra 1940. — Petain se je sestal s Hitlerjem. Začetek uradnega sodelovanja med Nemčijo in Petainovo Francijo. Vlada v Vichiju je začela preganjati Žide. Porajajoče se odporniško gibanje je dobilo pomen osvobodilne vojne in revolucionarne borbe proti domačemu fašizmu.

11. maja 1941. — Kontrolo nad francoskim gospodarstvom so prevzeli nemški komisariji.

14. in 17. septembra 1941. — Lavalov notranji minister Pucheu je ustanovil posebna sodišča in državno sodišče.

Začetek leta 1942. — V francoskih Alpah je kakšnih sto delavcev ustanovilo prvo partizansko četo (»maquis«).

4. septembra 1942. — Laval in »gauleiter« Sauckel sta podpisala zakon o »uporabi in usmerjanju delovne sile«. Kdor ni hotel na prisilno delo v Nemčijo, je odšel v partizane.

8. novembra 1942. — Zavezniki so zasedli Severno Afriko. Zato so Nemci in Italijani zasedli še vichijsko Francijo.

27. marca 1943. — Ustanovitev CNR (Conseil National de la Résistance — Vsefrancoski svet odpora), okrog katerega so se zbrale vse protifašistične stranke.

Maja 1943. — CNR je de Gaulle pooblastil za vodstvo političnih, generala Girauda pa za vodstvo vojaških zadev. Sestanek je bil v Parizu.

Januarja 1944. — V Lyonu so se sestali partizanski poveljniki. Takrat so predstavljali 30.000 francoskih maquisov.

1. februarja 1944. — Partizanske enote FTPF (Francos-tireurs et Partisans Français, organizacija pod vodstvom KP) so se vključile v de Gaullovo Forces Françaises Libres — FFL, ta pa se je preimenovala v Forces Françaises de l'Intérieur — FFI (notranje vojaške sile).

6. junija 1944. — Izkrcanje zaveznikov v Normandiji. V zaledju so se partizani borili proti Nemcem kot redna vojska.

15. avgusta 1944. — Zavezniki so se izkrcali še v Provansi.

25. avgusta 1944. — Francoska vojska je z generalom Leclercom na čelu prodirala proti Parizu, kjer so komunisti dvignili splošno ljudsko vstajo.

5. septembra 1944. — Prihod generala de Gaulle v Pariz. Takoj je sestavil novo vlado. Pristanišča Dunkerque, Brest, St. Nazaire in La Rochelle so Nemci obdržali do 7. maja 1945.

Francoski podatki o izgubah navajajo naslednje številke:

Pripadniki redne vojske in partizani so izgubili

— v letih 1939—1940 92.000 ljudi

— v letih 1940—1945, France Libre 58.000 ljudi

— partizani FFI 24.000 ljudi

— v nemško vojsko mobilizirani Francozi 38.000 ljudi

— umrli v ujetništvu 39.000 ljudi

— umrli zaradi posledic ujetništva 4.000 ljudi

— politični zaporniki, Židje in deport. delavci 200.000 ljudi

— na smrt obsojeni in žrtve pokolov 30.000 ljudi

— civilne žrtve vojnih operacij 133.000 ljudi

skupno 618.000 ljudi

Nemci so imeli pomočnike v profašističnih organizacijah. Mnogo gorja so povzročile Darlanova »Milice«, »Parti Populaire Français« (Fr. ljudska stranka), »Rassemblement National Populaire«, »Mouvement Social Révolutionnaire« (Revol. socialno gibanje — glej italijansko stranko »Movimento sociale«!), »Légion Volontaires Français« in »Parti Collectiviste«. Pod neposrednim nemškim nadzorstvom pa so bile naslednje organizacije: skupina Belgijka Masuya v Parizu, ki je aretirala najmanj 2000 oseb; Bonyjeva v Parizu; Guicciardinijeva v Parizu; »Gestapo Géorgienne« (skupina v Parizu živečih Gruzincev); »Gestapo Nord-Africaine«, namenjena borbi proti arabskim in črnim protifašistom med pariškim delavstvom; razne skupine v Dijonu, Caenu in Lyonu. Zloglasna je bila tudi pariška policija, ki je v štirih letih izvršila 2.071 aretacij in izročila Nemcem 495 ljudi (od teh je bilo 125 ustreljenih). Nemci so pobili mnogo komunistov v francoskih taboriščih.

Svojih morilskih metod so se Nemci začeli posluževati že prve dni po zasedbi. V Bordeauxu npr. so ustrelili nekega vinskega trgovca, ki je opsoval nemškega častnika, v začetku julija 1940. Dne 15. decembra 1941 so v Parizu ustrelili sto talcev. Množičnega streljanja je bilo veliko. V občinah Courrières in Oignies (Départ. Nord) so z bajoneti poklali 140 mož, žena in otrok. Nad 600.000 ljudi so poslali na prisilno delo v Nemčijo. V vasi Oradour-sur-Glane je 10. junija 1941 zadel nemški vojaški tovornjak ob hlode vzdolž ceste. Stirje vojaki so bili ranjeni. Nemci so za to zahtevali 30 talcev, toda župan se jim ni hotel pokoriti. Za kazen so poklali 634 prebivalcev. V povračilo za sabotažno dejanje na železnici pri vasi Ascq pri Calaisu so 2. aprila 1944 pobili s strelom v tilnik 111 ljudi. V vasi Tulle v južni Franciji so 8. junija 1944 obesili na mesarske kavlje 99 prebivalcev. Dne 25. avgusta 1944 so v vasi Maille-en-Touraine pobili 124 ljudi, med njimi dva dojenčka. V Etobonu (Belfort) so 27. septembra 1944 v protestantski cerkvi ustrelili 39 mož. Na visoki planoti Vercors je bilo zbranih tri tisoč partizanov. Med hudo borbo se je Nemcem posrečilo, da so se prebili do njihovih položajev. V podzemni jami Luire, kjer je bila partizanska bolnišnica, so pobili vse, kar je bilo še živega. Nato so se znesli nad okoliškim prebivalstvom. V hajki proti 500 partizanom pri Glières v Gornji Savoiji so ujeli 200 mož; 26. marca 1944 so jih postrelili na mestu.

Septembra 1939 je bilo v Franciji 300.000 Židov; po osvoboditvi jih je ostalo 210.000.

Vidimo, da je tudi Francija okusila vrline boljše rase.

GRČIJA

15. avgusta 1940. — Italijanska podmornica je torpedirala grško križarko »Ellé« v zalivu Tinos. To je bila predgrda za napad.

28. oktobra 1940. — Grčija je odbila italijansko zahtevo po zasedbi strateških točk na grškem ozemlju. Fašistična vojska je zato prekorajčila albansko-grško mejo v Epiru.

(NADALJEVANJE)

»ETO«

VAM PRIPOROČAMO PRI PRIPRAVI BREZMESNIH ALI MESNIH JUH. V »ETO« JUHO VKUHAJTE SVETLO PREPRAŽENI ZDROB.

»ETO«

VAM PRIPOROČAMO PRI PRIPRAVI FIZOLA, KAKOR TUDI PRI PRIPRAVI PRIKUH.

»ETO«

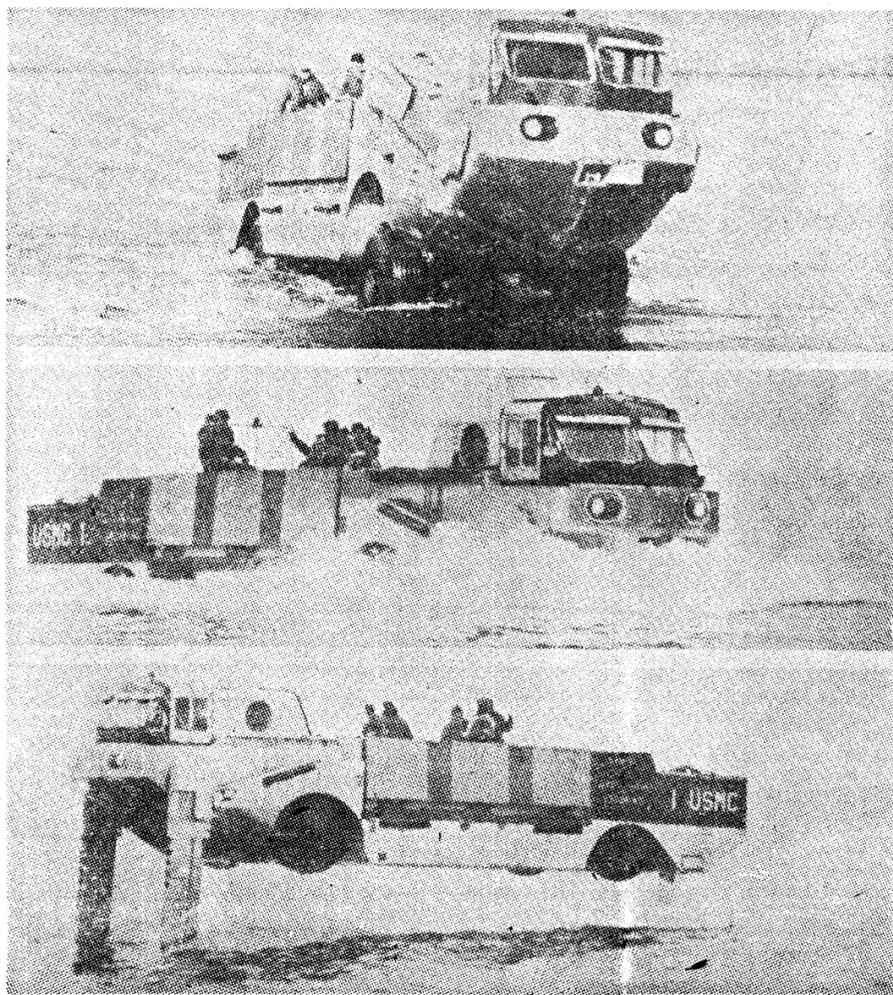
VAM PRIPOROČAMO ZA RAZNE OMAKE.

PROIZVOD:

KOLINSKA ♦ LJUBLJANA

V besedi ...

UNIVERZALNO AMFIBIJSKO VOZILO (na fotografiji) je namenjeno za žarišne akcije na morju, uporabno pa je na kopnem in na vodi. Za vožnjo po kopnem ima kolesa, doseže pa 73 kilometrov na uro. Po morju lahko plove kot navadni čolni (s hitrostjo 20 kilometrov na uro) ali pa se dvigne nad morsk gladino in s pomočjo posebnih kril pod prednjim in zadnjim delom vozila »leti« s hitrostjo do 60 kilometrov na uro. Novo amfibijsko vozilo ameriške mornarice »LVHX 1« je dolgo približno dvanajst metrov, njegova nosilnost pa znaša kakih pet ton.

... in podobi

MOZAMBIK V BOJU ZA SVOBODO

Po drugi svetovni vojni, zlasti v zadnjih desetih letih, si je večina afriških dežel pridobila svobodo in neodvisnost. Med redkimi, ki se jim to doslej še ni posrečilo, je tudi Mozambik ali uradno »Portugalska vzhodna Afrika«. Mozambik niti ni kolonija niti odvisno ozemlje s kakim drugačnim nazivom: že 14 let je sestavni del Portugalske, kar praktično pomeni, da je vse, kar se dogaja na ozemlju Mozambika, portugalska »notranja zadeva« ...

Razmere, ki vladajo v tej daljni deželi na jugovzhodni obali Afrike, si more Evropejec zamišljati le z največjo težavo. Mozambik tiči v portugalskih kolonialnih okovih že kakih 450 let. Portugalci so to tako rekoč že prve dni po svojem prihodu razvili trgovino s sužnji, ki so jo konec preteklega stoletja uradno sicer odpravili. V resnici pa so domačine kruto zatirali in izkoriščali prav do današnjih dni. Ob naslednjih dejstvih lahko vsak sam presodi, ali je to, kar Portugalci dandanes počno s mozambiškimi črnci, kaj dosti boljše od nekdanjih oblik suženjstva.

Portugalci so spremenili Mozambik v pravi pravcati rezervat delovne sile, ki je domala zastojni. Na začetku tega stoletja so namreč sklenili s sosednjo Južnoafriško unijo pogodbo, po kateri »dobavijo« lastnikom zlatih rudnikov v Johannesburgu vsako leto 100 tisoč mozambiških domačinov, ki pa seveda ne odhajajo prostovoljno. Razmere v zloglasnih južnoafriških rudnikih

Periskop na 46. vzporedniku

so nevdružne, naravnost peklenke, saj pravijo, da ostane tam notri malokdo živ dlje ko tri leta. Razen tega so mezde tako neznačajne, da si odsluženi delavci po povratku domov komajda lahko kupijo »ženo, kravo ali kaj drugega, kar potrebujejo za vsakdanje življenje«. Kakor rečeno, nabiranje delovne sile v Mozambiku poteka v znamenju nasilja; to je lov na ljudi, ki ga angleški novinar Basil Davidson opisuje takole:

»Zelo je razširjeno sodelovanje plemenskih poglavarjev, to olajšuje lov na delavce. Poglavarji in vladna policija naskakujejo kmečka posestva in prizanesajo samo tistim, ki so pripravljeno izdatno preplačati davke. Plemenski poglavarji so pač sami ujetniki tega ustroja ali pa so že docela pokvarjeni.«

Ta trgovina z »živim mesom« prinaša Portugalcem milijonske dohodke, nesrečnim domačinom pa pomeni večni strah in trepet.

Do leta 1925 je v Mozambiku veljal zakon o neplačanem prisilnem delu Afričanov. Odtlej je spremenjen v toliko, da mora vsak Afričan obvezno najmanj šest mesecev v letu delati v kakem rudniku, podjetju ali na farmi evropskih priselencev. Kdor se ne pokorava temu zakonu, ga proglašajo za »potepuha« in pošljejo na prisilno delo.

V severnem delu dežele so domačini privezani na zemljo nekako tako kot srednjeveški kmetje. Na koso zemlje, ki jim je določen, morajo za portugalske lastnike plantazij gojiti bombaž ali kako drugo industrijsko rastlino, in to za mizerno plačilo. Gojenje teh kultur za račun tujih izkoriščevalcev zajame skoraj vso razpoložljivo delovno silo črnih družin, tako da same pridelajo premalo, da bi se lahko preživljale. Podoben položaj je na jugu Mozambika, kjer morajo ljudje na obvezno delo v Južnoafriško unijo, o čemer smo podrobneje pisali že malo prej.

Zaradi tako pasjega življenja v domovini je že mnogo Mozambičanov pobegnilo v sosednje dežele. Po približni cenitvi živi zdaj samo v Zambiji, Rodeziji in Tanzaniji nekaj sto tisoč nekdanjih prebivalcev Mozambika. Portugalci tega množičnega bega seveda ne gledajo mirno. Uvedli so režim surovega policijskega terorja, postavili koncentracijska taborišča in se zatekli k nečloveškemu mučenju »političnih« zapornikov, ki so v resnici le preprosti domačini, ki se nikoli niso bavili s politikom.

Vsako izobraževanje Mozambičanov je tako rekoč onemogočeno. Domačinom so vrata šol zaprta, zato ni čudno, da prideta na sto prebivalcev v tej deželi komaj dva, ki znata pisati. Prizadevanje kolonialistov, da bi črnce odzdržali v popolni nevednosti, gre do tako daleč, da je prepovedano imeti radio aparat.

Poskusov organiziranega odpora proti kolonialistom je bilo v Mozambiku že več. Dogajalo se je, da je bilo potem tudi nekaj sadov, Portugalci so na primer dovolili nekaj oblik združevanja domačinov. Do pred tremi leti so dovoljevali obstoj društev, ki pa seveda niso imela nobene zveze s politikom. Toda ker so se ustrašili hitrega osvobodilnega in splošnega razvoja Afrike, so razgnali ta društva in strogo prepovedali vse organizacije — sindikalne, kulturne in politične.

Tok zgodovine pa se kajpak tudi pred mozambiškimi mejami, ki jih krčevito stražijo fašisti portugalskega diktatorja Salazarja, ni ustavil. Kar je bilo kravovo poteptano in zatrto v samem Mozambiku, se je v zadnjih dveh desetletjih bujno razrastlo v sosednjih deželah. Prebegli domačini so v tem kratkem času ustanovili najprej politične skupine, ki so kasneje prerasle v tri dobro organizirane politične stranke. Septembra 1962 so se združile in formirale Osvobodilno fronto Mozambika (FRELIMO). Za predsednika je bil izbran dr. Eduardo Mondlane.

Kake pol leta je minilo, odkar so vodje FRELIMO pod geslom »neodvisnost ali smrt« pozvali mozambiško ljudstvo k oboroženim vstajam. In ljudstvo se je dvignilo. Že v prvih spopadih so Portugalci utrpeli občutne izgube: več sto mrtvih kolonialistov, mnogo uničenih motornih vozil in železniških vagonov, več porušenih mostov, vojaških objektov in skladišč, mnogo zaplenjenega orožja.

Boj se je razplamtel, eno zadnjih in najzloglasnejših oporišč kolonializma se je zamajalo. Predsednik Mondlane je takole komentiral dogodke:

»Bilo bi neodgovorno, ko bi zdaj rekel, da bo Mozambik neodvisen tega in tega dne. Vemo, da imamo opraviti z okrutnim, do zob oboroženim in trdovratnim sovražnikom. Toda prav tako vemo, da stoji za nami Afrika, da je na naši strani vsa svobodoljubna svet — in prepričan sem, da je svoboda blizu.«

M. J.

Narodnoosvobodilna borba je elementaren del naše stvarnosti

Vojna literatura ne more izgubiti svojega pomena niti tedaj, ko bi vojna kot realno doživetje naših dni ali celo samo kot grožnja že zbledela v naši zavesti, ko bi že pozabili na pretekle strahote in se ne bi več bali novih. Zal se ne moremo upati, da se bo to zgodilo. Vojna je človekova velika preizkušnja. Večje zgodovine ne pozna. Narodnoosvobodilna borba je elementaren del naše stvarnosti, naše osebnosti in naše skupne zavesti. Književnost je samo eno od področij, ki nam posredujejo

in ohranjajo njeno podobo. Ta podoba še ni vsestranska, ni popolna. Dopolnjujemo jo po svojih močeh in prepričan sem, da se bomo vedno znova vračali k

njej. V njej bomo odkrivali vire novih spoznanj in navdihe za nova dejanja. Osebnostno menim, da so za obravnavanje NOB primerne vse literarne oblike. Pa ne samo literarne. Tudi zgodovinar, kronist in zapisovalec spominov, vsak na svoj način zadovoljuje specifične kulturne potrebe.

VLADIMIR KAVČIC — »Tribuna« 14. IV. (Odgovor na vprašanje: »kakšna perspektiva se obeta takšnemu založništvu.«)

Zbirke s tematiko NOB na III. republiški filatelistični razstavi

V času od 17. do 25. aprila je Filatelistična zveza Slovenije, ob svetovnem prvenstvu v namiznem tenisu in v počastitev dvajsetletnice osvoboditve, privedla v prostorih Gospodarskega razstavišča III. republiški filatelistični razstavo. Na razstavi, v katero je bilo vloženo izredno veliko truda in raziskovalnega dela, so poleg slovenskih in hrvaških filatelistov sodelovali tudi filatelisti iz Trsta. Razdeljena je bila v tri tematske skupine — Sport na znamkah, Jugoslavija in čiste tematske zbirke. Posebna žirija je ob tej priliki podelila tudi nagrade in posebne pohvale — ocenjevala je predvsem izvirnost ideje, trud in estetski čut razstavljalca.

Namen prirediteljev te, doslej najboljše filatelistične razstave v Sloveniji, je bil seznaniti obiskovalce, predvsem pa mladinu, z vsemi možnostmi, ki nam jih nudi konstruktivna tematska filatelija. Hoteli so opozoriti na zmotno mnenje vseh tistih, ki mislijo, da služi filatelija zgolj kratkočasju in pri tem pozabljajo na njeno družbeno-politično vrednost — saj povezuje naše družbeno-politično življenje, naše akcije v svetu s filatelističnimi dokumenti. Prav tako ne smemo prezreti njenega nemajhnega pedagoškega vpliva — čeprav ga pedagoške ustanove vse premalo izkoriščajo — na estetsko vzgojo in dvig splošne razgledanosti zbiralca.

Ne bi se podrobneje zadrževali pri vseh razstavljenih zbirkah, čeprav to v polni meri zasluži. Opozorili bi le na tri zbirke, ki bodo naše bralce še posebno zanimale.

To je zbirka dr. Antona Lavriča »Partizanska pošta« — razstavljena so kurirska pisma z originalnimi žigi kurirskih postaj in podpisi kurirjev. Dalje na zbirko Božidarja Jakca »Osnutki za partizansko znamko«, napisani v letu 1943 in nazadnje na zbirko Bojana Pečarja »Obtožujem«. Zbirka, ki predstavlja iz-

bor pisem iz koncentracijskih taborišč, je prejela I. nagrado II. grupe (Jugoslavija) in pred nedavnim na mednarodni razstavi v Parizu srebrno medaljo. Pred nami se nizejo pretresljivi dokumenti, ki nas ponovno in ponovno spominjajo na prestano gorje naših ljudi. Naj jih v ilustracijo nekaj naštejemo: paketa spremljajo iz Begunj, začetne postaje internirancev; spominski ovitek s srečanja političnih internirancev na Ljubelju s podpisanimi preživelih; dopisnica z ušeskim cenzurnim žigom; dopisnica z izvlečki taboriščnega reda; pismo iz Mauthausna s cenzurnim žigom »Postelle K. L. M.«, pismi žene iz koncentracijskega in moza iz ujetniškega taborišča; zunanja stran dovolilnice za paket (ujetnik jo je postal domačin, ki so jo priložili paketu — če v paketu ni bilo dovolilnice,

so paket zaplenili), spremnici vrtnjaci, nevročliviški paketov (Sta naslovljenca že končala svoj življenjski pot? je pod spremnicami napisal razstavljalavec) in dopisnice z žigom »Zwischenlagerpost«, ki so služile za dopisovanje iz taborišča v taborišče (brez tega žiga jih je cenzura zavrnila). Posebej so nas opozorili na paketno spremnico z oznako centralnega taborišča in s prejemnim listom pošte Bobrek (podružnica Mauthausna), ki je edini dokaz, da so bili tam internirani tudi naši ljudje.

Ob zaključku bi omenili še to, da pripravljata Filatelistična zveza Slovenije v letu 1965 ob 25-letnici odpora proti fašizmu v prostorih Muzeja NOB mednarodno razstavo s temo »Borba proti fašizmu«.

Milena Štrajnar

Ostal je slovenski »PRIMORSKI DNEVNIK«

Nekaj tednov po osvoboditvi smo se tehniki-partizani vrnili v Zadra v Ljubljano. Zaključili smo tiskanje »Ljudske pravice« in »Slovenskega poročevalca« in se pripravili na pomoč pri začetnih delih našega novega tiska.

Iz Ljubljane sem kaj kmalu odinrl na pot proti Trstu, cilju, katerega sem se najbolj veselil. Mesto korektorja v tiskarni »Piccolo«, kjer so tiskali »Primorski dnevnik«, sem sprejel s precej mešanimi občutki in kančkom strahu pred življenjem in delom v domačem, pa vendar tujem mestu. Trst, ki se je tisto jutro ravno pričel prebujati, me je sprejel popolnoma drugače kot pred časom, ko se me bili Italijani vodili po mestnih ulicah kot ujetnika in interniranca. Ulice so bile sedaj že prazne, samo pipalajoče zastave so kazale znake mestnega bitja in svobode. Zvečer sem že sedel b korektorski mizi. Pred menoj so se kopčili odtisi člankov »Primorskega dnevnika« in lista »Lavoratore«. Okno korekturnice je gledalo v prostorno halo, kjer so ropotali stavni stroji. Misli so mi ušle v

čas partizanskega tiska, ko smo v večni tišini kočevskih gozdov prosto in tiho postavljali črke in besede in jih odtiskavali na ciklostilnem papirju. Tu, v Trstu, je bilo čutili mogočen utrip tiskarne, mnogo bolj hrupen in občuten.

Moje življenje v Trstu se je ujele v normalni tir. Ob popoldnevih sem se s prijetnim občutkom sproščeno usedel za kavarniško mizo in prebral naše »produkte« Marsikatero popoldne in dopoldne sem prespal, kajti dan sem zamejnjal za noč.

Junjski dnevi so postajali vedno bolj vroči. Novice s političnega odra so kazale, da se bo uresničilo tisto, česar smo se najbolj bali. Tako je nastopil nesrečni 11. junij 1945, ko so se naši borci pričeli pokati po tržaških ulicah proti Opčinam in naprej proti Sežani. Partizani so morali po sporazumu Alexander-Tito zapustiti Trst. Ne srečnega jutra se dobro spominjam. Preteklo noč so bili fašisti prišli iz svojih luknj kot ščurki in pod okriljem zaveznikov pričeli svoje umazano delo. Židove hiš so po-

Jubilejne publikacije o NOB

Med številnimi publikacijami, ki jih bodo številne organizacije Zveze borcev širou po državi izdale v počastitev dvajsete obletnice osvoboditve, bo na pobudo zveznega odbora ZZZB izšel tudi zbornik spominov in dokumentov o Jugoslovanih in fašističnih in nacističnih koncentracijskih taboriščih v Jugoslaviji in tujini. Zbornik, ki zanj zbirajo gradivo že več kot leto dni, bo izšel s prvim delom že letos.

Posebna publikacija bo tudi knjiga — album, v kateri bo okoli 140 fotografij, ki bodo prikazovale spomenike iz NOB. To bo reprezentativna izdaja, v kateri bo prikazano, kako so se jugoslovanski narodi oddolžili spomenu padlih borcev. Razumljivo je, da knjiga ne bo mogla objaviti vseh spomenikov, vendar pa bo v knjigi objavljeno še gradivo o obeleževanju zgodovinskih krajev, znanih iz ljudske revolucije.

Za zdaj še v rokopisu, vendar računajoč, da bo kmalu izšla, je tudi pomembna knjiga — bibliografija, v kateri bo zbranih okoli 30.000 bibliografskih enot o NOB; in sicer bodo objavljene podatki o knjigah, brošurah in časopisih od 1942. do 1964. leta, torej podatki o tem, kaj je bilo v tem razdobju zapisano o narodnoosvobodilnem boju.

packali s svojimi umazanimi gesli in blatili naš revolucionarni boj. Tržaško prebivalstvo je bilo potrto. Slovenske žene so hotele preprečiti partizanom odhod. Iz Gorice se je razširila novica, da so se naše žene vlegle pred partizanske tanke.

Popoldne se je pričela zlivati ogromna množica Tržčanov proti Trgu združitev, mestu mitinga. Demonstracije, govorniki, želje za svobodnim Trstom, vse to je nalezljivo ozračje. Ameriška križarka je proti nam obrnila ustje velikanskega topa. Med množico so se zaradi oklopniški. Tržčani so se pričeli počasi razhajati.

Naslednjo noč smo v tiskarni delali s podvojenim vnuem. Čutili smo, da zopet tiskano v partizanski tiskarni, ne v tiskarni osvobodjenega mesta.

Zavezniki so v tiskarni svoje nosove tudi v naš tiskarno. Nekaj angleški oficir nam je bil cenov. Veliko prahu je dvignil članeč, v katerem pokojni Oton Zupančič vprašuje svojega angleškega prijatelja, kaj bi storil, če bi se tudi nim pripetilo nekaj podobnega, kot nam s Trstom. Angleški oficir je uvodnik prepovedal, ven tr ga je urednik kljub grožnjam priobčil.

Fašisti so ob pomoči zavezniškov hoteli za vsako ceno ukiniti »Primorski dnevnik« ali vsaj zmanjšati njegovo vrednost. Izdati so ga pričeli v slovenščini in italijanščini pod naslovom »Voce d'Alcanta«.

Toda zmagala je svobodna napredna misel. Po nekaj številkah je vse italijansko tiskarstvo in uredništvo osebje položilo orožje in moralo ukiniti izdajanje »svojih« pisanih. Ostal je slovenski »Primorski dnevnik«.

Marjan Tratar-Uč

AVTOREMONTNO PODJETJE

»GRAL — AVTOOBNOVA« Ljubljana

tel. 30-594 in 31-843

opravi HITRO in POCENI

servise, zamenjavo sklopov in remont tovornih vozil

Kot posebno ugodnost nudi strankam zamenjavo izrabljenega ali težko defektnega motorja TAM-PIONIR z drugim obnovljenim in brezhibnim motorjem iste znamke, v enem dnevu.

Vsa dela opravlja s posebnim postopkom in s sodobno opremo.

Pravni nasveti

K. F. M. M. Kot je razvidno iz vašega pisma, ste v narodnoosvobodilno vojno vstopili spomladi 1944. leta. Bili ste v raznih operativnih vojaških enotah, v brigadah, kjer ste se nahajali ves čas do osvoboditve 15. maja 1945. leta. Demobilizirani iz JLA ste bili septembra 1945. leta. V vojski ste bili podoficer. Rojeni ste 23. maja 1911 in boste prihodnje leto malo stari 55 let. Ves čas po osvoboditvi ste zaposleni; zaposleni ste bili tudi pred vojno, tako da boste imeli prihodnje leto, ko boste stari 55 let, 37 let vstevnih za pokojnino. V tej zvezi vas zanima, če se boste lahko redno upokojili, ko boste stari 55 let, čeprav še ne boste imeli 40 vstevnih let za pokojnino oziroma jih itak imate več kot 35 let? Zanima vas tudi, če bo Komunalni zavod za socialno

zavarovanje upošteval vašo strokovno kvalifikacijo, bodisi kot kvalificiranega delavca, bodisi kot polkvalificiranega delavca, saj že več kot 18 let delate na določenem delovnem mestu, na katerem se zahteva določena strokovna usposobljenost?

Kot navajate v svojem pismu, ste udeležene narodnoosvobodilne vojne od 1944. leta. Ta udeležba v narodnoosvobodilni vojni vam pa ne daje statusa borca, ki ga pomenja zakon o pokojninskem zavarovanju. Po zakonu o pokojninskem zavarovanju se lahko upokojijo s 55 leti starosti moški oziroma 50 leti starosti žene, če imajo vsaj 20 vstevnih let za pokojnino, tisti udeleženci narodnoosvobodilne vojne, ki so vanjo vstopili pred 9. septembrom 1943. leta; ali

pa; upokojijo se lahko tudi udeleženci narodnoosvobodilne vojne, v katero so vstopili pred 9. septembrom 1943. leta, če imajo 35 vstevnih let za pokojnino moški oziroma 30 vstevnih let za pokojnino žene, ne glede na starost. Kot je razvidno iz te razlage, ne izpolnjujete nobenih tovrstnih pogojev zakona o pokojninskem zavarovanju, pa zato ne boste mogli že prihodnje leto uveljaviti pravice do starostne pokojnine v gornjem smislu. Toda po 28. čl., drugem odstavku zakona o pokojninskem zavarovanju lahko zavarovavec pridobi predčasno pokojnino, ko dopolni 55 let starosti in ima vsaj 35 vstevnih let za pokojnino moški oziroma 50 let starosti in ima vsaj 30 vstevnih let za pokojnino žene. Po tem zakonskem določilu bi pa lahko uveljavili predčasno upokojitve. Ker nimate oziroma ne bi imeli 40 vstevnih let za pokojnino, kotlikor bi se upokojili prihodnje leto, bi tudi vašo višino pokojnine ne dosegla 85 % po-

kojninske osnove, torej polne pokojnine, temveč bi bila manjša. Ker pa ste udeležene narodnoosvobodilne vojne od 1944. leta, se vam bi pokojnina povečala za 30 %. Toda tako izračunana oziroma povečana pokojnina pa ne sme presežati 85 % od pokojninske osnove in bi zato verjetno dosegli polno pokojnino, torej 85 %.

Kar zadeva samo kvalifikacijo pa vam moramo povedati, da po novem zakonu o pokojninskem zavarovanju praktično ne pride v poštev. Podlaga za višino pokojnine je povprečni osebni dohodek, ki ga prejema zavarovavec v zadnjih 5 letih. Torej glede kvalifikacije je pač vseeno, ali imate priznana višjo ali nižjo kvalifikacijo. Važen je le osebni dohodek, jasno pa je, da je osebni dohodek višji oziroma nižji, odvisno od delovnega mesta, na katerem je zavarovavec zaposlen oziroma kolikšna strokovna izobrazba se zahteva za delo na določenem delovnem mestu.

Poročilo predsednika Janka Rudolfa na II. redni skupščini ZZB NOV Slovenije

Nadaljevanje s prve strani

pomembno še zlasti zato, ker v najprimernejši obliki brez kakršnega koli vsiljevanja, narekuje vsem mladim generacijam moralno obveznost do tistih potreb bivših borcev, ki jih velja imeti vedno pred očmi, da bi se bivši borci v svojem položaju počutili popolnoma enakopravne in enakovredne z vsemi drugimi člani naše socialistične skupnosti. Na videz je to nepotrebno ponavljanje že znanih stvari. Toda ker

razlike, tega le ni moč zagovarjati. Prepričan sem, da bomo prisiljeni v ta del pred kratkim sprejetega zakona o pokojninskem zavarovanju vnesti nekatere popravke, da bi tako odpravili nekatera najbolj očitna neskladja in dosegli večjo enovitost ter zaokroženost novega pokojninskega sistema.

Ne glede na to pa bo prav, če bomo še nadalje razvijali sistem varstva bivših borcev v okviru

datno reševanje invalidnin, do datek zaposlenim in iz tega izviraajoče posebne osnove za določanje pokojnin, kakor tudi za posebno republiška sredstva, namenjena razširitvi zdravstvenega zavarovanja bivših borcev kmetov, in za dodatna sredstva, ki jih naša republika daje posebej za graditev stanovanj za borce. Torej gre za razširjanje zvezne zakonodaje glede na posebnosti naše republike, kar je prav gotovo zelo pomemben in upoštevanja vreden prispevek naše republike k reševanju vseh navedenih vpra-

NOB in socialistične revolucije. Ta dejavnost je tolikanj pomembnejša predvsem zato, ker mnogo bolj kot vse druge dejavnosti se ga izven okvira naših organizacij ter neposredno vpliva na sedanje dogajanje, zlasti pa na mlade generacije. Ves današnji razvoj, njegova nadaljnja smer, poenostavljeno povedano — politika izgradnje socialistične družbe, ima pri nas svoje globoke korenine v desetletja trajajoči revolucionarni borbi delavskega razreda in komunistične partije Jugoslavije. Ker je pri tem zlasti obdobje oborožene borbe jugoslovanskih narodov s svojimi moralno etičnimi prvinami nenehni izvor navdih, spodbude in zgledov za sedanji in prihodnji čas, je razumljivo, da naše organizacije, ki vključujejo aktivne pripadnike tega boja, posvečajo največjo pozornost nadaljnjemu razvijanju in negovanju teh prvin. To je seveda, da tako rečem, pravica in dolžnost vse naše družbene skupnosti. Kajti le-ta je v celoti — še posebej pa njena mlada generacija — dedič vseh pridobitev revolucije, in je potemtakem tudi nadaljnje razvijanje in negovanje tradicij revolucije stvar vseh.

Naše organizacije torej niso edini činitelj, ki je za to »zadol-

so zbrani zvečine bivši pripadniki revolucionarnega boja, svoje ravnanje in ravnanje svojih članov usmerjajo tako, kot jim veleva prav to svojstvo. Z drugimi besedami, odgovorni smo za to, kako bivši borci delujejo v smislu nadaljnega negovanja revolucionarnih tradicij, ker predstavljajo družbeno politični činitelj, ki ima velik vpliv v naši sodobni družbi. Naša dolžnost je, da nastopamo povsod tam, kjer občutimo, da revolucionarne prvine naše borbe bledijo, zlasti pa seveda povsod tam, kjer jih pačijo, zametujejo ali kakorkoli drugače omalovažujejo. Seveda je ta dejavnost zelo pestra in široka — od srečanj bivših borcev, ki naj predvsem kulturno in negujejo medsebojno tovarištvost in solidarnost, do obiskov partizanskih krajev, grobišč, bivših internacijskih taborišč itd., praznovanj pomembnejših obletnic, praznovanj enot, krajev in institucij ter posameznih bitk in zmag. V to področje sodi tudi vzgoja rezervnih oficirjev in podoficirjev, zlasti mlajših povojnih generacij, v duhu vseljudske revolucionarne vojne, pa objavljane spominov, dnevnikov, pisanje kronik, monografij in znanstvenih del, ki se nanašajo na našo revolucionarno zgodovino. Sem pristojevo literarna dela s tematiko revolucije, še posebej tista, ki so namenjena mladim in naj-

ske puške in drugo primitivno orožje, ki ga ogledujemo na raznih razstavah.

Globoko sem prepričan, da ni tako in da naš jugoslovanski socializem temelji prav na stremljenju za čim pravilnejšim vrednotenjem posameznika po njegovem prispevku k skupnim naporom. To uveljavljamo in želimo doseči po znanem socialističnem principu: od vsakogar po njegovih sposobnostih, vsakomur po njegovem delu. Ne glede na to, da je ta sistem še zelo začetniški, neizdelan in poln raznih slabosti, pa seveda tudi sam po sebi podarja nekatere razlike v materialnem položaju, zato se včasih zdi, kot da je prav to njegov cilj in da potemtakem to ni tisto, za kar se je treba ogrevati. Ne bi želel o tem dlje razglabljati. Omenil sem to predvsem zavoljo tega, ker ima večkrat tak odmev. Naj samo omenim, da je pri tem osnovno pravilno vrednotenje dela in doprinosu vsakega posameznika, in da je v to smer treba obrniti pozornost zlasti bivših borcev, ker edino to lahko omogoči uveljavljanje ustvarjalne osebnosti človeka, ki ima v sistemu samoupravljanja svojo usodo dejansko v lastnih rokah. To pa pomeni uresničevanje osnovnega smotra revolucije in družbeno ekonomskih sprememb. Pri tem je možno razvijati resnično tovarištvost, brez katerega ni uspešnega in zdravega nadaljnega razvoja socialističnih družbenih odnosov niti misliti ne moremo. Saj resnično tovarištvost predpostavlja vzajemno spoštovanje in priznavanje, odklanja pa vse tiste značilne oznake preteklosti — samovšečnost, egoizem, podcenjevanje sočloveka, nestrpnost in brezdušnost, samovoljo, željo po ukazovanju drugim in podobno — kot stvari, ki so dejansko ostanek stare družbe v novih razmerah, kot oviro, ki ji pravimo mezni odnos in ki jo bo treba čimprej premagati, da bi lahko uspešno napredovali. S tem hočem reči, da je ustvarjanje in razvijanje resničnih človeških, socialističnih družbenih odnosov proces, ki zahteva tako nenehno izgrajevanje in dopolnjevanje samega sistema kakor tudi nenehno akcijo vseh subjektivnih sil; prav zato pa imamo v etično moralnih vrednotah revolucije neizkorenjen zakladnico. To niso zastarele, temveč vedno sveže moralne prvine, s katerimi plemenitimo vse najsoodobnejše napore za nadaljnji razvoj v današnjem in prihodnjem času.

In pa še to: izkoristimo do kraja vsa ta najrazličnejša tovariška srečanja tudi in predvsem za to, da izrgamo pozabi se marsikak dragocen podatek, doživljaj in podobno, kar vse je zelo važno za čimbolj popoln in čimbolj izklesan opis zgodovinskega vzora naše revolucije. Prepričan sem, da bi upoštevanje teh pripomb pomnilo kvaliteten napredek pri dokumentiranju naše slavne preteklosti.

...in zgodovinska dejavnost

Zgodovinska dejavnost, kot na kratko označujemo dejavnost od pisanja kronik do zahtevnih monografij — da o znanstvenih delih sploh ne govorimo — se je v zadnjem času sicer nekoliko premaknila. Vendar se mi zdi, da s tem nikakor ne moremo biti zadovoljni. Opraviti imamo namreč z dvema skrajnostima, ki nam bosta še nadalje resno ovirali delo, če ju ne bomo prebodeli. Posamezne naše institucije znanstveno obdelujejo bodisi posamezne teme ali področja, kar je vsekakor prav in potrebno. Pri tem se poslužujejo skoraj izključno samo pisanih dokumentov, bodisi naših, bodisi sovražnih. Teh je sicer veliko, vendar kljub temu ne dovolj, da bi zadoščali za popolno in enotno sliko naše revolucije. Po drugi strani pa imamo posamezne spomine, osebne doživljaje, vtise o posameznih dogodkih in podobne, zelo osebno obarvane sestavke, ki pa hočejo biti dokumentarni, čeprav je očitno, da jim za to manjkajo največkrat prav osnovni pogoji. Med tema obema skrajnostima pa je še ogromno neobdelano polje, tako npr. posamezne stvari čisto dokumentarnega značaja, zlasti pa dragocena pričevanja o določenih obdobjih, pokrajinah ali pa dogodkih, ki bi jih bilo treba zbrati in obdelati dokaj solidno, nemara celo znanstveno. Mislim, da vse preredi pozabljamo na pestrost, raznolikost in najrazličnejše posebnosti našega boja, v katerem so za dokumentiranje obstajale v glavnem samo najbolj organizirane oblike, vse ostalo pa je bilo

prepuščeno več ali manj »ustnemu izročilu«. Topografija revolucionarne dejavnosti — ponekod dokaj dobro napravljena — za katero se tu pa tam ni vedelo, čemu naj bi služila, ali pa si je sedaj nismo na jasnem, kaj bi z njo — seveda ni bila in ne more biti sama sebi namen, pač pa je lahko sama osnova za nadaljnje zgodovinsko raziskovalno delo. Tega pa tako rekoč ni, in dragocena pričevanja tonejo v pozabo, ljudje umirajo in odnašajo s seboj v grob podatke in marsikaj, kar bi bilo za zgodovino naše revolucije neobhodno potrebno. Tako rekoč pred našimi očmi nastaja nepopravljiva škoda, zato je treba takoj najresneje poprijeti za delo in zapolniti to občutno vrzel, ker drugače ne bo mogel nihče več nadoknaditi škode, naša zgodovina pa bo ostala prikrajšana za svojskost in posebnost vse širine našega revolucionarnega boja.

V neposredni zvezi s tem je nemara najvažnejše področje dela razvijanje tradicij NOB. To je tista dejavnost, ki je prvenstveno namenjena mladini. Tu imam v mislih tako pouk zgodovine v šolah kakor tudi literaturo, filme, radijske in televizijske oddaje, likovna dela, razstave, muzeje, pa tudi najrazličnejše obletnice in prireditve. To je vrsta nalog, o katerih so že mnogo razpravljali, ki pa kljub temu zahteva našo nenehno pozornost, saj gre za zelo občutljivo vprašanje, kako bomo mlade generacije seznanjali z našo revolucionarno zgodovino,

smo bili priča pretiravanjem tako v eni kot v drugi skrajnosti, ni odveč, če na tem mestu ponovimo ta sicer znana dejstva in stališča.

Oglejmo si po vrsti nekatera vprašanja in ustreznost posameznih rešitev. Naše organizacije so zelo aktivno sodelovale pri razpravi o spremembah v invalidski zakonodaji. V samem sistemu je bil dosežen vsekakor zelo velik napredek. To pa zlasti zato, ker se invalidnine vključujejo v proces gibanja življenjskih stroškov s prilagajanjem njihovega porastu. Druga pomembna novost v sistemu invalidske zakonodaje je določilo, ki pooblašča republike, da po svojih potrebah in možnostih invalidsko zaščito razširjajo z zvišanjem invalidskega dodatka, ki ga predvideva zvezna zakonodaja. Ni pa še zadovoljivo rešeno vprašanje invalidnin prvih dveh kategorij, katerim je v večini primerov invalidnina tudi osnovni vir dohodka za preživljanje. To je toliko manj razumljivo, če vemo, da je njihovo število relativno majhno in potemtakem ni opravičila za to, da bi teh primerov ne rešili bolj širokotežno. Prav tako še ni zadovoljive rešitve za tiste primere vojaških vojni invalidov, katerih socialni položaj bi bilo treba reševati z invalidskim dodatkom, pa določila o imovinskem cenzusu dostikrat zelo neživiljsko in neelastično rešujejo te primere. Ta in podobna vprašanja nas hkrati opominjajo, da bomo morali v prihodnje posamezna stališča podkrepiti s preverjenimi konkretnimi podatki ter se manj posluževati različnih »teoretičnih« razglabljanj in skonstruiranih šolskih primerov, zaradi česar nastajajo v praktičnem izvajanju takih ukrepov nepotrebne in nepredvidene težave. Medtem ko je invalidska zakonodaja specifična in zadeva probleme, ki jih je treba reševati na poseben način, lahko uspešno rešujemo v sklopu celotnega sistema probleme, ki izvirajo iz delovnega razmerja, zakona o pokojninskem zavarovanju in podobno.

Zakon o pokojninskem zavarovanju, ki ga je konec lanskega leta sprejela zvezna skupščina in ki se postopoma uveljavlja v praksi, prav gotovo pomeni velik napredek, zlasti v smislu celovitosti sistema, načela kontinuitete in pravic, izvirajoč iz prispevka kakor tudi stalne valorizacije. Vse to bo imelo za posledico, da bodo pokojnine v novem sistemu v večji meri stvaren odraz ekonomskih gibanj, funkcionalno povezanih z materialno bazo delovnih organizacij vseh vrst. Pri tem pa ne moremo mimo dejstva, da prevedba starih pokojnin ni zadovoljivo rešena. Nihče seveda ni pričakoval kakršnega koli mehaničnega iznačevanja starih pokojnin z novimi. Prav tako bi bilo zelo poenostavljeno misliti, da bodo v prihodnjem sistemu pokojnine vnaprej idealno usklajevane z osebnimi dohodki aktivnih zavarovancev. Tudi razlike, ki so in ki še bodo v osebnih dohodkih med posameznimi delovnimi organizacijami kot odraz gospodarskih gibanj, so dejstvo, s katerim moramo računati. Te razlike pomenijo določena neizbežna nihanja, ki se bodo z nadaljnjim izpopolnjevanjem našega gospodarskega sistema čedalje bolj zmanjševala. Toda, če pri prevedbah nastajajo nerazumljivo velike

naše republike, zlasti pa v posameznih občinah. Imamo dva načina, ki ustrežata tudi dvema prej omenjenima načelnima izhodiščema. Pri prvem gre za do-

šanj, pri katerih so pokazali polno razumevanje republiške skupščine, socialistična zveza, izvršni svet in drugi za pristojni republiški organi.

Reševanje perečih zadev

Posebno pomemben je drugi način reševanja perečih vprašanj borcev, s katerim smo že lani dosegli kar razveseljevalne rezultate. Gre namreč za mnogo aktivnejši odnos občin do reševanja vprašanj borcev, ki se zrcali v povečanih sredstvih za reševanje socialnih vprašanj, za pospešeno gradnjo stanovanj, za boljše zdravstveno varstvo in pa za temeljito in dostojno reševanje problema borcev kmetov, ki so zlasti zaradi ostarelosti ali pa iz katerega koli drugega razloga zašli v težave ter jim je bila družbena pomoč nujno potrebna. Akcija Izvršnega odbora socialistične zveze in Izvršnega sveta naše republike, v kateri je vodilno predsedstvo ZZB NOV Slovenije kakor tudi vse druge naše organizacije, je potemtakem zelo uspešna in lahko trdimo, da to pomeni bistveno spremembo stališča naših občin do problemov ljudi, saj si je že precej utrla pot spoznanje, da je to poglavitna naloga naših občin, pa tudi ožjih krajevnih skupnosti. Seveda ni še povsod tako, zato ne moremo biti v celoti zadovoljni z uspehi, doseženimi na tem področju. Poglavitno pa je, da je led prebit in da se bodo v prihodnje stvari nadalje odvijale.

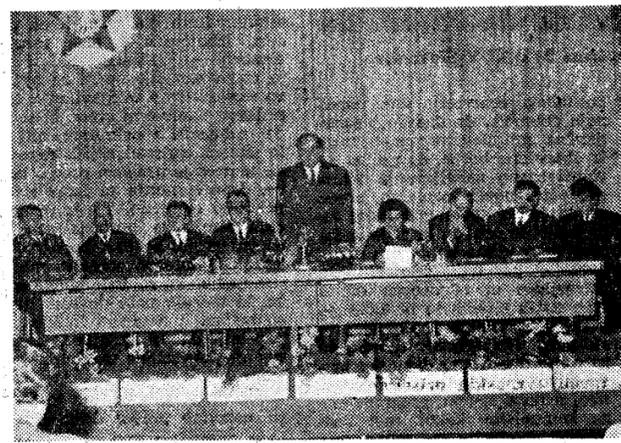
Ob tem moramo pohvaliti naše organizacije, zlasti občinska združenja, ker so se v večini primerov izrgale iz ozkosti, zaprtosti, in ker čedalje aktivneje sodelujejo pri reševanju vseh najpomembnejših vprašanj komune zrela in enakopravno, kot zelo pomemben družbeno politični činitelj, ki se zaveda svojega pomena in svoje odgovornosti. Mislim, da je v tem poglavitna funkcija naših organizacij, kajti le na ta način dihašo s svojim članstvom, ustvarjajo primerno politično vzdušje in neverjetno močno vplivajo na javno mnenje sploh. Da je temu tako, dokazuje skoraj stoodstotna udeležba našega članstva na konferencah krajevnih organizacij. Poleg tega so bili referati in razprave na njih zelo tehtni in stvarni, pa tudi izredno kritični do vseh problemov našega časa. Konstruktivnost mnenj, objektivnost ocenjevanja in neposredna zavzetost tudi ob najbolj kritičnih vprašanjih, ki so jih obravnavali na konferencah, dokazujejo tako visoko stopnjo zavesti in zrelosti, kot jo le moremo pričakovati od bivših udeležencev naše revolucije. Če k temu dodam še to, da so isti ljudje tudi med prvimi na zborih volivcev, na sestankih, ki jih organizirajo socialistična zveza in druge družbeno politične organizacije, potem je popolnoma očitno, da gre za politično silo, ki je ne gre podcenjevati. Ta ugotovitev nedvomno drži, čeprav so med našim članstvom nekateri posamezniki, ki škodijo ugledu organizacije, ki niso vzor borca, kot ga pozna naša skupnost. Prav tako je res, da posamezni borci živijo zelo težko, da jim doslej še nismo mogli priskrbeti primernih stanovanj, da niso primerno zaposleni ali nimajo urejenih pokojninskih zadev, da nekateri celo obupujejo in podobno. Kdor se loti doslednega re-

ševanja takih posameznih primerov, bo z majhnimi izjemami ugotovil, da je njihovo ozadje pomajhna skrb tistih, ki so za te stvari pristojni, ki se hitro naveličajo, vržejo »predmet« v predal in se zanj nič več ne zmenijo. Posledice takega brezbriznega ravnanja so dostikrat celo grožnje; mislim, da ni pretirano, če trdim, da nam največ slabe volje in nerazpoloženja ustvarja prav tak malomaren odnos do ljudi.

Menim, da ta vprašanja terjajo zaostritev povsod, kjer imajo razni organi z njimi opravka, zlasti pa na občinskih skupščinah in pri organih socialnega zavarovanja, kajti tja se steka pretežna večina vseh tistih zadev, katerih dobra ali slaba rešitev, hitra rešitev ali zavlačevanje povzroča ali zadovoljstvo ali pa slabo voljo, kritiziranje, zagrenjenost in podobno. Ker so se občine odločile, da bodo vprašanja ljudi, med njimi pa zlasti tista, ki zadevajo bivše borce, reševale intenzivno, hitro in življenjsko ter na dostojen način, ni nobenega razloga več, da bi se kdorkoli še lahko izgovarjal na zakone, predpise ipd. Le-te bo sicer treba še nadalje izpopolnjevati, čeprav ne preprečujejo, da se stvari ekspeditivno in ugodno rešijo na kraju samem, tj. v občini. Za naše organizacije pa naj ponovno velja že večkrat izražena misel: odnos do človeka, borca, naj jim bo prva skrb. Naj ne čakajo, kdaj se bo kdo v težavah obrnil na organizacijo, ampak naj vidijo in življenjsko presojujejo njihove potrebe in težave takrat, ko se le-te pojavijo. Če bomo imeli v vsakem primeru dovolj dobre volje in poslušna za probleme sotovariša, če bomo zmeraj pripravljeno tovariško pomagati, potem bodo taki problemi zgineili z dnevnega reda.

Negovanje tradicij NOB in socialistične revolucije

Med najpomembnejšimi vprašanji celotne aktivnosti naših organizacij so gotovo tista, ki jih običajno postavljamo pod skupni imenovalec negovanje tradicij

Delovno predsedstvo skupščine ZZB NOV Slovenije

žene ali odgovoren. Kadar se taka gledanja pojavijo bodisi v naših organizacijah ali izven njih, jih moramo zavrniti kot nenačelno poenostavljanje. Pač pa gre za to, da naše organizacije, v katerih

mlajšim generacijam, likovno dejavnost, predvsem tiste umetniške stvaritve, ki so spomeniškega značaja, dalje glasbena dela in filme s tematiko narodnoosvobodilne borbe.

Pouk zgodovine

Posebno važen je pouk zgodovine, zlasti naše bližnje zgodovine, ter obravnavanje revolucionarnega razrednega boja in oborožene borbe v zadnji vojni, a pri tem zlasti vprašanje enotnosti in bratske povezanosti v borbi vseh jugoslovanskih narodov ter delež borbenih naporov Jugoslavije v skupni borbi proti fašizmu itd. Čas mi ne dopušča, pa tudi namen današnjega sestanka ni, da bi o vseh teh in drugih vprašanjih, ki niso bila niti omenjena, izčrpo razpravljali, ker bo pač najvažnejše to, kako bomo v prihodnji praktični dejavnosti dosledni in nepopustljivi pri vseh teh zadevah. Danes naj bi se zadržali samo pri nekaterih vprašanjih, predvsem pri tistih, ki so v večji ali manjši meri domena našega lastnega dela in na katere vplivamo kot bivši borci prvenstveno in odločilno.

Nekaj besed o partizanskih srečanjih. Srečanja bivših udeležencev revolucije so pomembna stvar, saj z njimi prav gotovo negujemo eno najpomembnejših moralnih prvin naše revolucije — marsikdaj odločilno za uspeh našega boja — to je pravo, pristno, partizansko tovarištvost. Prav to tovarištvost nam je nešteto krat dajalo moč, da smo vztrajali. Kadar je šlo za to, da rešimo sotovariša, smo bili pripravljani na največje žrtve. Prav v teh primerih se je porajalo najplemenitejše junaštvo, solidarnost, zaskrbljenost za sotovariša in sotovarišico, če je bil v stiski ali nevarnosti. Naj takoj naglasim, da pri tem ne mislim samo na najbolj znana junaštva iz partizanskih enot, pač pa tudi na vse tiste neštete znane in neznanne primere nesebične požrtvovalnosti aktivistov, ilegalcev v okupiranih krajih, zapornikov, internirancev, vojnih ujetnikov in drugih, ki so se borili vsepovsod, širom po Evropi, vsak na svoj način, in so prav zaradi svoje borbenosti, nepopustljivosti in tovarištva tudi preživeli te hude čase. To omenjam na prvem mestu

(NADALJ. NA NASLEDNI STRANI)

Poročilo predsednika Janka Rudolfa na II. redni skupščini ZZB NOV Slovenije

Nadaljevanje s sedme strani

da jo bodo le-te ne samo pravilno razumele, temveč da jim bo tudi spodbuda za njihovo sedanjo dejavnost. Čeprav smo v tej smeri že veliko naredili in je marsikatera stvar uspela, je še vedno prav na tem področju neverjetno mnogo pomankljivosti, ki med mlado generacijo pospešujejo nezadovoljstvo našega velikega časa. Vse preveč je površnega in enostranskega prikazovanja našega boja, vse preveč je poenostavljeno. Partizani so ali samo prezeblji, lačni in bos, ali pa smo z

bivših borcev, kot atribut generacije, ki se je žrtvovala, ki je naredila do kraja vse, kar je bilo treba opraviti, in mladi potemtaka nimajo druge naloge, ko da se vsega tega naučijo in da so pridni. Zato se velikokrat gleda na NOB in na današnji čas kot na dve povsem različni razdobji, ki nimata prav ničesar skupnega, in tako se zdi, da je vsakršno sklicevanje na revolucionarno preteklost nemoderen, zastarelo, da, celo odveč. Mislim, da je že skrajni čas, da to popravimo, da

tost metod in načina vojskovanja in obrambe, kot ju poznamo iz naše osvobodilne vojne. Potemtakem vsa ta prizadevanja, o katerih govorimo, zlasti pa, če se bodo ravnala po omenjenem smislu, niso odveč, niso nujno zlo, pač pa nujna potreba, ki mora zainteresirati in pritegniti vsakega našega poštenega državljana, ne glede na starost.

Se nekaj! Mislim, da v našem dosedanjem delu pogrešamo tudi sodelovanje z vsemi tistimi organizacijami, ki imajo svoje humanitarno delo prilagojeno tudi sedanjemu času, to so gasilci, organizacije ljudske tehnike, zlasti radioamaterjev, letalcev, rdečega križa, pa tudi službe civilne zaštite in podobno. Prepričan sem,

da bi tako sodelovanje, zlasti odredov predvojaške vzgoje, poleg praktičnih koristi, ki bi jih družba imela od njihovih akcij, pomenilo tudi neprecenljiv vzgojni element v smislu negovanja socialističnega patriotizma, nesebičnosti in tovarištva, medsebojne pomoči in solidarnosti in vsega drugega, kar imenujemo socialistične odnose med ljudmi. To je področje, ki je hkrati za mladega človeka zelo privlačno, ker s svojim delom lahko koristno pomaga vselej, kadar je potrebno. Primeri, ko so mladinci ob raznih elementarnih nezgodah zelo uspešno pomagali, nam samo potrjujejo, kako bi bila taka usmeritev potrebna, mora pa dobiti tudi primerne organizacijske oblike.

področja obravnavamo kolikor mogoče natančno, dokumentirano in objektivno. Temeljito se bo treba spoprijeti z marsikaj romantičnim in poenostavljenim opisovanjem dogajanja. Naše stvaritve naj bodo kvalitetne, bodisi da gre za osebna pripovedovanja, v katerih želimo predvsem objektivnosti, bodisi za dokumentirane prispevke zgodovinskega pomena, ali pa za literarne stvaritve, ki imajo svoj izvor v naših revolucionarnih dogajanjih. To smo dolžni upoštevati, če hočemo ostati predvsem sami zvesti neprecenljivi moralni vrednosti revolucije, zvesti tistim načelom, za katere smo se aktivno borili, zlasti pa zvesti vsem tistim socialističnim načelom, zaradi katerih je naša revolucija večno mlada in neprestano pridobiva nove mlade borce, ki nam zagotavljajo revolucionarno kontinuiteto. Kajti mladina bo — in o tej je predvsem govora — toliko doslednejši zagovornik novih socialističnih načel, toliko bolj bo znala ceniti vse pridobitve revolucije in tudi njene udeležence, kolikor bolj bo čutila, kako je proces socialistične graditve nenehen in kako trajno zahteva zavestnih, socialistično predanih in poštovanih ljudi, ki seveda in teh naporih vidijo ne samo oddolžitve velikim zgodovinskim dogajanjem, ampak se zavedajo, da so ti naporov ne sredstev, kadar gre za to, da posamezne dogodke, obdobja ali pa

lidov, ki zaradi slabšega materialnega položaja sami tega ne morejo ter bi bili zato njihovi otroci v neenakopravnem položaju v primeri z drugimi. Tu je še nadalje ne do kraja rešeno stanovalniško vprašanje, ki ga bo treba vsaj še nekaj let reševati z izjemnimi ukrepi in s povečano intenzivnostjo. In končno vprašanje zdravstvenega varstva kakor tudi enkratnih ali stalnih priznavačin, s katerimi je nujno potrebno dopolnilno reševati — in to kolikor mogoče življenjsko in ekspeditivno — vsa tista socialna in zdravstvena vprašanja borcev, ki niso zajeta v splošni zakonodaji. Končno je tu še vrsta aktivnosti, bodisi ob pomembnih datumih, ali ob volitvah, ob kongresih ZK in SZDL ter ob raznih drugih akcijah, pomembnih za današnji čas, kjer je prav, da se čutijo vplivi in stališča naših organizacij.

Vsa ta in podobna vprašanja pomenijo, da moramo povečati učinkovitost našega dela, da imamo sila pomembno mesto v sistemu naše socialistične demokracije, kar terja tudi tako organizacijsko obliko, ki naj to kar se da omogoča in pospešuje. Načelo obnavljanja vodstev, načelo javnosti v delu, zlasti pa javnost odločanja v vseh najbolj kočljivih vprašanjih — kot so na primer dodeljevanja stanovanj, demokratične oblike kandidiranja, poslovanje s povečanim vplivom članstva na organe in vodstva — in druga podobna načela, ki so neobhodna za sodoben in moderen način organizacije, bi bilo nujno potrebno vnesti v statutarna določila. Statut pa naj bi ne bil preobširen in kompliciran, pač pa dokaj enostaven, jasen. V njem naj bi bila izrazito poudarjena osnovna politična in organizacijska načela. Omogočal naj bi kolikor mogoče pestro izbiro in možnosti, da se organizacije prilagajajo razmeram in potrebam svojega dela, v čemer bi jim moral biti statut samo opora, nikakor pa ne ovira. To bi se lahko kaj hitro zgodilo, če bi bil statut preobširen, kompliciran, in če bi bil sestavljen z namero, da bi dajal podrobne recepte za vsako najmanjšo organizacijsko ureditev. Smatram za potrebno, da na današnji skupščini spregovorimo tudi o teh vprašanjih in do njih zavzamemo jasna stališča.

Pričujoči sestavek ni — niti ni bil to moj namen — izčrpana obravnava vseh zadev in problemov, s katerimi se ukvarjajo naše organizacije, pač pa je skupaj z že objavljenimi skupščinskimi gradivom osnova za čim plodnejšo razpravo na današnji skupščini; ta pa naj določi smerice in naloge za prihodnje delo v naših organizacijah.

Udeleženci in gostje II. skupščine ZZB NOV Slovenije

neverjetno lahko zmagojevo. Govori se o nečloveškem trpljenju in uničenju naših ljudi v taboriščih in podobno, vse preveliko pa je prikazana pestrost in širina naše borbe, resnično množično sodelovanje večine našega ljudstva, od najmlajših do starčkov, in podobno. Fašizem in nacizem sta vse preveliko razgaljena kot sistem za zasluževanje ljudstev, ki raste iz kapitalistične in imperialistične družbene ureditve. Boj proti njima je vse preveč odtel v čustveno romantiko boja za obstoj našega naroda, kar je, seveda v resnici tudi bil, vse preveliko pa je prikazan kot boj proti reakcionarnemu kapitalističnemu sistemu za nove, resnično človeške odnose med ljudmi.

Ker je vsega tega v naši zgodovini, izobraževalni in kulturni dejavnosti premalo, marsikaj leta nehoti izzveni kot samohvala

bo mlada generacija čim bolj popolne doumela, da današnja socialistična graditev organsko raste iz oborožene borbe, da gre za revolucionarno nadaljevanje istega procesa v novih razmerah, procesa, ki je po svoje marsikaj zahtevnejši in težji in ki terja sedaj prav tako velike napore in prizadevanja, pa tudi zelo aktivnih, ustvarjalnih in odgovornih odnosov vseh naših mladih in bodočih generacij. V tem pa je dovolj prostora za uveljavljanje mladih in za njihovo nenehno dejansko perspektivo v prihodnosti. Vse naš novi ustavni sistem, program zveze komunistov kakor tudi kongresne resolucije so toliko programska deklaracija, kolikor so že tudi praktičen izraz vedno živega procesa, ki je v neprestanem bojnem gibanju, ki ne trpi zastojev in ki potrebuje vedno novih in novih moči.

Vzgoja rezervnih oficirjev in podoficirjev

Naj takoj k temu navežem vprašanje, ki se marsikomu, kdor se z njim pobliže ne ukvarja, dozdeva, ko da gre za nekaj zastarelega, šablonskega, skratka nemodernega. V mislih imam tisto področje dejavnosti naših organizacij, ki naj bi na najpreprostejši način povezovalo pretekle izkušnje s potrebami današnjega časa. To je strokovna vzgoja rezervnih oficirjev in podoficirjev in pa najrazličnejše oblike predvojaške vzgoje na šolah, v odredih in podobno. Da na te zahteve še marsikje gledajo z nezaupanjem, ni golo naključje, kajti v preteklosti je bilo na teh dveh področjih ogromno formalizma, da ne rečem starega vojaškega drila, zato je razumljivo, da je tak način imel popolnoma nasprotno posledico, kot jih je marsikdo pričakoval. Namesto da bi v tej dejavnosti na najbolj nazoren, sprejemljiv in privlačen način seznanjali mlade ljudi s posebnostmi našega partizanskega boja ter jih

tako najučinkoviteje usposabljali za morebitne potrebe obrambe domovine, so jih odbijali, da se jim je ta dejavnost dozdevala nekakšno zlo, o katerem niti ni bilo jasno, če je sploh nujno ali ne. Prepričan sem, da v tem pogledu sploh ni nikakršne alternative, ali »strokovno« ali »politično«, kajti »strokovno« se razume samo po sebi; to se pravi: poleg poznavanja vojaških načel organizacije, obvladavanja čedalje zahtevnejše tehnike — tako lastne, kakor tudi sovražnikove — je predvsem treba vedeti, da je nepremagljivost naše obrambe, ki se niti številčno niti po opremljenosti ne more primerjati z močnejšimi, samo v vse-ljudskem boju, v uporu vsega naroda, vsppovsod, kjerkoli je potreba. To je namreč najdragocenejša izkušnja iz naše osvobodilne vojne; to doumeti ter ravnati se po tej izkušnji, pomeni biti sodoben, biti učinkovit, zaupati sam vase in v lastne sposobnosti.

Zelo odločno odklanjamo in bomo odklanjali vse poizkuse, ki bi kakorkoli zmanjševali pomen narodnoosvobodilne borbe, oziroma jo prikazovali tako, ko da je bila to vojna, ki se je tako končala, kot je znano, sedaj pa da je treba stvari ponovno prevrednotiti, ko da je bila revolucija za-

nesenjaštvo in ko da so vsi tisti, ki se vztrajajo na teh pozicijah, zanesenjaki in primitivci. Ne bomo dovolili, da bi nam kdorkoli poskušal blatiti največje vrednote, ki jih je dosegel naš narod v svoji zgodovini, ki smo si jih pri-

Boj za nove družbene odnose

Razumljivo je potemtakem, da morajo biti vsa naša obrambna prizadevanja prežeta s tem osnovnim spoznanjem in da si moramo v svoji vsakodnevni dejavnosti tudi prizadevati, da bo ljudstvo neprestano pripravljeno braniti pridobitve revolucije z orožjem, če bi bilo potrebno. Negovanje in razvijanje revolucionarnih tradicij v današnjem času pomeni nenehno spopadanje s starim, boj za nove družbene odnose, proti vsem šablonam, ki lahko pomenujemo zastoj v današnjem času; pomeni, da ni dovolj, da se samo deklarativno sklicujemo v vseh naših pisanih dokumentih na načela, izbojevana v naši revolucionarni preteklosti, pač pa se je treba nenehno boriti za njihovo vsakodnevno uveljavljanje. Socializem namreč ni stvar, ki se jo da ustanoviti z dekretom, niti ni to skupej najrazličnejših zapovedi, temveč je nenehen proces borbe, čeprav morda ta izraz zveni nekoliko oguljeno. To je namreč tista široka in borbeno osnova, na kateri naj se tudi neposredno istovetijo interesi stare in mlade generacije. Tu so tiste stične točke, ki morajo naše delovne ljudi neprestano povezovati in kjer ni bojazni, da bi kdajkoli lahko zmanjkalo vsebine za skupne nastope.

Morda se zdi, da sem to zadevo nekoliko preveč dramaturgiziral, toda prepričan sem, da je prav v tem bistvo vsega vprašanja, da je v tem tudi večkrat vzrok nestetih nesporazumov, ko se marsikaj interesi na videz ne ujemajo. Posledice takih nesporazumov so lahko zelo usodne in boleče, kajti stari se zapiramo sami vase, govorimo o nerazumevanju mladih in o njihovi nerazodnosti, jim ne zaupamo, mladi pa so dostikrat siti našega pridiganja, raznoterih dobrih nauk, in se seveda tako po malem smejejo naši zaverovanosti vase, preobčutljivosti, ljubosumnosti, nezaupljivosti itd. Marsikaj seveda grešimo tudi zato, ker pod pojmom negovanja in razvijanja tradicij NOB govorimo samo o bitkah, o vojni, naštevamo ofenzive in tako naprej, vse preveliko pa govorimo o revolucionarnih spremembah, o socialistični revoluciji, ki je bila bistvo osvobodilne borbe, o revoluciji, ki je ustvarila pogoje za povojno graditev, o revoluciji, ki se v današnji stvarnosti razvija naprej, o humanizmu našega boja, o veliki človečnosti, ki se utelaša v novih odnosih med ljudmi, ki se neprestano bogati in plemeniti na teh tradicijah, ki pa je neizpodbitno zadeva vseh delovnih ljudi današnjega časa in prihodnjih pokolenj.

Zelo odločno odklanjamo in bomo odklanjali vse poizkuse, ki bi kakorkoli zmanjševali pomen narodnoosvobodilne borbe, oziroma jo prikazovali tako, ko da je bila to vojna, ki se je tako končala, kot je znano, sedaj pa da je treba stvari ponovno prevrednotiti, ko da je bila revolucija za-

dobili z lastnimi napor, za ceno ogromnih žrtev. To pa seveda ne pomeni, da bomo nekritični do samega sebe, do opisovanja zgodovine oboroženega boja in vsega tistega, na čemer slonijo in iz česar izhajajo vse dragocene tradicije NOB.

Temeljito se bomo morali spoprijeti z vsemi tistimi pojavi, ki zmanjšujejo vrednost našega delovanja na tem področju. Zlasti gre za večjo objektivnost. Ne sme nam biti žal ne naporov ne sredstev, kadar gre za to, da posamezne dogodke, obdobja ali pa

Še nekaj o delu naših organizacij

Na koncu še nekaj vprašanj o delu naših organizacij in o vseh pogojih, ki so potrebni, da bi bilo to delo res uspešno. Zlasti pa imam za potrebno, da se o tej stvari pogovorimo zato, ker se pripravila sprememba statuta ZZB NOV Jugoslavije.

Dosedanji statut predvideva občinsko združenje kot osnovo organizacije, ki ima na terenu krajevne organizacije, hkrati pa se v višjih enotah, okrajih, republikah in zvezi združuje v zvezo združenj borcev NOV. Združenje je zelo pozitivno vplivala tudi na delo občinskih združenj, čeprav so ostala še ločena. Veliko bolj kot poprej so medsebojno usklajevala delo, sodelovala v skupnih akcijah in tako precej povečala učinkovitost svoje dejavnosti. To je zelo dragocena izkušnja, ki bi jo kazalo temeljito upoštevati pri razpravah o prihodnjih organizacijskih oblikah, ki naj jih uredi novi statut. Pri tem bi morali po mojem mišljenju upoštevati: prvič, potrebe še večje enotnosti delovanja v občini in drugič, dejstvo, da smo v Sloveniji (kakor tudi ponekod drugje v Jugoslaviji) uknili okraje in je sedaj vprašanje, kako in v kakšnih organizacijskih oblikah postaviti medsebojni odnos občin in republike. Obenem pa ne smemo prezreti še tretjega činitelja, ki je v naših razmerah zelo značilen: precejšnje samostojnosti naših krajevskih organizacij, ki so pri svojem delu precej samoiniciativne.

Pri vsem tem smatram za primerno, da bi bila osnova združenja v krajevskih organizacijah, z vsemi praviciami in dolžnostmi članstva ter drugimi atributi, potrebni za samostojen obstoj in delo. V občini pa bi še lahko imeli zvezo združenj borcev z vsemi potrebnimi statutarnimi in delovnimi komisijami in drugimi organi, ki so potrebni za nemoteno

delo in poslovanje. Tak način organizacije bi omogočal hkrati enako ali celo boljše delo pri opravljanju vseh specifičnih nalog posameznih združenj, obenem pa bi s tem nedvomno zagotovili, da bi se Zveza združenj borcev NOV uveljavljala mnogo močnejše kot družbeno politična organizacija v občini.

Se posebno se mi zdi tak način organizacije pomemben zato, ker bi lahko mnogo kvalitetneje reševali tako posebna vprašanja, kakor tudi — oziroma predvsem — tista skupna vprašanja, ki bi jih bili morali reševati že do sedaj, pa je to ovirala organizacijska razdrobljenost. Tu mislim predvsem na izredno pomembno ter pestro področje negovanja tradicij NOB: topografijo, krajevne kronike, dokumentiranje pripovedovanj preživelih borcev, občinske in krajevne praznike, proslave pomembnih datumov in enot, srečanja preživelih borcev, sodelovanje pri šolski vzgoji in pouk zgodovine NOB, najrazličnejše izlete in partizanske pohode mladine, skupno delo z mladinskimi odredi predvojaške vzgoje ter rezervnimi oficirji in podoficirji, obeleževanje pomembnih krajev in dogodkov, urejanje in čuvanje spomenikov, grobišč itd.

Nič manj pomembno ni obširno področje skrbi za človeka, ki mora prav v občini dobiti osrednje mesto. Zelo pomembna je naloga, ki jo imajo pri tem naše organizacije. Gre zlasti za vprašanja zaposlitev in druge zadeve iz delovnih razmerij. Dodatno šolanje in izobraževanje je še vedno aktualno, čeprav sedaj je v mnogo manjši meri kot prej. Poleg vprašanj otrok padlih borcev, ki bodo v kratkem že vsi odrasli, je tu še vprašanje otrok po vojni umrlih borcev in invalidov. In ne nazadnje problem šolanja otrok tistih še živih borcev in inva-

Na rob skupščini ZZB NOV Slovenije

Druga redna skupščina Zveze združenj borcev NOV Slovenije, ki je zdaj že za nami, ne pomeni za nas, njene člane, samo bilanco dela za določeno časovno razdobje in ne samo dogovor za dejavnost v razdobju do prihodnje take skupščine.

Zdi se mi, da je zadnja skupščina predvsem odraz tokov in silnic v našem družbenem življenju zadnjih let, v katerem ima organizacija, kakršna je Zveza združenj borcev, svoje posebno in pomembno mesto. Kot taka je v zadnjih letih že doživela in še doživlja temeljite vsebinske spremembe. Če se je nekoč ukvarjala v pretežni večini z reševanjem še nerešenih socialnih in drugih vprašanj, ki nosijo posplošeni naslov »skrb za človeka-borca«, opažamo v zadnjih letih v delu zveze premik težišča dejavnosti na družbeno-politično področje. To sicer ne pomeni, da je zveza popustila na področju »skrb za človeka-borca«, saj smo ravno zadnja leta pričela povečane skrbi za naše ljudi, pač pa pomeni porast bistvene nove dejavnosti — množične vzgoje vseh naših ljudi v samozavestne socialistične ljudi, graditelje boljšega življenja in boljših medsebojnih odnosov.

Zveza postaja vedno bolj tudi zveza vseh naprednih ljudi v profitašističnem boju v preteklosti, ki pa tudi v sedanosti ne morejo mimo tega, da ne bi bolj kot vsi drugi bili aktivni v boju proti novim oblikam reakcije in fašizma. Sedanji mednarodni položaj poraja vedno znova nove možnosti za uveljavljanje starih sovražnikov, naše težave v razvoju pa tudi niso ostale brez posledic v miselnosti dela naših ljudi.

Zato je velikega pomena dejavnost Zveze, ki naj bi jo kot organizacijska oblika vodila Komisija za razvijanje tradicij, izvrševali pa vsi člani Zveze, pa ne samo ti, ampak vsi napredni ljudje, zlasti mladina. Razvijanja tradicij NOB ne smemo pojmovati preozko. To bi moralo postati množična politična in tudi obrambna vzgoja naših ljudi, za katero naj bi odgovarjala komi-

sija za rezervne oficirje in podoficirje.

Razvijanje tradicij, zlasti delo z mladino, seznanjanje mladih ljudi z bojem njihovih očetov in mater, ne smemo pojmovati kot golo zgodovino, kot poveličevanje nečesa, kar je že utonilo v preteklosti in nima s sedanostjo in zlasti ne s prihodnostjo nobene zveze. Ljudje, ki bi radi prikazali naše delo kot tako, so ali nerazgledani ali pa imajo za svojo navidezno dobromernostjo skrite cilje. Ti cilji ne morejo biti napredni in pošteni. Zavedati pa se moramo, da ti ljudje izkoristijo vsako našo napako; ko udrihajo po navideznem poveličevanju preteklosti, dejansko udrihajo po političnih pridobitvah NOB, torej po sedanem stanju.

Se in še bi lahko našteval področja dela Zveze, njene težave na poti k popolnejšim oblikam dela, pa tudi k popolnejši vsebini. In pri vsem tem se mi zdi, da je delo tisočev in tisočev tihih in skromnih aktivistov, pripadnikov Zveze, začelo prinašati bogato žetev. MP

Razprava o novem zakonu, oddihu in avtomobilih

Na seji komisije za vojaške vojne invalide pri predsedstvu ZZB, ki je bila prejšnji teden, so razpravljali o novem zakonu o vojaških vojnih invalidih.

Ugotovili so, da so sicer invalidne prvih sedmih skupin osebnih vojaških vojnih invalidov zvišane. Zvišan je tudi dodatek za tujo pomoč pri invalidih I. skupine in splošni invalidski dodatek, ki je pri osebnih invalidih tudi izenačen. Dalje so ugotovili, da sta zvišana ortopedski dodatek in posebni invalidski dodatek za otroke padlih borcev in da vsebuje novi zakon tudi druge izboljšave za osebe in družinske invalide. Toda ob primerjavi novega zakona s predlogi ZZB NOV, ki jih je komisija izdelala že lani, so ugotovili, da so ti predlogi sprejeti le delno. Zato komisija pozdravlja stališče odbora za socialno zdravstvena vprašanja Zvezne skupščine, ki je ob sprejemanju zakonskih sprememb še posebej naglasil, da vprašanje invalidov s tem še ni dokončno urejeno in da je treba čimprej ponovno proučiti ves sistem invalidnin.

Clani komisije so se nadalje pogovorili tudi o prijavah vojaških vojnih invalidov za oddih v Strunjanu po ugodnejši ceni. Skupno je bilo prijavljenih 1169 invalidov, toda s sredstvi, ki jih je dalo predsedstvo ZZB NOV Slovenije v ta namen, je odobren popust le 594. Seveda, če bi posamezna združenja ali ob-

čine odobrile nekaj sredstev za popust, bi lahko šlo na oddih v Strunjan več vojaških vojnih invalidov. V tej zvezi se omejevali tudi možnosti, da bi posamezne delovne organizacije dale v svojih počitniških domovih na voljo nekaj mest za osebe in družinske invalide, kot to dela Kartonažna tovarna v Ljubljani, ki pošlje vsako leto v svoj počitniški dom v Fiesi 20 članov ZB.

Razpravljali so tudi o stališču upravnega odbora podjetja Ljubljana-transport glede popusta za osebnih vojaških vojnih invalidov in o razgovorih za ureditev tega vprašanja. Pozdravili so stališče ljubljanskega mestnega sveta, da tega popusta ne smejo ukiniti.

V razpravi o regresu za avtomobile za vojaške vojne invalide, ki je bil za Slovenijo odobren v višini 20 milijonov dinarjev, so še posebej obsodili postopek vojaškega vojnega invalida Antona Puša iz Radohove vasi. Ta je pri podjetju »Volan« v Ljubljani na razne načine izsiljeval prednost na prioritetni listi za nabavo avtomobila, ker da ga kot težki invalid nujno potrebuje, in je tudi dejansko prišel na vrsto pred drugimi invalidi, ki so bili pred njim na listi. Anton Puš je sicer res težki

osebni invalid brez noge in ima pravico do avtomobila, toda člani komisije so obsodili to, da je avtomobil »Škoda«, za katerega je plačal 1,600.000 dinarjev ne-

kaj dni potem, ko ga je dobil, prodajal za 2,200.000 dinarjev na avtomobilskem sejmu pri ljubljanski klavnici.

V. M.

II. REDNA SKUPŠČINA ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Bogati dosedanji uspehi in jasne smernice za nadaljnje delo

Čas, ki je minil med I. in II. redno skupščino — čeprav gre komaj za nekaj nad dve leti in pol — je za Zvezo združenj borcev NOV Slovenije pomembno razdobje, saj so v tem času bili doseženi vidni rezultati dela, pa tudi pomembni uspehi. Vse to je prišlo do izraza na letošnji skupščini Zveze.

V Festivalni dvorani se je 23. aprila zbralo 305 delegatov in 92 gostov. Predsednik Janko Rudolf, ki je skupščino začel, je pozdravil vse zbrane delegate, a med gosti še posebej predsednika republiške skupščine Ivana Mačka, člana izvršnega komiteja CK ZKS Franca Leskoška, predsednico glavnega odbora SZDL Slovenije Vido Tomšič, predsednika izvršnega sveta SRS Viktorja Avblja, komandanta ljubljanskega vojnega področja generalpodpolkovnika Rada Pehačka, dalje sekretarja zvezne-

ga odbora ZZB NOV Jugoslavije Mirka Kalezića, predstavnik ZZB NOV iz bratskih republik: Srbije: Rajo Nedeljkić, Hrvaške: dr. Josipa Brnčića, Bosne in Hercegovine: Hasana Mujkića in Dušana Borića, Makedonije: Tihomira Miloševskega, Črne gore: Vlada Rajčevića in Gojka Durutovića, zastopnika koroških borcev Karla Prusnika, zastopnika partizanov iz Trsta in vse druge goste.

Tovariš Janko Rudolf se je spomnil med prvo in drugo skupščino umrlega Ivana Kovačiča-Elenke, člana nadzornega odbora, in drugih umrlih članov, katerih spomin so prisotni počastili z enominutnim molkom.

Ob izvolitvi skupščinskih organov je bila izvoljena tudi posebna delegacija, ki je položila venec na grobnico narodnih herojev. Po izvolitvi delovnega predsedstva in vseh komisij je Janko Rudolf prebral svoj referat, ki ga priobčujemo na drugem mestu.

Prav v trenutku, ko je prvi diskutant, Boris Čizmek-Bor začel govoriti o delu in uspehih komisije za razvijanje tradicij NOB, so v dvorano vstopili predstavniki pionirjev, ki so prisrčno pozdravili prisotne borce in jim ob njihovi skupščini zaželeli obilo uspehov.

Delovni predsednik Jože Borštnar se jim je zahvalil za pozdrave in jim predal torbo s pionirsko pošto, ki naj jo njihovi tovariši ponesejo po težkih poteh in skozi zasede tako varno, kot so v času NOB njihovi

Delegacija ZZB NOV v Kairu

Na povabilo Arabske federacije združenj bivših borcev je odpotovala iz Beograda v Kairo delegacija ZZB NOV Jugoslavije in tam ostala od 17. do 23. aprila. V Kairu je prisostvovala generalni skupščini Arabske federacije in skupščini Zveze afriških bojevnih organizacij. V delegaciji sta bila Velimir Stojnić, član predsedstva zveznega odbora ZZB NOV in Branko Golovič, svetnik v zveznem odboru ZZB NOV.

vrstniki nosili mnoga zaupna pisma in sporočila. Naročil jim je še, naj sporočijo pozdrave skupščine borcev vsem pionirjem Slovenije.

V razpravi o vsebinsko bogatem poročilu, ki so ga delegati in gostje prejeli pred skupščino, je sodelovalo 25 delegatov. O vsebini teh razprav bomo poročali v prihodnji številki našega lista.

S skupščine so poslali pismo tudi predsedniku Titu in sprejeli protestno resolucijo proti sklepom ZR Nemčije o zastaranju vojnih zločinov.

V novo predsedstvo ZZB NOV Slovenije so bili izvoljeni:

Marija Aljančič, Julij Beltram, Stane Bizjak, Jože Borštnar, Boris Čizmek, Slavko Furlan, Janez Japelj, Zdenka Kidrič, Franc Krese, Vida Kulovec, Vladimir Lakovič, Franc Leskošek, Jože Merlak, Vlado Mišica, ing. Ciril Mravlja, Franc Rojšek, Stanislav Runko, Mile Smolinsky, Franc Sušteršič, dr. Zvezda Zadnik in Milan Zevart. V nadzorni odbor pa: dr. Daša Benedik, Adolf Dimnik, Jožica Hribar, Ivan Vinkler in Alojz Zokalj. Ob konstituiranju predsedstva so za predsednika izvolili Franca Leskoška, za podpredsednika Franca Kreseta in za sekretarja Staneta Bizjaka.

Protestna resolucija

proti sklepu ZR Nemčije o zastaranju vojnih zločinov

Bivši borci, zbrani na skupščini ZZB NOV Slovenije, z zaskrbljenostjo ugotavljamo, da je parlament ZR Nemčije, kljub ostrim protestom mnogih naprednih držav, sprejel sklep, po katerem je podaljšal rok pregona vojnih zločincev samo do 31. 12. 1969. Zato v imenu milijonov žrtev, ki so jih na zverinski način pobili nacistični rablji, najostreje protestiramo proti zastaranju vojnih zločinov.

Po tem sklepu ZR Nemčije naj bi bili na dan novega leta 1970 zastarani vsi vojni zločini, oproščene vse strahote najbolj krvoločnega genocida, kar jih pomni zgodovina človeštva. Na ta dan naj bi ušli roki pravice vsi številni vojni zločinci samo zato, ker jim je uspelo, da so se petindvajset let skrivali in da jih ni nihče preganjaj ali celo zahteval od njih doslednega zadoščanja.

Nemški pravni red je kljub vsem naprednim silam sveta, kljub mednarodnemu pravu, sklenil potegniti črto čez najstrahotnejše zločine, ki so jih zakrivilo nacistične pošasti, sklenil je zabrisati dejstvo, kako grozljivo je nacizem sredi dvajsetega stoletja izmaličil in ponižal dostojanstvo človeka.

Mirosljubno, napredno in pošteno človeštvo si po vseh človekoljubnih zakonih lasti pravico, izrgati iz svoje srede stare korenine in na novo poranjajoče kati nacističnega zla. Lasti si pravico predočiti tudi mlademu rodu, da vojni zločini ne smejo biti nikoli pozabljeni ter da se morajo tudi dosledno in pravično kaznovati.

Kaznovanje vojnih zločincev je mednarodna, nikakor pa ne samo notranja zadeva Nemčije. Zato ob podpori svetovne javnosti in v imenu milijonov umorjenih zahtevamo preklic sklepa ZR Nemčije, po katerem naj bi vojni zločini zastarali konec leta 1969. Zato najostreje protestiramo proti nakanam, po kateri naj bi se vojni zločinci izognili pravični in zasluženi kazni.

DELEGATI II. SKUPŠČINE
ZZB NOV SLOVENIJE

Daite **INDUSTRIJI** Odpadne Surovine

DINOS

PODJETJE ZA OSKRBOVANJE GOSPODARSTVA
Z ODPADNIMI SUROVINAMI

LJUBLJANA
PARMOVA 33

S POSLOVALNICAMI V VSEH VEČJIH KRAJIH
SLOVENIJE
ODKUPUJE, PREDELUJE IN PRODAJA ODPADNE SUROVINE
VSEH VRST

Vsak član
ZZB NOV Slovenije
naj postane
naročnik
TV 15!

Tovarna dušika Ruše

proizvaja

Ruše – Slovenija

1. ELEKTROMETALURŠKE PROIZVODE:

- ferokrom surafine
- ferokrom carbure
- ferosilicij
- silikokrom

2. ELEKTROKEMIČNE PROIZVODE:

- kalcijev karbid
- karborund
- elektrokorund
- elektromagnezit

3. UMETNA GNOJILA:

- kalcijev cianamid
- mešana gnojila – nitrofoskal
- mlete fosfate

4. KOMPRESIRANE PLINE:

- kisik
- acetilen – dissouplin
- dušik
- zrak

Prisrčne čestitke za 20. obletnico osvoboditve

Strojne delavnice Ptuj

Rajšpova ul. 13 • TELEFON: 146, 32
• BRZOJAV: STROJNE DELAVNICE

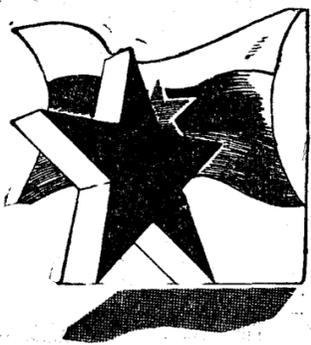
Predmet poslovanja:

proizvajamo tehnično gumo, vse vrste listnih in navojnih
vzmeti in vijačne izdelke
opravljamo remontno in servisno dejavnost motornih vozil

ZA 20. OBLETNICO OSVOBODITVE PRISRČNE
ČESTITKE NEKDANJIM BORCEM IN DELOVNIM
LJUDEM NAŠE SOCIALISTIČNE DOMOVINE

» Kremen «

**Industrija
in rudniki
nekovin,
Novo
mesto**

dobavlja:

- KREMENCEV PESEK
- KVARCIT
- OGNJA ZDRŽNE MASE

Ob dvajsetletnici osvoboditve iskrene čestitke vsem nekdanjim borcem
in delovnim ljudem nove Jugoslavije.

Prpravljate se na izlet – mislite, kam pojdete na dopust – tare
vas skrb, kje najti tovornjak za prevoz blaga – radi bi popravili
svojega fička...

vse to vam nudi

SAP - Ljubljana

SAP LJUBLJANA je eno največjih avtomobilskih podjetij v državi. V
dvajsetih letih poslovanja si je delovna skupnost nabrala toliko
izkušenj, da lahko hitro, dobro in po primernih cenah opravi vse
usluge avtoprometne stroke. Poleg tega ima pa še posebne
obrate za servisne preglede, vzdrževanje in popravila vozil.
Izdeluje tudi udobne in moderne karoserije za avtobuse ter
razna druga specialna vozila kot so potujoče prodajalne, vozila
za varnostno službo, za vzdrževanje cest, sanitetna vozila in
tudi gondole za žičnice prikupnih oblik.

SAP LJUBLJANA vzdržuje potniški promet na mnogih lokalnih, medkra-
jevnih, medrepubliških in mednarodnih rednih avtobusnih
progah, posebej pa še prevažata delavce in šolsko mladino.

- Organizacije zveze borcev, kakor tudi drugi koristniki lahko naročijo
avtobuse za izlete in posebne vožnje.
- V mnogih poslovalnicah na Slovenskem nudi podjetje vse usluge za
domači in inozemski turizem. Tako lahko rezervirate prenočišča ali vstop-
nice za razne športne, kulturne in gospodarske prireditve, menjate valuto
in si oškrbite potni list ter vize.
- Podjetje prevažata vsakovrstno blago s tovornjaki in hladilniki po do-
movini in v inozemstvu ter tudi skladišči blago. Opravlja vse špedicijske
posle ter vzdržuje redne proge za tovorni kosovni promet.

Zavod za poslovne prostore

MARIBOR, PREŠERNOVA 6-III

1. 3. 1965 je prenehala poslovati Uprava nepremičnin

Vse posle likvidirane Uprave nepremičnin vodi od 1. 3. 1965 dalje Zavod za gospodarjenje s poslovnimi
prostori in zemljišči v družbeni lasti v Mariboru, Prešernova ulica 6/III (skrajšano ime zavoda: ZAVOD
ZA POSLOVNE PROSTORE, Maribor, Prešernova 6/III).

Miodrag
TripkovićNOČ
OBRAČUNA

— Dober dan, gospoda! — je rekel po srbsko in se obrnil k civilistu. — S čim vam lahko postrežem? Nemec je nekaj rekel in dolgin je dejal kavarnarju: — Pred nekaj minutami je v vaš lokal stekel neki človek. Krčmar ga je začudeno pogledal. Izraz njegovega obraza bi ne mogel biti bolj nedolžen.

— Pred nekaj minutami? — je rekel. — Ne! Nikogar ni bilo.

— Kovačević, pazite, kaj govorite, — je zapretil civilist. — Dobro veste, koliko vas to lahko stane.

V njegovi govorici je bilo čuti izrazit ruski naglas. Posamezne glasove je precej mehčal.

— Zelo dobro vem, gospod Bojkovski, — je rekel kavarnar mirno in glas se mu ni niti malo tresel. Videti je bilo, ko da sploh ni vznemirjen. Pokazal je proti skupini starcev in nadaljeval: — Ti sedijo za mizo že nekaj ur, fant pri oknu je prišel zadnji... pred dvajsetimi minutami.

— In nikogar drugega ni bilo? — je dolgin nejeverno vprašal.

— Nikogar.

— Znova vas opominjam, Kovačević. Pomislite, da imate hčerko... zelo lepo hčerko, — je raztegnil ustnice in se lahko poklonil dekletu. — Bila bi velika škoda, če bi se vam kaj zgodilo in bi ostala sama.

— Povedal sem vam že, kar sem vam imel povedati. Tam imate fanta in stare poštenjake, pa jih vprašajte.

Dolgin je z dolgimi, živčnimi koraki stopil k fantu, ki se ni premaknil na stol niti takrat, ko je stal poleg njegove mize in čakal, da vstane.

— Je res, kar je povedal kavarnar? Fant je vzdignil obrvi.

— Kaj pa vam je rekel kavarnar? — je vprašal.

— Kaže, da vam je do šale? — je vzkipel dolgin.

— Nisem vaju poslušal.

— Ali je res, da zadnjih nekaj minut ni nihče stopil v to kavarno?

— Ni res, — je odvrnil fant mirno in se ironično smehljaj.

— Aha! — je vzkliznil dolgin. — Torej je le nekdo vstopil?

— Da, — je pritrdil fant, in preden je nadaljeval, je hitro objel s pogledom zbegana obraza kavarnarja in njegove lepe hčerke. — Da! — je še enkrat ponovil. — Vstopili ste vi in ta dva nemška vojaka.

Nekdo iz skupine starcev je zakašljaj.

Nemci, ki niso razumeli niti besede, so topo strmeli v svojega spremljevalca in fanta.

Oče in hči sta se spogledala.

— Veste, da je od ene moje besede odvisno vaše življenje, nesramni mladenič? — je sikal dolgin in se sklanjal nad mizo proti fantu, ki mu je gledal naravnost v oči. — Ena sama beseda in ta vojak vam bo z brzostrelko preresetal vašo bedasto glavo.

Fant je zapretil s prstom.

— Preden nadaljujete z vašimi žaljkami ali preden sploh kaj ukrenete, — je rekel, — bi vam rad rekel, da mi je ime Ilija Marić. To ime vam ne bo nič povedalo, toda če pokličete gospoda majorja Kempferja ali poročnika Edschmidta, vam bošta v zvezi s tem marsikaj pojasnila.

Oče in hči sta se spet spogledala.

Ko je nemški vojak slišal imeni svojih starešin, je tudi sam stopil k mizi in nekaj kratko vprašal dolgina. Ta mu je odgovoril z dolgim, neskončno dolgim stavkom, v katerega se je nazadnje tako zapletel, da si je začel pomagati še z rokami in dopolnil tisto, za kar mu je zmanjkovalo besed.

Zatem se je nemški vojak obrnil in naglo odšel iz kavarne.

Dolgin je opazoval fanta nekaj trenutkov, pravzaprav tako dolgo, da se je pomiril, nato pa ga je znova vprašal, tokrat zares dosti bolj vljudno:

— Prosil bi vas, da ne zbijate šal, temveč da mi poveste, ali je... razen nas treh... vendar kdo prišel zadnjih deset minut?

Kavarnar je začel mrzlično brisati kozarec in ni odtrgal pogleda s fantovih ustnic.

Dekletove oči so postale velike kot največje zrele češnje, ko je pričakovala odgovor. Ko so se samo za trenutek srečale s fantovim pogledom, se je v njih zrcalil ves strah preplašenega bitja, vse trpljenje, ki ga prinašata pričakovanje in negotovost.

— Nikogar ni bilo, — je odgovoril fant odsekano. — Zadnji sem prekorajil prag te kavarne, in to pred pol ure, kot so vam povedali.

(Nadaljevanje)

Kdo je bil Milan Gorup?

LIK VOJNEGA PROSTOVOLJCA — SLOVENCA V OKTOBRSKI SOCIALISTIČNI REVOLUCIJI

Napisani članek temelji na dokumentih v arhivski zbirki pokojnega vojnega prostovoljca dr. Gašperja Pekleta. Njegov sin Vladimir, diplomirani ekonomist v Ljubljani, jih je nedavno dal na vpogled piscu tega članka, za kar se mu pisec tudi na tem mestu tovariško zahvaljuje.

Med tistimi Slovenci, ki so se v prvi svetovni vojni kot prostovoljci borili proti našim nacionalnim sovražnikom in zatiralcem za osvoboditev in združitve naših narodov, je bil tudi Milan Gorup, doma iz Ljubljane in absolutni trgovski akademije na Reki. Ze v dijaških letih je skrivaj teovalil v sokolskem društvu, javno ni smel, ker so nemški oblastniki v nekdanji avstro-ogrski monarhiji s kaznijo prepovedovali slovenski mladini stopati v sokolskih društvih, v katerih se je bratsko krepila nacionalna zavest proti agresivnemu nemštvu, ki je vedno bolj ogrožalo slovenski narod na vseh področjih njegovega življenja. Tako je mladi Gorup spoznal, da je rešitev za Slovence samo v zrušenju Avstrije in v jugoslovanski državni skupnosti naših narodov. V takem pojmovanju je za zajela prva svetovna vojna. Gorup se ni maral boriti za interese germanske imperializma proti ruskiemu narodu in zato je prešel na takratni vzhodni fronti v Rusijo. Tu ni ostal v ujetništvu, da bi mirno čakal na konec vojne, temveč se je prijavil med prve vojne prostovoljce, ki so se zbirali v Odesi.

Iz potrdila, ki je napisano v ruskem jeziku in ga je izdala komanda srbskega prostovoljskega odreda v Odesi pod št. 113, dne 13. februarja 1916, je razvidno, da je bil Gorup v tem času podporočnik-prostovoljec v omenjenem odredu, ki je zaradi dolgega naraščanja prostovoljcev kmalu prešel v divizijo. V I. polku te divizije se je Gorup jeseni 1916 udeležil težkih in krvavih bojev v Pobrudju proti združenim Nemcem, Bolgarom in Turkom za svobodo naših narodov. Po končanih bojih in hudih izgubah se je v divizijo vrnil v Odeso, ko se je začela formirati druga divizija in se je ustanovil prostovoljski korpus.

Neurejene razmere v korpusu, ki so koreninile v nasprotju med velesrbsko in jugoslovansko idejo, privedli v nepravilnih metodah pri nabiranju prostovoljcev so sprožile disidentsko gibanje, ko so številni vojni prostovoljci zapustili korpus in se prijavili v rusko armado. Med disidenti je bil tudi Gorup v času, ko je februaraska revolucija prešla v oktobrsko socialistično revolucijo.

Gorup se je navdušil za ideje in pridobitve socialistične revolucije, brez omahovanja je zavzel stališče proti kontrarevoluciji. Pridružil se je tistim, ki so se borili za končno zmago socialistične revolucije po vsej Rusiji: kajti Rusija je bila takrat razdeljena na sovjetski in nesovjetski del, oba dela pa sta bila med seboj v državljanski vojni. Gorup se je takoj po izstopu iz prostovoljskega korpusa v Odesi prijavil v službo sovjetske vojsne sile, bil je podporočnik 62. sovjetskega pehotnega polka, nato pa je bil dodeljen štabu glavnega vojaškega komisarja za Sibirijo. Ta komisar je bil Berzin in z njim je Gorup odpoval v Jekaterinburg, danes je to Sverdlovsk ob Uralu. Berzin je bil namreč imenovan za glavnega poveljnika rdeče vojske na Ural-

ski fronti proti Čehoslovakom in je imel v omenjenem mestu svoj štab.

Po naročilu Berzina je Gorup prišel 21. junija 1918 iz sovjetske Rusije na nesovjetsko rusko ozemlje. Dobil je nalogo, da na osnovi 19. točke, ki mu jih je dal Berzin, v Čebjabinsk, kjer je stala takrat češkoslovaška vojska, ki se je vračala v smeri proti Vladivostoku v svojo domovino, zbere razne vojaške dodatke o češkoslovaški bojni sili za sovjetsko vojsko. S ponarejenim dokumentom, da je srbski oficir, ki potuje v Francijo, je Gorup preletel češkoslovaško vojni oblast in se je lahko brez nevarnosti gibal v zaledju češkoslovaške vojske. Da bi kar najbolje izvršil dano obveščevalno nalogo za koristi in interese sovjetske vojske, se je pri svoji prosvetovni akciji obračal na tiste priporočene osebe in boljševike, ki mu jih je naznačil njemu nadrejeno poveljstvo. Toda neodvis-

ložnost, da je ponudil svoje usluge boljševikom. Te navedbe je sodišče poslušalo z zanimanjem in Pekle je dobil vtis, da jih je poslušalo tudi s sočutjem do Gorupa.

Ko je Pekle končal svojo izpoved, pa je vstal Gorup in dal pred sodiščem naslednjo izjavo: »Zahvaljujem se tovarišu Pekletu za njegov dober namen olajšati moj položaj, vendar izjavljam, da sem idejno komunist in sem vse, kar sem napravil, napravil iz prepričanja in iz ljubezni do slovenskega in ruskega sovjetskega ljudstva. S to Gorupovo svetveno izjavo je bila njegova usoda odločena: češkoslovaško vojno sodišče ga je obsodilo na smrt.

Vse navedene podatke potrjuje razsodba vojnega sodišča češkoslovaške vojske v Omsku št. 64 z dne 25. julija 1918 kakor tudi zgodovinsko poročilo, ki ga je sestavil Pekle o Gorupu.

V imenu Slovencev je Pekle vložil prošnjo za pomilostenje na predsednika češkoslovaškega narodnega sveta Masaryka, ki takrat ni bil v Rusiji. To prošnjo je češkoslovaško vojno sodišče v Omsku z dopisom z dne 26. julija 1918 ad 64 zavrnilo, češ da so zveze s predsednikom Masarykom prekrajene in v doglednem času se podelitev pomilostjenja tudi ne bi dala izvršiti. Tako je bila nad Gorupom v začetku avgusta leta 1918 izvršena justifikacija.

Pekle je dobil dovoljenje, da je Gorupa lahko obiskal v zadnjih urah njegovega pogumnega življenja in je z njim govoril v vagonu sibirskega esalona. Gorup je bil ves čas veder in je Pekletu izročil listič s kratko vsebino: »Pozdravljam starše, sestro in brate ter vse slovensko in sovjetsko ljudstvo. Kmalu nato so strelci uničili življenje 24-letnega velike obetajočega mladeniča. To se je zgodilo v gozdu v okolici Omska ob štirih zjutraj skoro pred 47 leti.

Gorup je padel v začetku avgusta leta 1918, torej v času, ko je v Rusiji divjala državljanska vojna, ko je sovjetska ruska država šele nastajala, ko še niso bili vidni njeni dokončni obrisi, ko si je sovjetska oblast s težkimi boji utirala pot k zmagi, ko je ruska reakcija napenjala vse sile, da bi s pomočjo zahodnih zaveznikov zadušila novo nastajajočo rusko državno življenje in obnovila staro stanje. Če to upoštevamo, lahko rečemo, da je bil Milan Gorup verjetno prvi Slovenec, ki je zavestno žrtvoval svoje življenje za končno zmago oktobrske socialistične revolucije in sovjetske države.

Pekle je storil vse, kar je v takratnih okoliščinah mogel storiti, da bi rešil Gorupa, nato pa je nadaljeval z delom za evakuacijo Jugoslovancev, ki so ostali na ozemlju sovjetske Rusije. To je razvidno iz uradnega potrdila, ki ga je izdal Irkutski revolucionarni komite Ruske socialistične federativne Sovjetske republike marca 1920, št. 2593. Na osnovi tega potrdila je poročnik Pekle kot pooblaščenec za evakuacijo jugoslovancev imel dovoljenje, da biva v Irkutsku in mu je bila zagotovljena nedotakljivost njegove osebe. Po opravljeni evakuaciji se je Pekle vrnil v osvobodeno domovino, umrl pa je v Ljubljani po drugi svetovni vojni. Milan Gorup ne sme ostati pozabljen in v ta namen je napisan priložni članek.

Dr. Ernest Turk

Katero poslopje v Parizu bi kazalo porušiti? Za neki film, ki ga snemajo v Parizu, je bilo potrebno najti poslopje, ki bi ga z dinamitom razstrelili. Režiserji so dali v časnikih oglas, v katerem so prosili meščane, naj jim svetujejo, katero poslopje bi bilo najprimernejše za to nalogo. Med številnimi predlogi je bilo precej takih, v katerih so se meščani zavzemali za rušenje vsch poslopj — mestne davčne uprave.

Plesna glasha za — krave. V mestu Waikatu, novozelandskem živinorejskem središču, ima lokalna radijska oddajna postaja od petih zjutraj do poznih nočnih ur na programu samo dve vrsti sporeda: novice in plesno glasbo (valčke in tango); novice so namenjene živinorejcem, plesna glasha pa — kravam, češ da ugodno vpliva na krave, jih pomirja, kar povečuje — trdijo — količino mleka, ki jo dajejo krave.

S kljuke
in klina

Naključje, ki je več kot samo naključje. Bivši predstavnik Bele hiše za tisk Sallinger je pri zadnjih volitvah, ko je kandidiral za senatorja, pogorel. Da je bila mera res polna, ga je zapustila žena (ločitev zaradi njegove »duševne surovosti«). Morebiti ga je potolažil angažma v nekem filmu, v katerem je igral vlogo ameriškega veleposlanika v neki evropski državi. Edine besede, ki jih je v svoji vlogi spregovoril, so bile več kot golo naključje. Glasijo se: »Ko bi imel vsaj trohico političnega vpliva, ne bi bil tukaj...«

Franco — najboljši novinar v Spaniji... Zveza španskih novinarjev je sklenila glasiti za »novinarja št. 1« generalisima Franca in podeliti mu posebno diplomo. Ob slovesni izročitvi diplome je predstavnik Zveze novinarjev v slavnostnem govoru izrazil »globoko hvaležnost« Francovi vladi za »veliko razumevanje« in »prisrčno sodelovanje« z novinarji. Govornik je poveljeval Francova »novinarska izkustva« kot višek uspeha v novinarskem poklicu na svetu.

Medalja za pijance. Sovjetski arhivar Vladimir Kogan je nedavno našel nenavadno »odlikovanje«, medaljo iz litega železa, kakršno so v časih Petra I. obešali okrog vratu pijancem, ko so jih prigrali v zapor. Medalja tehta — 6 kg 800 gramov; na njej je napis: »Za pijanstvo.«

Mnogo laže je napake popravljati, ko prikrivati jih, kljub temu pa se ljudje rajši odločajo za drugo kot za prvo, je rekel v neki razpravi ameriški književnik John Steinbeck.

Resnica — prva žrtev. Generalni tajnik OZN U'Tant, ki se zavzema za vzpostavitev miru v Vietnamu, je napisal v nekem povelju: »Resnica je vedno prva žrtev takšnih vojn.«

Nova češka stfinitija: Odločnost: zasadijo slivo in čez mesec dni povabijo tovariše na slivkovo.

RIŠE: TON
PIŠE: BONMARKO
IZ
MEDVEDJE
GORICE

94. Poletno jutro je zasijalo z vsem svojim žarom. V senci stonatih smrek se je zbrala cela brigada. Stjenka je spregovoril ob odprtem grobu, nato so tovariši zadržano slovesnostjo zapeli v nizkem glasu: »Kot žrtve ste padli v boju za nas...« — Ob grobu so se poslovlili od mrtvega očeta vsi otroci. Čeprav so vedeli, da so žrtve semena svobode, jim je bilo težko pri srcu. Z očetom so jih družile tesne vezi spoštovanja. In zdaj v boju jim je bil bolj tovariš kakor pa oče. Zgubili so očeta in tovariša; toda vsak zase so sklenili, da bodo vredni njegove časti in tudi materine, ki so jo odgnali fašisti kdove kam. Tudi zaradi požgane in izropane domačije bodo vselej dosledni v tem velikem boju. — Tiho kot je prišla se je brigada vrnila v taborišče. Bila je pripravljena za boj, na nenaden napad. Toda to jutro je bilo tudi po vaseh v dolini, kjer je mrgolelo fašistov, čudno tiho. Tiho.

95. Ta tišina je bila vznemirljiva. Kaj to pomeni? Ali sovražnik pripravlja zahrbtno past? Med okrepitvami, ki so prihajale prejšnje dni, so bili metaleci ognja, posebni oddelki s policijskimi psi in protipadalci, ki so jim rekli »močeradariji«; pa še baterije s topovi in tanki. Večkrat so prigrmelata tudi letala in odvržle smrtonosne tovore na gozdove in vasi. Šele ko so se vrnili obveščevalci, se je ta tišina prelomila v smeh in veselje. Zasopli so povedali: »Mussolinija je vzel hudici! Fašisti so poparjeni kake mokri cucky!« — Radost nad to novico je bila nepopisna. Vedelo so, da se ves »škorenj« stresa v smrtnih kričih, da zavezniki napredujejo sicer počasi, vendar nezadržno, da z vzhoda orje bojni vihar, toda da po Mussolinija vzel hudici kar čez noč, tega niso pričakovali... In čez nekaj tednov je zopet udarilo kakor z jasnega: »Fašisti so brezpogojno položili orožje!«

96. Neverjetno, toda resnično. Ljudstvo je čez noč odvrгло jarem suženjstva, izrgalo sovražniku orožje in mu pokazalo pot v njegovo domovino. Iz ječ in taborišč so se vračale množice, grabile po orožju in se uvrščale v bataljone. Bil je praznik vstajenja, sonca, pesmi in pripravljenosti... Toda v veselje, ki je bilo kot isto zlato, je kanila grenka, strupena slutnja... Sonce so zagrnili rni oblaki... V mrčini je priropela zver s kljukastim križem... Topet se padala življenja, semena svobode, zopet se je začel javni ples ob kresovih zažganih domačij, zopet je zahtevala zaostanka od mrtvih po poljih in gozdovih, kjer je padel cvet naše mladosti... Toda borci za svobodo, viharniki, obrušeni od neurij in viharjev, so si klesali v svoji krvi pot v pomlad svobode, v izpolnjene tisočletne sanje slovenskega rodu...

KONEC

Znanje in spomin • Znanje in spomin • Znanje in spomin

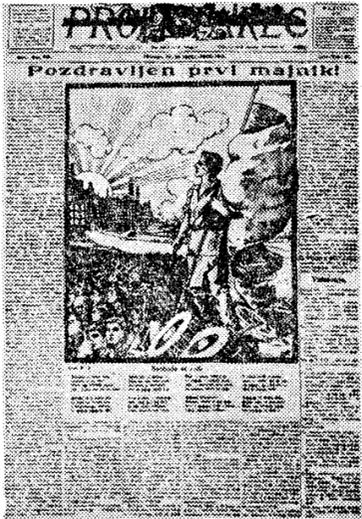
Povrtnina, pridelana na 5,5 orala, je dala 5.300.000 din izkupička. Janoš Lacko, kmetovalec iz Kule, je pridelal lani na 5,5 orala namakanega zemljišča ob prekopu Donava-Tisa-Donava toliko lepe paprike in jajčevca (melancane), da je za pridelek izkupil okrog 5.300.000 dinarjev. Lacko je izjavil predsedniku Poljedelske zadruge v Kuli Dragošu, da mu je ostalo od te vsote približno tri milijone din čistega dobička. Letos bo Lacko prodal omenjeni zadrugi najmanj 10 vagonov paprike; to pa je že četrtina celotne proizvodnje, za katero se je zadruga doslej pogodila s posameznimi poljedelci. Lacko sploh ne nosi svojih izdelkov na trg, marveč vse proda zadrugi. Lacko plača za pravico do uporabe namakanega sistema 40.000 din letno za vsak hektar. In to se mu niti ne zdi drago. Zanimivo je, da obdeluje vso površino 5,5 arala Lacko sam s svojo ženo in materjo.

Prvih slavij 1. maja oblast ni mogla preprečiti ne z groznjami ne s silo. Tako so 1. maj praznovali tisoči delavcev v Ljubljani, Idriji, Zagorju, Trstu, Celovcu in Beljaku. Tudi v Ameriki, v Chicagu, »rojstnem mestu 1. maja«, je praznovanje 1. maja dobivalo iz leta v leto večji pomen. Tudi glasilo Slovenske socialistične zveze v Chicagu je v svoji prvomajski številki leta 1914 pozivalo na praznovanje 1. maja. — Katero je bilo to glasilo?

Kateroga leta je bil izdan »Majski spis« za delavce in kmete, v katerem se odraža veličina delavskih želja za praznovanje 1. maja? — V obdobju med obema svetovnima vojnoma je moral delavstvo zastaviti vse sile za uveljavitev svojega praznika. Trdno so vztrajali v boju za osvoboditev vseh izkoriščanih, kar je dobilo pravi pomen na prvomajskih shodih. Proslave 1. maja 1945 pa so že potekale v znamenju svobode.

Po prvi svetovni vojni se je val praznovanja 1. maja naglo razširil po vsej Sloveniji. Leta 1919 so praznovali v Hrastniku, v trboveljskem revirju, v Zagorju, v Črni na Koroskem, na Blejski Dobravi, Jesenicah, v Kresnicah pri Litiji, v Novem mestu, v Rogški Statini in drugod. Tudi tisk je pri manifestacijah za socializem, na prvomajskih shodih, odigral pomembno propagandno vlogo. — Kateri slikar je napravil vinjeto za Majski spis 1919?

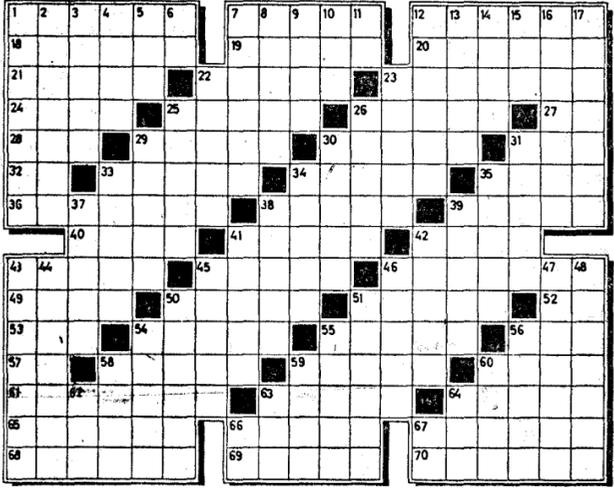
Dobro je, če veste...

Teloh je hudo strupena rastlina, ker vsebuje vsi njegovi deli, v prvi vrsti pa njegova korenika, grenke in ostre sestavine, prav posebno heterozide, ki v zelo majhnih količinah vplivajo toksično na srce in na živčni sestav. V prejšnjih časih so telohovo korenino uporabljali v zdravstvu, zdaj pa so zaradi prehudega strupa, ki ga korenika vsebuje, to opustili. Danes ga uporabljajo, npr. v ZSSR, kot farmacevtsko industrijsko surovino za izoliranje čistih heterozidov, ki se, zelo natančno dozirani, dajejo v injekcijah za zdravljenje srčnih bolezni kot nadomestilo za strofantin, ki se pridobiva iz semenk strofantusa, afriške tropске rastline.

Proslavljanje največjega delavskega praznika, 1. maja, je pred durmi. Težnje za praznovanje 1. maja so med slovenskim proletariatom našle mesto že leta 1890. Takrat so priprave na prvo slavje 1. maja in predprvomajski shodi dokaj pozivili delavsko gibanje na Slovenskem. Naslednja leta so delavci praznovali svoj praznik v vedno večjem številu. — Kdo je izdal Prvomajski spis za leto 1899? Uredil ga je Eibin Kristan.

V Washingtonu so zgradili novo parlamentarno poslopje, doslej najdražjo zgradbo v ZDA. Stroški za gradnjo te palače so znašali 125 milijonov dolarjev (več ko 93 milijard dinarjev). V palači je tudi plavalni bazen, telovadnica, pet jedilnic za najmanj 700 oseb, šest dvoran za razvedrilo in počitek in garaža za 1.600 avtomobilov. Doslej sta bili najdražji zgradbi Pentagon (85 milijonov dolarjev) in palača OZN (75 milijonov dolarjev).

NAGRADNA KRIZANKA

VODORAVNO: 1. partizanski priimek komandanta Staneta, 7. belogardistična postojanka v Beli krajini, ki je bila likvidirana novembra 1942, 12. slovenska vas, ki so jo požgali Nemci v jeseni 1941, 18. židovski duhovnik, 19. tatvina, 20. kozaški poveljnik, 21. kraj pod Pohorjem, kjer je tovarna kovanega orodja, 22. zelo strupena kača, 23. oprana, umita, 24. denarne enote sosedne države, 25. izguba bitke, 26. na-

ski čoln, 43. element hoje, 45. mir, tišina, 46. priimek sodelavca Matije Gubca, 49. arabsko moško ime, 50. vrsta tkanine, 51. krivina, 52. samo, 53. evropski veletok, 54. reč, 55. kopen, 56. nabiranje, 57. gora v Švici, 58. ozvezdje, 59. špansko žensko ime, 60. kazalni zaimek, 61. krčma, pivnica, 63. partizansko ime gorenjskega borca Cerarja, 64. glas ovac, 65. vetni jopič, 66. pihalni instrument, 67. obnova, popravo, 68. instinkt (2. sklon), 69. določene barve, 70. italijansko povelje »naprej«.

na igra na karte, 39. protozoid, framason, 41. hrvaški izraz za okraj, 42. oseba iz Jurčičevega »Desetega brata«, 43. partizansko ime avtorja knjige »Jeklena pest«, 44. stena je..., 45. mesto v Italiji blizu Milana, 46. eden izmed prstov, 47. prvina, sestavni del, 48. italijanski general, za časa okupacije komandant divizije Isonzo, 50. žensko ime, 51. povito, zavarovano, 54. del knjige, plat, 55. sovjetski kozmonavt, 56. vrsta prašiča, 58. tovarna barv v Celju, 59. gola, 60. snov, vodilna misel, 62. mitološko bitje, 63. partizansko ime slikarja Doreta Klemenčiča, 64. izraz za: ne..., 65. meč, 66. kratica za: francoski, 67. kratica za ime bivše sovjetske vojske.

Od 6. do 10. nagrade (knjižne nagrade) so dobili naslednji reševalci: Rezika Korele, C. JLA 5, p. Koper; Adolf Novak, Kidričevo 12, p. Kidričevo; Ivan Režek, Kovača vas 2, p. Stari trg ob Kolpi; Bojan Oblak, Cevica 75, p. Logatec in Alojz Dernač, Kal 14, p. Dol pri Hrastniku.

Vreme v Evropi je odvisno v glavnem od gibanja zračnih mnot na Antarktiki, zaradi česar si pravijo, da je »zračna kuhinja« za našo celino.

Najlepša in najsodobnejša potniško-tovorna ladja jugoslovanskega trgovskega ladjevja je nedavno zgrajena ladja »Tuho-bič«, ki bo plula na progi Reka-New York-Reka.

raščanje morja, 27. avtomobilska oznaka Kopro, 28. žensko ime, 29. pripadnik mongolskega naroda, 30. zavarovani, zaščitni, 31. ameriški pisatelj Alan..., 32. kratka politične ustanove, 33. napitje, 34. ptica z vresčočim glasom, 35. poglavar grških bogov, 36. sredstvo proti glavobolu, 38. italijanska reka, znana iz prve svetovne vojne (originalno), 39. ime turškega sultana, 40. vrsta kazni, 41. visoka planota nad Bohinjem, 42. indijan-

ski čoln, 43. element hoje, 45. mir, tišina, 46. priimek sodelavca Matije Gubca, 49. arabsko moško ime, 50. vrsta tkanine, 51. krivina, 52. samo, 53. evropski veletok, 54. reč, 55. kopen, 56. nabiranje, 57. gora v Švici, 58. ozvezdje, 59. špansko žensko ime, 60. kazalni zaimek, 61. krčma, pivnica, 63. partizansko ime gorenjskega borca Cerarja, 64. glas ovac, 65. vetni jopič, 66. pihalni instrument, 67. obnova, popravo, 68. instinkt (2. sklon), 69. določene barve, 70. italijansko povelje »naprej«.

NAVPIČNO: 1. gora v Zasavju, 2. grlo (medicinski izraz), 3. jezero na severovzhodu Argentine, 4. zaničevalni izraz za človeka, 5. dalmatinsko žensko ime, 6. avtomobilska oznaka za Reko, 7. prislov časa, 8. zemljiska knjiga, 9. gorovje v zahodni Nemčiji (centralni del), 10. medmet pritrjevanja, 11. kemični znak za radij, 12. vrsta vrbe, 13. najmanjši deli snovi, 14. živalska noga, 15. posejudej, 16. kraj v Prekmurju, 17. stopica iz dveh nepoudarjenih in enega poudarjenega zloga, 22. vrsta tkanine, 23. podoba, 25. damdanes nepogrešljiv material, 26. resnična, pravilna, 29. igra na karte, 30. gorenjska metropola, 31. staroslovanski bog sonca, 33. prislov (zanikanje), 34. partizansko ime narodnega heroja Janka Sekirnika, 35. prislov kraja, 37. domača pernata žival, 38. hazard-

Denarne in knjižne nagrade bodo nagraceni prejeli po pošti. Rešitve za današnja križanka pošljite najkasneje do 20. maja.

PRAVILNA REŠITVE NAGRADNE KRIZANKA IZ 14. ŠTEVILKE VODORAVNO: 1. Tomšič, 6. kapetan, 12. Maček, 13. Edo, 15. Franja, 17. kurir, 18. stari, 20. ost, 21. ala, 22. avla, 24. ZB, 26. sa, 27. ra, 28. h, 29. oo, 30. žito, 32. kol, 33. akt, 35. napad, 38. vdova, 40. letalo, 43. Rog, 44. scena, 45. padalci, 46. Avbelj.

ODGOVORI NA »ZNAJJE IN SPOMIN«:

- 1. »Rdeči prapor« v Trstu
2. »Proletarec«
3. Veno Pilon
4. Leta 1926

Morje se je lesketalo v zelenkasti mesečini. Ob obali se je sprehajal Ilija Pejnovič, upravnik doma »Ivo Lola Ribar«. Ze tretje leto je vodil obmorsko počitniško kolonijo. Vanjo so se zgrinjali dečki iz vse Jugoslavije. Bili so po večini otroci padlih partizanov in aktivistov, med njimi je bilo mnogo takih, ki so izgubili starše, ko so bili še v plenicih...

Dušan Mevlja: Balkanski deček

Upravnik je počakal, da se je posušila zadnja solza, nato pa je spregovoril. Pograjal je nemškega dečka, ker je brcnil Miča, Miču pa je dejal, da ne bi smel tako odgovoriti na njegovo izzivanje. Tako mu je dejal, toda če premišlja o dogodku, mora priznati, da bi storil prav tako, ko bi bil v Mičovi koži. Upravnik nemške kolonije je bil zelo jezen in razburjen in sploh ni hotel pogledati Ilije, kakor da bi bil on krivec pretepa. Ilija je hotel stopiti k njemu, da bi se pomenila, a si je premislil. Saj je bil nemški upravnik ves čas tam, videl je, kako se je stvar začela in kdo je bil izzivalec. Če je pošten, mora priznati, da je kriv nemški deček. Vsa stvar bo nemara jutri že pozabljena...

pošti, pa ga je med potjo izgubil. Jutri mu ga bo izročil, nocoj je že prepoznal.

Ilija je odprl vrata svoje pisarne, ki mu je služila obenem za spalnico. Prižgal je luč, vrgel pismo na pisalno mizo, se sklel in legel na kavč. Vendar ni mogel zaspati, pismo ga je vznemirjalo. Spreletavale so ga čudne slutnje. Vstal je, prižgal luč, stopil k mizi in pričel brati pismo:

Lieber Bruder, ljubi brat, oprost, ker ti že tako dolgo nisem pisal. Imel sem dosti dela z urejevanjem našega doma in z namestitvijo nujnega personala. To je zdaj urejeno. Rečem ti, morje in pokrajina sta wunderschön — čudovita! Vreme aussezeichnet — odlično! Niti en dan dežja, niti oblačka! Morje — rein wie Kristal — čisto kot kristal! Hrana smešno poceni — komisch billig und der gute Wein fast umsonst — in dobro vino, skoraj zaastonj. Alles ist in Ordnung — vse je v redu in naši dečki se bodo nakopali in naučili sonca, da bo veselje. Appetit imajo vražji! Vse je lepo, le ljudje so tukaj, žal, čisto balkanski. Pomisli, danes je neki jugoslovanski deček skoraj zadel enega naših dečkov. Stepla sta se zaradi žoge pri nogometu. Ko ga ne bi jaz rešil, bi ga — ganz sicher — prav gotovo — ubil. Prosim te, da tega ne praviš okoli, saj potem naši dečki ne bi hoteli več priti na Jadran, kar bi bilo na svoje velika škoda, saj za ta denar ne moreš nikjer lepše in ceneje letovati...

Ilija je treščil pismo na mizo in krepko zaklel. Torej, mi smo Balkanci! Nič ne bo vrnil pisma pošiljatelju, naj le potuje v Nemčijo, samo s pripisom. Iz predala je vzel nalivno pero in ježno zaškrtal po praznem listu v pismu: Pripis. Sehr geehrter Herr Strobl! Spoštovani gospod Strobl!

Vaš cenjeni brat je izgubil pismo, namenjeno vam. Kaže pa, da ni izgubil samo pisma, temveč tudi čut za resnicoljubnost. Dogodek, ki ga opisuje, je potekal takole: jugoslovanski deček (starše so mu ubili nemški vojaki na svojem »zmagoslavnem« pohodu skozi Srbijo) je sedel ob robu igrišča in mirno opazoval igro. Žoga se je od njegove noge odbila v out. To je nekoga nemškega dečka tako razjezilo, da ga je brcnil v nogo. Jugoslovanski deček je ravnal tako, kot bi ravnal vsak deček na svetu v tem primeru: vrnil mu je milo za drago. Zgrabil ga je za vrat in resnično zelo krepko, warscheinlich — verjetno mu je prišlo tisti hip na misel, da je nemški deček, ki ga je brcnil v nogo, morda sin tistih nemških vojakov, ki so mu ubili starše, pa je stisnil še krepkeje... Skušajte se živeti v psiho tega dečka, sehr geehrter Herr — spoštovani gospod, pa vam ugetne postati dogodek bolj razumljiv. Ne mislite, da ga zagovarjam, počul sem ga, da ne bi smel reagirati tako silovito. A kaže, da tega nikakor ne doume... Da se razumemo, mi Balkanci nismo vneti za bojno in prepir, kakor bi si kdo utegnil misliti, le krivic in laži ne prenašamo radi. hitro vzklikamo in na udarce odgovarjamo z udarci, o tem ste se lahko prepričali v obeh svetovnih vojnah... Sicer pa imamo radi predusme mir, svobodo in prijateljstvo med narodi. Na naš Jadran prihaja vsako leto mnogo tujcev, njegove obale so dostopne vsem narodom sveta. Tudi vam priporočam, da čimprej obiščete naše morje in se prepričate, da je balkanska gostoljubnost v resnici brezmejna. Kdor prestopi meje naše države in vusti nadutost na carini, tega srajememo z odprtimi rokami. Le pridite in obiščite nas, spoštovani gospod, ne bo vam žal! Vaš »balkanski« prijatelj Ilija Pejnovič, upravnik doma »Ivo Lola Ribar«

Ilija ni sodil med vzgojitelje, ki so prihajali v dom zato, da bi v njem prebili brez stroškov poletni dopust, delo z otroki ga je resnično veselilo in zato je vse, kar je prizadelo otroke, prizadelo tudi njega. Ni se ukvarjal zgolj z ekonomskimi posli, kot večina upravnikov, skrbel je tudi za to, da so bili njegovi varovanci srečni in zadovoljni, da jim je ostalo bivanje v domu v nepozabnem spominu.

Odkar pa so se lani v sosedno vilo vselili nemški otroci s svojimi vzgojitelji, so se razvneli tu in tam — ne glede na to, da so skušali ohraniti prijateljske stike — med jugoslovanskimi in nemškimi dečki drobni prepri in praske. Danes popoldne je prišlo celo do resnejšega pretepa. Mali dvanajstletni srbski deček iz Niša se je stregel z nekim štirinajstletnim nemškim dečkom. Mičo je bil med najbolj molčečimi in nedostopnimi dečki v jugoslovanski počitniški koloniji. Mnogo časa je Ilija Pejnovič potreboval, da si je kot upravnik pridobil njegovo zaupanje. V dečkovih temnih očeh je ležala trpká žalost, starše je izgubil, ko je bil star tri mesece. Smeh je le redkokdaj razzaril njegov obraz. Bil je vase zaprt samotar. Tudi danes popoldne je sedel sam ob robu igrišča in mirno in odsotno opazoval igro med nemškimi dečki, ki so nabijali žogo. Nenadoma je žoga zadelo njegovo nogo in se odbila v out. Neki nemški deček, ki se je tisti hip zagnal za njo in je mislil, da bo skočila proti golu, se je zaradi tega silovito razjezil. Stopil je k Miču in ga brcnil v nogo. Mičo je zavpil od bolečine, skočil pokonci in zgrabil izzivalca. Padla sta na tla in se pričela mikastiti. Neki jugoslovanski deček, ki je stal v bližini, je zavpil Miču: »Uđri po Svabul«

pošti, pa ga je med potjo izgubil. Jutri mu ga bo izročil, nocoj je že prepoznal. Ilija je odprl vrata svoje pisarne, ki mu je služila obenem za spalnico. Prižgal je luč, vrgel pismo na pisalno mizo, se sklel in legel na kavč. Vendar ni mogel zaspati, pismo ga je vznemirjalo. Spreletavale so ga čudne slutnje. Vstal je, prižgal luč, stopil k mizi in pričel brati pismo: Lieber Bruder, ljubi brat, oprost, ker ti že tako dolgo nisem pisal. Imel sem dosti dela z urejevanjem našega doma in z namestitvijo nujnega personala. To je zdaj urejeno. Rečem ti, morje in pokrajina sta wunderschön — čudovita! Vreme aussezeichnet — odlično! Niti en dan dežja, niti oblačka! Morje — rein wie Kristal — čisto kot kristal! Hrana smešno poceni — komisch billig und der gute Wein fast umsonst — in dobro vino, skoraj zaastonj. Alles ist in Ordnung — vse je v redu in naši dečki se bodo nakopali in naučili sonca, da bo veselje. Appetit imajo vražji! Vse je lepo, le ljudje so tukaj, žal, čisto balkanski. Pomisli, danes je neki jugoslovanski deček skoraj zadel enega naših dečkov. Stepla sta se zaradi žoge pri nogometu. Ko ga ne bi jaz rešil, bi ga — ganz sicher — prav gotovo — ubil. Prosim te, da tega ne praviš okoli, saj potem naši dečki ne bi hoteli več priti na Jadran, kar bi bilo na svoje velika škoda, saj za ta denar ne moreš nikjer lepše in ceneje letovati... Za zdaj ti pošiljam le to kratko pismo, v kratkem sledi daljše in izrpnjše! Viele Grüsse von der herrlichen Adria!